

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2012

Ing. et Bc. Vladimír Nedbal

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií

**System péče o osoby sociálně vyloučené ve
Vsetíně**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Dagmar Pítnerová, Ph.D.

Vypracoval:
Ing. et Bc. Vladimír Nedbal

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „System péče o osoby sociálně vyloučené ve Vsetíně“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce. Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Ve Vsetíně dne 16. 3. 2012

.....
Ing. et Bc. Vladimír Nedbal

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také chci poděkovat své manželce Janě, stejně tak i dcerám Lucii a Magdaléně za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytly při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Ing. et Bc. Vladimír Nedbal

Obsah

Úvod	5
1 Sociální vyloučení	10
1.1 Charakteristika sociálního vyloučení	10
1.2 Příčiny sociálního vyloučení	14
1.3 Osoby ohrožené sociálním vyloučením	20
2 Sociální začleňování	28
2.1 Charakteristika sociálního začleňování	28
2.2 Legislativní zakotvení sociálního začleňování	34
2.3 Služby sociální prevence	38
3 Služby sociální prevence ve Vsetíně	42
3.1 Metodologická východiska výzkumu	42
3.2 Informace a údaje o poskytovaných sociálních službách ve Vsetíně	44
3.3 Analýza a shrnutí výsledků výzkumu	55
Závěr	83
Resumé	86
Anotace	87
Seznam použité literatury	88
Seznam zkratk	92
Seznam grafů	93
Seznam tabulek	94
Seznam schémat	95
Seznam příloh	96

Úvod

Naše společnost prošla za posledních více jak dvacet let rozsáhlou politickou, společenskou i ekonomickou transformací, vedoucí k tržní ekonomice. Tento zásadní obrat s sebou přinesl podstatné změny, jež se dotýkají každodenního života značné části obyvatel České republiky (dále ČR).

Jak uvádí KOTÝNKOVÁ, ideovým cílem reformy sociální oblasti se téměř ve všech transformujících se zemích, tedy i v České republice, stala motivace občanů k zodpovědnosti za vlastní život a životní úroveň. Stát přenesl svoji dosavadní odpovědnost od zajištění „**maximálně přípustného příjmu**“ k „**minimálnímu příjmu**“, který ochrání jednotlivce nebo domácnost nanejvýš před stavem hmotné nouze. Jednotlivec, na něhož bylo přeneseno individuální riziko, je nyní odkázán na svoje schopnosti a dovednosti obstát na trhu práce a na povinné pojištění pro případ ztráty zaměstnání. U podpory v nezaměstnanosti je však limitována její výše a omezena doba vyplácení. Rodiny dlouhodobě nezaměstnaných osob mají pak za splnění zákonných podmínek nárok pouze na dávky hmotné nouze. Jednotlivec nebo rodina, která žije dlouhodobě na dávkách hmotné nouze, čelí mnohým sociálním i ekonomickým problémům.¹

Život stále většího počtu obyvatel České republiky ovlivňují rovněž neblahé důsledky současné celosvětové ekonomické krize. Přibývá lidí, kteří se z objektivních či subjektivních důvodů začali potýkat s jistými, menšími či většími, existenčními problémy. Podle informací Českého statistického úřadu je příjmovou chudobou v ČR ohrožen přibližně každý desátý člověk. Z hlediska skupin obyvatelstva nejvíce dopadá tato hrozba na matky samoživitelky. Ty představují podle statistiků zhruba pětinu z jednoho až jednoho a půl milionu lidí, kteří jsou v ČR se svými ročními příjmy na totálním dně. V těsném závěsu za nimi stojí v žebříčku chudoby mladiství a senioři.²

Majetková a příjmová diferenciacie obyvatelstva se v tržní ekonomice za poslední roky stále více prohlubuje, čímž se vytváří jednak skupiny obyvatelstva, které jsou ve

¹ Kotýnková, M. *Rozsah a průběh sociálního vyloučení v České společnosti*. In Sborník sociálních studií Brněnské univerzity, Sociální studia 5, 2000, s. 97

² *Strach matky samoživitelky: Stačí chřipka a za dveřmi už stojí exekutor*. Parlamentní listy. 14.9.2011

společnosti dobře situovány a na druhou stranu skupiny, které mají nízký sociální status a potýkají se s relativní či faktickou chudobou. (Blíže rozebírá tuto problematiku např. sociolog KELLER v díle *Tři sociální světy*). Jak uvádí KREBS, „chudoba je spojována s hmotnou nouzí, deprivací, s vyloučením jedince či určitých sociálních skupin od materiálních zdrojů“.³ V nastolených podmínkách vyrůstá nová generace mnohdy frustrovaných lidí, kteří nevidí ve svém životě žádnou perspektivu a kteří žijí fakticky ze dne na den.

Mezi osoby s nízkým sociálním statusem patří zejména ti, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci vlivem ztráty zaměstnání, věkem nebo způsobem života vedeným ke konfliktu se společností, v důsledku čehož jsou ohroženi sociálním vyloučením.⁴

Uvedenou, zákonem nastavenou definici, můžeme v různých obměnách slyšet na mnoha konferencích zaměřených na sociální problematiku a číst v odborných článcích, publikacích, skriptech či učebnicích. Mám za to, že za současné ekonomické a společenské situace jde o definici značně obecnou a neúplnou, kterou by bylo potřeba doplnit tak, aby zahrnovala sociální situaci matek samoživitelek, osob s nízkým vzděláním, mladých lidí bez pracovních zkušeností, obyvatel regionů s vysokou nezaměstnaností, případně se špatnou dopravní obslužností, speciálně osob v předdůchodovém věku, které přišly o práci, osob tělesně postižených, rodin s malými dětmi a nelze zapomínat také na seniory. Samozřejmě, že ani tento rozšířený výčet osob s nízkým sociálním statusem, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, by nebyl úplný a konečný. I když můj subjektivní pohled na to, kdo patří mezi osoby ohrožené sociálním vyloučením je širší a přesahuje rámec zákona, ve své práci budu vycházet ze zákonem dané definice osob ohrožených sociálním vyloučením.

Každý jednotlivec, každá skupina osob, jimž hrozí sociální vyloučení (nebo jsou sociálně vyloučeni), vyžadují kvalitní služby sociální integrace, které by tomuto sociálnímu vyloučení zabránily či alespoň zmírnily jeho přímý dopad, a nebo v ideálním případě vedly k začlenění (již) sociálně vyloučeného člověka zpět do společnosti.

³ Krebs, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 107

⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Na druhou stranu je třeba také pravdivě konstatovat, že ne každá životní situace se dá zdárně vyřešit jen a pouze pomocí sociální služby a také to, že ne všichni, kdo mají nízký sociální status a jsou ohroženi sociálním vyloučením, patří automaticky do některé z cílových skupin sociálních služeb.

Uznávaní odborníci na sociální práci (za všechny zmíním MATOUŠKA a MAREŠE), popisují ideální postupy při řešení sociálních problémů, jiní, jako KREBS nebo TOMEŠ (domácí i Evropský expert na sociální politiku státu) velice výstižně prezentují, co by mělo být obsahem a náplní sociální politiky státu.

Rakouský sociolog a kulturní antropolog, působící v Instituci pro sociologii University ve Vídni, GILTNER, se ve své knize *Okrajové sociální kultury* zabývá lidmi, kteří tvoří ve společnosti tzv. okrajové skupiny nebo kultury, jako jsou bezdomovci, vězni, (násilní) fotbaloví fanoušci, prostitutky, hazardní hráči, pašeráci, uprchlíci apod., kdy zkoumá a popisuje jejich zvyky, rituály a způsoby života⁵. Z našeho pohledu se jedná o sociálně vyloučené osoby či skupiny těchto osob. Lze konstatovat, že při poskytování služeb sociálně vyloučeným osobám je vhodné za použití různých metod a postupů sociální práce a sociální pedagogiky, využívat širokou škálu možností garantovaných sociální politikou státu a přitom respektovat jejich specifické kulturní zvláštnosti (ne jejich trestnou činnost).

V souvislosti s probíhající reformou v sociální sféře se nabízí otázka, jak to se začleňováním sociálně vyloučených osob zpět do společnosti vlastně je. Média (a také někteří politici) donekonečna opakují zažitá klišé o nepřizpůsobivých lidech, kteří nechtějí pracovat, zneužívají sociální systém a „my“ na ně doplácíme ze svých daní. Nezaměstnaní a sociálně potřební jsou mnohdy vylíčení (téměř) jako podvodníci a kriminální živly, kteří nemají nic jiného na starost, než vymýšlet způsoby, jak okrádat společnost třeba tím, že budou pracovat „na černo“, bez pracovní smlouvy. Kriminalizace chudoby není neznámý jev, který by vznikl až nyní a navíc pouze v naší zemi. Svět jej zná dlouhou dobu a objevuje se v dílech mnoha klasiků, jako je např. Honoré de Balzac a nebo Victor Hugo.⁶

⁵ Giltner, R. *Okrajové sociální kultury*. MU Brno, 2001, s. 13

⁶ Keller, J. *Tři sociální světy*. 1. vyd. Praha: Slon, 2010, s.109

V sociální oblasti pracuji více jak osmnáct let. V roce 1992 jsem nadšeně zakládal neziskovou organizaci a pomáhal lidem bez přístřeší (bezdomovcům) v azylovém domě⁷ a spolupodílel se na založení a práci Sdružení azylových domů.⁸ Od roku 1996 se věnuji převážně dětem a mládeži, ale také osobám sociálně vyloučeným. Zároveň se podílím na plánování sociálních služeb a to jednak na místní úrovni, kdy jsem zapojen do komunitního plánování, tak na krajské úrovni, jako člen pracovní skupiny v **procesu střednědobého plánování sociálních služeb ve Zlínském kraji, v pracovní skupině pro osoby ohrožené sociálním vyloučením**. Se sociálním vyloučením a následně procesem začleňování se tedy profesně setkávám dlouhou řadu let.

Hlavním cílem diplomové práce je definovat a charakterizovat cílové skupiny sociálně vyloučených osob, na které se zaměřuje střednědobé plánování sociálních služeb ve Zlínském kraji a zjistit, zda je stávající legislativa pro proces sociálního začleňování dostačující. Součástí vytyčeného cíle je, na základě provedeného výzkumu, zmapování, popis a zhodnocení systému péče o sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně.

Diplomová práce je rozčleněna do tří kapitol. **První kapitola** se zabývá teorií sociálního vyloučení, ukazuje některé pohledy na to, co sociální vyloučení (exkluze) je, popisuje příčiny a mechanismy sociálního vyloučení a definuje vybrané skupiny sociálně vyloučených osob.

Druhá kapitola pojednává o sociální inkluzi, tedy o začleňování do společnosti. V této kapitole je definován pojem sociální začleňování, objasněn princip sociálního začleňování, uvedena legislativa, vztahující se k sociálnímu začleňování a charakterizovány jednotlivé služby, určené pro začleňování vyloučených osob do společnosti.

Ve třetí kapitole – praktické části, jsou popsány konkrétní sociální služby, podléjící se na sociálním začleňování ve městě Vsetíně a to z hlediska obsahu, rozsahu a možného dopadu na jednotlivce či skupiny osob. Na konci této kapitoly jsou shrnuty

⁷ Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.elimvsetin.cz/>>

⁸ Sdružení azylových domů v ČR, o.s. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.azylovedomy.cz/>>

praktické poznatky, zkušenosti a výsledky prostřednictvím interview se zástupci vybraných poskytovatelů sociálních služeb.

V závěru se nachází shrnutí reálných poznatků získaných od jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, které lze úspěšně využít pro proces sociálního začleňování vyloučených osob do společnosti a konkrétní doporučení pro případné změny či úpravy systému péče o sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně.

1 Sociální vyloučení

Pojem sociální vyloučení je v současné době u odborné i laické veřejnosti značně frekventovaný a dovoluji si tvrdit, i namnoze zprofanovaný. Z toho důvodu se jeví jako potřebné v první řadě objasnit, co si pod tímto pojmem lze představit.

1.1 Charakteristika sociálního vyloučení

Koncept sociálního vyloučení, nebo-li exkluze, byl odbornou veřejností přijat v 80. letech minulého století a od té doby byla na toto téma zveřejněna celá řada odborných textů a publikací. Jak uvádí MAREŠ, sociální exkluze spolu s konceptem sociální inkluze (začleňování), patří k základním a zásadním konceptům sociálních politik jednotlivých členských států Evropské unie.⁹

Poprvé byl tento koncept použit v 70. letech ve Francii pro specifickou situaci některých skupin obyvatel žijících na okraji společnosti, odříznutých od pracovních příležitostí a zároveň záchranné sítě státní sociální pomoci, respektive v souvislosti s diskusí o nové chudobě, kdy vlády mnohých zemí nebyly ochotny připustit, že chudoba stále existuje.¹⁰

Mnozí autoři se snaží o vlastní charakteristiku sociální exkluze, jiní se ve svých pracích ztotožňují s tím, co bylo již dříve popsáno jinými. Uvedu několik pohledů na to, co si lze pod pojmem sociální exkluze (vyloučení) představit.

GOODIN, profesor filosofie a sociologie, zabývající se politickou teorií a veřejnou politikou konstatuje, že jsme v poslední době objevili nové sociální zlo, „sociální exkluzi“. Ve své stati **Inkluze a exkluze** uvádí, že Evropská unie nyní pojmem sociální exkluze nahradila pojem chudoba. Dle tohoto autora se jedná pouze o líbivý pojem, který zachycuje řadu témat, které se nás bytostně dotýkají a které nechceme a nebo neumíme pravdivě pojmenovat.¹¹

⁹ Mareš, P., et al. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 1. vyd. Praha 2008, s. 9.

¹⁰ Valentová, M. *Evropský sociální monitoring*. 1. vyd. Praha 2003, s. 40.

¹¹ Goodin, R. *Inkluze a exkluze*. [Přel. Kepáková, K.]. In Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské university, Sociální studia 5, Brno, str. 16.

Velice zajímavou myšlenku prezentuje VALENTOVÁ, která říká, že by bylo mylné se domnívat, že sociální exkluze a s ní spojená inkluze, o kterých se intenzivně diskutuje zejména ve druhé polovině dvacátého století, je jevem novým. Autorka uvádí, že sociální vyloučení je jev, který doprovází lidskou společnost od jejího počátku. Zdůrazňuje, že sociální vyloučení a s ním spojená sociální nerovnost, nemusí být pojata jako problém, jestliže se stane součástí společenského řádu, tedy pokud se legitimizuje. Problémem se stává v případě, že se vyskytuje ve společenském řádu, který proklamuje rovnost, spravedlnost, svobodu, politická práva a sociální jistoty. V důsledku sociální nerovnosti vzniká jisté napětí mezi teorií, tedy tím, co daná společnost oficiálně a veřejně hlásá a skutečností, kterou představuje každodenní život.¹²

MAREŠ, shodně jako VALENTOVÁ, na základě řady jiných autorů dokazuje, že **exkluze, nebo-li sociální vyloučení není nový koncept ani jev**, který se za tímto pojmem skrývá. Uvádí, že s procesem sociálního vyloučení se lze v různých formách setkat snad ve všech historických společnostech stejně jako se sociálně vyloučenými osobami. Klade si otázku, co znamená sociální exkluze v současné době a proč se o ní hovoří tam, kde se dříve hovořilo o chudobě. Odpověď nalézá u ROOMA, který konstatuje, že tento přesun je výsledkem snahy o zachycení nových rysů rostoucí chudoby 80. let minulého století, ke kterým patří zejména její přetrvání v čase, prostorová koncentrace, marginalizace, patologické jednání, vzdorování normám hlavního proudu společnosti, závislost na sociálním státu a rovněž rozpad tradičních sociálních institucí, jako je např. rodina.¹³

MATOUŠEK uvádí, že termín **sociální vyloučení** obvykle označuje komplexní nedostatečnost jednotlivce nebo skupiny obyvatel na životě celé společnosti, což ve svém důsledku znamená, že jim chybí přístup ke společenským institucím zajišťujícím vzdělání, zdraví, ochranu jejich práv a následně přístup k možnostem uspokojování materiální stránky. Sociální vyloučení může mít různou úroveň i podobu a může se měnit v čase. Fakticky znamená pro sociálně vyloučeného člověka život v chudobě, bez účasti na trhu práce, bez přiměřeného bydlení, bez příjmu, obvykle v izolaci či ve skupině podobně „postižených“ lidí, pohybujících se na okraji společnosti.¹⁴

¹² Valentová, M. *Evropský sociální monitoring*. 1. vyd. Praha 2003, s. 40.

¹³ Mareš, P. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení*. Sociologický časopis. 2000, s. 285 – 297.

¹⁴ Matoušek, O. *Slovník sociální práce*. Portál: Praha, 2003, s. 118.

Rovněž KOTÝNKOVÁ uvádí, že „sociální vyloučení odráží nerovnost jednotlivců nebo celých skupin obyvatelstva při jejich participaci na životě společnosti, přičemž tato nerovnost je výsledkem nedostatku příležitostí pro všechny, kteří mají zájem participovat na životě společnosti, a plodí jejich nemožnost spolupodílet se na tomto životě, jejich izolaci a odtržení od společnosti.“ Sociální vyloučení KOTÝNKOVÁ specifikuje jako důsledek nerovného přístupu jednotlivců nebo celých skupin obyvatelstva k pěti základním zdrojům společnosti: k zaměstnání, bydlení, sociální ochraně, zdravotní péči a vzdělání.¹⁵

Česká republika v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, velmi široce definuje sociální vyloučení jako **„vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace, kterou je chápáno oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením“**.¹⁶

Ne každá osoba, na kterou dolehnou existenční, sociální či jiné problémy, je primárně hned osobou sociálně vyloučenou. Se změnou společenských, ekonomických, ale třeba i rodinných a zdravotních podmínek se mění obecně společenský status každé osoby. V důsledku změny tohoto statusu se mnozí spoluobčané v první řadě dostávají do pozice **osob, které jsou ohroženy sociálním vyloučením** a pokud nedojde ke změně, pokud se jim nedostane adekvátní pomoci, mohou se v následné fázi stát **osobami sociálně vyloučenými**.

V souvislosti s diskusí o sociálním vyloučení je třeba zmínit ještě jeden pohled, který se může jevit velmi rozporuplně. Jak uvádí MAREŠ, odsouvaní určitých osob nebo celých skupin na okraj společnosti (marginalizace) či mimo ni (exkluze), představovalo odnepaměti mechanismus sociální kontroly, která byla hrozbou pro

¹⁵ Kotýnková, M. *Rozsah a průběh sociálního vyloučení v České společnosti*. In Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské univerzity, Sociální studia 5, 2000, s. 95.

¹⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

heretiky (kacíře), narušitele norem či nonkonformisty, ale i pro cizince zpochybňující univerzální platnost hodnot, norem a sociálních institucí daného společenství již jen pouhou svojí jinakostí. Vedle zajišťování konformity členů určité skupiny, sloužila sociální exkluze konkrétní společnosti jako nástroj posilování sdílené identity, vnitřní koheze a integrity. Jinými slovy – **sociální vyloučení plnilo ve společnosti** (alespoň v minulosti) **roli obranného či ochranného mechanismu**. Jeví se, že některé krajněpolitické a extremistické seskupení se snaží o restauraci a popularizaci tohoto pohledu. V současnosti je sociální exkluze chápána většinou naopak, jako ohrožení integrity a sociální koheze dané společnosti a zpochybnění společné identity jejich členů.¹⁷ Nesmíme také zapomínat na to, že ne vždy musí exkluze představovat nedobrovolné vyloučení, ale může být i výrazem svobodné vůle jedince, jak o tom hovoří TOUŠEK.¹⁸

Boj proti sociálnímu vyloučení je jedním z cílů sociální politiky všech současných moderních států. Důležitým dějem při péči o osoby ohrožené sociálním vyloučením či osoby sociálně vyloučené je proces jejich **sociálního začleňování** zpět do společnosti. **Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů**, jej definuje jako proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené, nebo vyloučením ohrožené, dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.¹⁹

Závěrem pojednání o sociální exkluzi je třeba spolu s MAREŠEM konstatovat, že i přesto, že se koncepty sociální exkluze (a sociální inkluze) staly nedílnou součástí dokumentů Evropské unie věnovaných sociální politice a jsou rovněž široce diskutovány v sociálních vědách, jejich užití a tím i jejich konkrétní obsah však není, i přes oficiální definici, jednoznačný.²⁰ Nezbyvá než konstatovat, že sociální vyloučení je obšírně koncipované pojetí negativního jevu, který v sobě zahrnuje širokou škálu osob, situací a vztahů, ve kterých se tyto osoby nacházejí.

¹⁷ Mareš, P., Sirovátka, T. *Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda*. Sociologický časopis, 2008, s. 271 – 294.

¹⁸ Toušek, L. *Sociální vyloučení a prostorová segregace, přehledová studie 7/11*. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu (CAT) 2007, Dostupné také z WWW <<http://www.antropologie.org/publikace/44-prehledove-studie/143-socialni-vyloueni-a-prostorova-segregace>>

¹⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Mareš, P., Sirovátka, T. *Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda*. Sociologický časopis, 2008, s. 271 – 294.

1.2 Příčiny sociálního vyloučení

Sociální vyloučení je odrazem sociální a ekonomické nerovnosti ve společnosti. Na rozdíl od chudoby, která je důsledkem nedostatečného přístupu k materiálním zdrojům, lze sociální vyloučení chápat především jako nedostatečný přístup k účasti na životě společnosti, tj. ztrátu sociálního místa ve společnosti. Jedná se zejména o nerovný přístup k pěti základním zdrojům, ke kterým patří **zaměstnání, bydlení, sociální ochrana, zdravotní péče a vzdělání.**

MAREŠ ve své studii **Faktory sociálního vyloučení** uvádí tři základní příčiny sociálního vyloučení, kterými je:

- **Chudoba** – zdůrazňuje sociální vlivy způsobující chudobu, která může být jedním z řady důvodů sociálního vyloučení.
- **Nezaměstnanost** – příčinou sociálního vyloučení je (může být) nezaměstnanost (která velice úzce souvisí s chudobou).
- **Sociálně patologického jednání** – podstatou a příčinou sociálního vyloučení je sociálně patologické jednání a morální úpadek.²¹

Jiný pohled na příčiny sociálního vyloučení představuje známý britský sociolog GIDDENS, který hovoří o horizontální nerovnosti. Podle tohoto autora etnické, kulturní či náboženské odlišnosti mají za následek oddělování určitých skupin od hlavního proudu společnosti. Nejde tedy o hierarchické rozdělení „nahore“ a „dole“, ale o rozdělení „uvnitř“ a „vně“. Důraz se přesouvá na sociální soudržnost ve společnosti – kohezi.²²

V této souvislosti lze rozlišovat čtyři faktory, které mohou vést k sociálnímu vyloučení:

- **Odmítnutí majoritní společnosti integrovat určité jedince či skupiny** a její vědomé vyloučení (marginalizaci) na základě jejich kulturní, náboženské nebo jiné odlišnosti.
- **Odmítnutí určitých jedinců či skupin integrovat se** a jejich tendence vytvářet uzavřené, různě vymezené a ohraničené enklávy nebo komunity.

²¹ Mareš, P., *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006, s. 8.

²² Giddens, A., In Mareš, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006, s. 6.

- **Osobní charakteristiky vylučovaných osob**, mezi které patří zejména nízká úroveň vzdělanosti, chudoba, odlišný kulturní rozhled aj. Tyto osobní charakteristiky považují někteří za důsledek osobnostních defektů a nemorálnosti, jiní poukazují na to, že jsou dány hlavně nedostatkem příležitostí.
- **Strukturální faktory**, které brání jedincům či skupinám integraci (nezávisle na jejich vůli a vůli majoritní společnosti). Zde lze zmínit např. velké sociální a společenské nerovnosti, bránící integraci (nezávisle na jejich vůli k integraci i nezávisle na vůli majoritní společnosti integrovat je), povaha trhu práce, špatné životní prostředí, nevyhovující dopravní obslužnost apod.²³

Uvedené faktory reflektuje i současná legislativa, kdy se **sociálním vyloučením** podle § 3 odst. f) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, **rozumí vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.**²⁴

Trojúhelník blahobytu (viz schéma č. 1), tak jak jej uvádí KOTÝNKOVÁ ve své studii s názvem **Rozsah a průběh sociálního vyloučení v české společnosti**, znázorňuje stav, kdy je jednotlivec nebo skupina obyvatelstva plně integrována do společnosti. V takovém případě jsou všechny integrační roviny (mezi třemi neoddělitelnými body **stát/moc – trh/peníze – občanská společnost/solidarita**) ve vzájemné rovnováze. Problém nastává, pokud je některá z těchto integračních rovin oslabena a kdy dochází k nerovnováze; pak takovému jedinci nebo skupině osob hrozí sociální vyloučení.²⁵

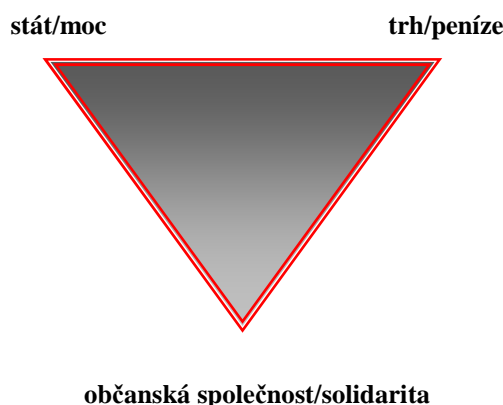
Jako příklad tato studie uvádí **oslabení ve vztahu ke státu** u migrantů, obzvláště u migrantů ilegálních. **Oslabenou vazbu na trh práce** mají lidé s nejrůznějším druhem znevýhodnění – mládež, starší lidé, zdravotně postižení aj. **Oslabenou vazbu k občanské společnosti** mají např. lidé z různých důvodů izolovaní od společnosti, jedinci s poruchami chování aj.

²³ Mareš, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006, s. 6.

²⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ Kotýnková, M. *Rozsah a průběh sociálního vyloučení v České společnosti*. In Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské univerzity, Sociální studia 5, 2000, s. 95.

Schéma č. 1 – Trojúhelník blahobytu

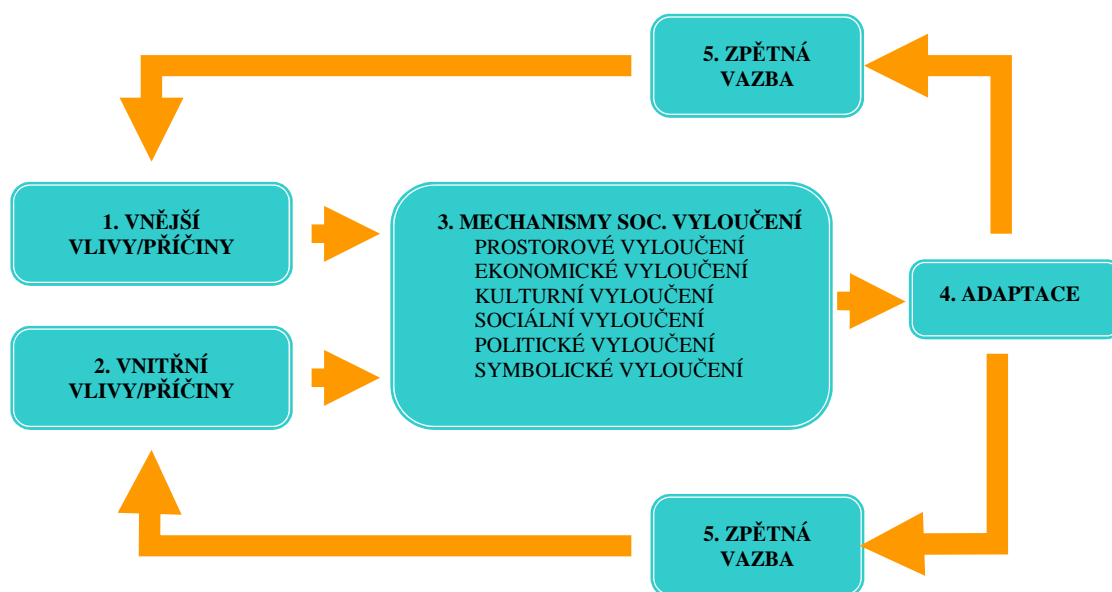

Pro většinu populace je pojem sociální vyloučení spojován převážně s romským etnikem nebo lidmi bez přístřeší (bezdomovci). Toto je však pohled velmi zúžený a zjednodušený; problematika sociálního vyloučení je mnohem hlubší a složitější. Z toho důvodu je třeba na tento problém nahlížet v širších souvislostech a zabývat se jeho mechanismy a procesy.

Mechanismy sociálního vyloučení

K pochopení mechanismů sociálního vyloučení (viz schéma č. 2) a příčin, které k němu vedou, nám může posloužit následující schéma a jeho popis, které uvádí BROŽ v publikaci **Kdo drží černého Petra**.²⁶

Schéma č. 2 – Mechanismy sociálního vyloučení

²⁶ Brož, M. *Kdo drží černého Petra*. Praha: Člověk v tísní – společnost při České televizi o.p.s., 2007, s. 7.

Vnější vlivy – příčiny

K **vnějším vlivům či příčinám** sociálního vyloučení lze řadit jevy, které jsou důsledkem širších společenských podmínek, nebo vyplývají z jednání lidí, nacházejících se mimo okruh sociálního vyloučení. Z tohoto důvodu jsou mimo dosah a vliv vyloučených osob, které je mohou vlastní iniciativou ovlivnit pouze s jistými obtížemi a nebo vůbec ne. Patří zde zejména trh práce a jeho charakter, bytová politika státní správy a místní samosprávy, sociální politika státu, praxe místních samospráv ve vztahu k sociální oblasti a diskriminace či stigmatizace některých jedinců na základě charakteristik jako rasa, etnicita, národnost, sociální status apod.

Vnitřní vlivy – příčiny

Mezi **vnitřní vlivy či příčiny** sociálního vyloučení patří takové jevy, které jsou důsledkem jednání lidí, kterých se toto vyloučení týká. Svým jednáním mohou vlastní situaci sociálního vyloučení přímo způsobovat, anebo posilovat její stávající existenci. Přestože se jedná o příčiny individuální, jsou povětšinou důsledkem příčin vnějších. Řadíme zde například ztrátu pracovních návyků při dlouhodobé nezaměstnanosti, dlouhodobou neschopnost hospodařit s penězi a dostát svým finančním závazkům, orientaci na okamžité uspokojení potřeb vyplývající z dlouhodobé frustrace, apatii a nízkou motivaci k řešení vlastních problémů ad.²⁷

Mechanismy sociálního vyloučení

Ve schématu jsou v rámci konceptu sociálního vyloučení použity podkategorie jako **vyloučení ekonomické, kulturní, sociální, politické, symbolické a prostorové**, se kterými pracuje např. MAREŠ. Jedná se o mechanismy, tedy konkrétní způsoby vytěšňování osob nebo celých skupin na okraj společnosti.

Prostorové vyloučení je pravděpodobně nejzřetelnějším projevem sociálního vyloučení. Jde o faktické, ve většině případů nedobrovolné vyčlenění sociální skupiny mimo majoritní společnost, nejčastěji na periferie měst, místa s nízkou zástavbou nebo místa, která jsou majoritní společností považována za méně atraktivní. Často to jsou lokality s horší dopravní dostupností a neexistující infrastrukturou. Prostorové vyloučení jako takové však ještě nemusí vést k sociálnímu vyloučení.

²⁷ Brož, M. *Kdo drží černého Petra*. Praha: Člověk v tísni – společnost při České televizi o.p.s.: 2007, s. 8 – 11.

Ekonomické vyloučení představuje nejčastěji znevýhodnění na trhu práce, což znamená omezený přístup k finančním zdrojům. Ekonomické vyloučení je zdrojem chudoby, vyloučení z životního standardu a životních šancí obvyklých ve společnosti.

Kulturní vyloučení zamezuje sdílení kulturního bohatství společnosti, hodnot, norem, idejí a rovněž výrazně omezuje přístup ke vzdělání.

Sociální vyloučení brání dosažení určitého společenského postavení a neumožňuje jedinci, díky omezeným sociálním kontaktům, zapojení do širších sociálních institucí.

Politickým vyloučením rozumíme upírání občanských, politických, ale rovněž i základních lidských práv, což sebou nese nemožnost účinně ovlivňovat dění ve společnosti.

Symbolické vyloučení je spojeno se stigmatizací jedinců i celých skupin osob, které může vnímat majoritní společností jako odlišné, deviantní, cizí. Svůj podíl na tomto vyloučení nesou i sdělovací prostředky, mnohdy záměrným a úmyslným vytvářením nepříznivého mediálního obrazu jedinců či skupin, zdůrazňováním negativních jevů s nimi spojených. Tento jev se nazývá labeling.²⁸

Uvedený výčet podkategorií sociálního vyloučení není úplný, někteří autoři pracují s dalšími, jako např. vyloučení z reflexivního zařazení do širšího sociálního řádu či vyloučení ze solidarity. Lze také hovořit o vyloučení psychologickém, kdy jde o útok na integritu osobnosti vylučovaných jedinců, vyloučení z bezpečí a vystavení vyšším rizikům nebo vyloučení z mobility.²⁹

Konkrétní podoba procesu sociálního vyloučení se liší u každého jedince či skupiny. Vždy se jedná o více vzájemně se prolínajících a ovlivňujících rovin. V mnoha případech jde o kombinaci vnějších a vnitřních příčin sociálního vyloučení. V České republice se v souvislosti se sociálním vyloučením nejčastěji hovoří o sociálním vyloučení Romů a nepřizpůsobivých osob.

²⁸ Mareš, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006, s. 22.

²⁹ Tamtéž, str. 23

Adaptace

Adaptací rozumíme proces, prostřednictvím kterého se sociálně vyloučený jedinec přizpůsobuje situaci, ve které se nachází. Jedná se zejména o reakce na specifické životní podmínky na okraji společnosti, které se nutně projevují jistými vzorci jednání a chování, jenž mohou být v konfliktu s normami a hodnotami většinové společnosti a jako takové jsou chápány negativně. Tyto životní vzorce a návyky znemožňují uspět ve většinové společnosti, čímž zpětně posilují a reprodukují stav vyloučení. Odlišně lze přitom chápat i ty vzorce chování, které nejsou reakcí na specifické podmínky sociálního vyloučení, ale souvisejí s nimi. Mohou být důsledkem uzavření cest ke standardním způsobům řešení některých problémů, se kterými se setkávají jak osoby ohrožené sociálním vyloučením, tak širší společnost. Způsoby adaptace na podmínky sociálního vyloučení jsou natolik specifické a komplexní, že mnohdy zakládají vlastní subkulturu, kterou lze nazývat jako kulturu chudoby či kulturu segregace, vyloučení atp. Existence této subkultury, či příslušnost k ní, může být přitom samotnou příčinou sociálního vyloučení.

Zpětná vazba

Způsoby adaptace na podmínky sociálního vyloučení zpětně ovlivňují a utvrzují stávající příčiny sociálního vyloučení či vyvolávají příčiny nové. Sociální vyčleňování lze tedy chápat jako cyklický a dynamický proces. Laicky bychom sociální vyloučení mohli nazvat „začarovaným kruhem“; kdy způsoby, kterými se mnohdy snaží vyloučené osoby svou špatnou sociální situaci řešit, ji naopak ještě více prohlubují.³⁰

³⁰ Brož, M. *Kdo drží černého Petra*. Praha: Člověk v tísni – společnost při České televizi o.p.s. 2007, s. 8 – 11.

1.3 Osoby ohrožené sociálním vyloučením

MAREŠ uvádí, že v současné době v České republice není sociální exkluze spojená s příjmovou chudobou naléhavým problémem, přesto se i zde vyskytuje celá řada osob, které jsou minimálně ohrožené sociálním vyloučením.³¹

Jeden z možných a velmi podrobných seznamů osob ohrožených sociálním vyloučením či sociálně vyloučených uvádí například SILVER, která zde řadí dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnané, zaměstnance s nejistými a nevýhodnými pracovními smlouvami, osoby s nízkými příjmy a chudé, nekvalifikované osoby (zejména s nedokončeným základním vzděláním), osoby mentálně či psychicky handicapované, drogově závislé, děti vyrůstající v problémových rodinách (zejména týrané děti), delikventy (ve věznění i na svobodě, ale se záznamem v trestním rejstříku), mladé lidi (bez pracovních zkušeností), imigranty (zahraniční pracovníky, uprchlíky i azylanty), různě vymezené minority (rasově, nábožensky, jazykově a kulturně), osoby zbavené volebního práva, příjemce sociálních dávek (včetně osob, které je nečerpají pro svou nezpůsobilost o ně požádat), obyvatele upadajících území nebo lokalit majících charakter ghett, bezdomovce, osoby, jejichž způsob života je vnímán a stigmatizován jako deviantní, osoby neschopné mobility (tělesně postižené), sociálně izolované osoby bez přátel a rodin.³²

Pro další práci bude použita redukovaná podoba tohoto rozsáhlého seznamu, která více koresponduje se současnou realitou v České republice. Sociálním vyloučením jsou nejvíce ohroženy osoby s nízkým vzděláním, po ukončení ústavní výchovy, osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, dlouhodobě a opakovaně nezaměstnaní, osoby se zdravotním postižením, osoby trpící některým druhem závislosti, osaměle žijící (důchodci), imigranti, příslušníci různých menšin (etnických, náboženských) a osoby, které se ocitly v obtížné sociální situaci, z níž si nedokáží pomoci.³³

³¹ Mareš, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha 2006, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, s. 16.

³² Silver, H. *Social Exclusion and Solidarity*, [online]. 2004, [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW <<http://www.gsdc.org/go/display&type=Document&id=3548>>

³³ Janoušková, K. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků*. In Sborník studijních textů. Ostrava: Ostravská universita, 2008, s. 179.

Jak již bylo uvedeno, jmenované skupiny osob jsou „**pouze**“ ohroženy sociálním vyloučením a mohou být tedy plně začleněny do společnosti. Při kombinaci více faktorů v jednom čase však riziko sociálního vyloučení stoupá.³⁴ Z tohoto důvodu se zaměříme na bližší charakteristiky jednotlivých skupin osob ohrožených sociálním vyloučením.

Osoby s nízkým vzděláním

Nízké vzdělání a sním mnohdy související nedostatečná pracovní kvalifikace může být jednak příčinou ztráty zaměstnání nebo nemožností jej nalézt, případně důvodem pro přijetí a setrvání v méně finančně ohodnoceném zaměstnání. Dosažená úroveň vzdělání rovněž úzce souvisí se zvládnutím zátěže vyplývající z dlouhodobé nezaměstnanosti.³⁵

Osoby dlouhodobě a opakovaně nezaměstnané

Ekonomické výkyvy ve světě i v České republice sebou rovněž nesou nestabilitu na trhu práce, ke které neodmyslitelně patří **nezaměstnanost** spojená s nárůstem mzdové a příjmové nerovnosti mezi lidmi. V ČR rozeznáváme dvojí vymezení nezaměstnanosti. Jedno vychází z evidence úřadu práce (dále ÚP) a vymezuje tzv. **registrovanou nezaměstnanost**. Druhé vymezení je založeno na **mezinárodní definici ILO**.

Podle této definice jsou za nezaměstnané považovány všechny osoby patnáctileté a starší, které ve sledovaném období souběžně splňovaly níže uvedené podmínky:

- nebyly zaměstnané
- byly připraveny k nástupu do práce, tzn. že během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání.
- v průběhu posledních 4 týdnů hledaly aktivně práci (prostřednictvím ÚP nebo soukromé zprostředkovatelny práce, přímo v podnicích, využíváním inzerce, podnikáním kroků pro založení vlastní firmy, podáním žádosti o pracovní povolení a licence nebo jiným způsobem).³⁶

³⁴ Mareš, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006, s. 16-17.

³⁵ Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, s. 732-733.

³⁶ *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – Metodika*, [online]. [cit.2012-02-10]. Dostupný z WWW <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps>

Podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, se může zaregistrovat na Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání každá osoba, která není v pracovněprávním vztahu nebo ve služebním poměru, není uznána dočasně práce neschopnou, nevykonává trest odnětí svobody nebo není ve vazbě, nepobírá peněžitou pomoc v mateřství v době před porodem a šest týdnů po porodu a není plně invalidní podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Blíže o registraci na úřadu práce viz. §§ 24 – 26 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.³⁷

Osoby se zdravotním postižením

Osoby se zdravotním postižením mají mnohdy díky svému handicapu menší předpoklady pro uplatnění se na trhu práce, stejně tak i v dalších společenských aktivitách, což může vést k jejich částečné nebo úplné izolaci od společnosti a tedy k sociálnímu vyloučení.

Osoby trpící některým druhem závislosti

Závislost je stav, kdy se člověk nedovede obejít bez nějaké látky nebo činnosti.³⁸ Nemusí jít nutně o užívání nelegálních návykových látek jako jsou drogy. V současné době se vyskytují rovněž závislosti na hracích automatech nebo jiných hracích systémech, jako je sázení přes internet (gamblerství), internetu, počítači, počítačových hrách a nebo také na práci – workoholismus.

Vznik a vývoj závislosti je podmíněn biologickými, psychickými a sociálními faktory. Každá závislost sebou nese řadu negativních dopadů, jak do života jednotlivce a jeho blízkého okolí, tak do celé společnosti. Sociální dopady závislosti mohou vést k vyloučení jedince ze společnosti.³⁹

Příslušníci různých menšin (etnických, náboženských)

Národnostní menšina, jak uvádí MATOUŠEK, je společenství osob, které mají státní občanství země, v níž žijí a projevují vůli být považováni za národnostní menšinu.

³⁷ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů §§ 24 – 26.

³⁸ Matoušek, O. *Slovník sociální práce*. Portál: Praha, 2003, s. 270.

³⁹ Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, s. 577-588.

Mají odlišné kulturní a etnické zvyklosti, mají zájem na jejich uchování a rozvíjení a současně mají vztah k většinové společnosti.

Termín národností menšina se v zemích Evropské unie (dále EU) nepoužívá. Je v nich všeobecně uznáváno právo menšin na používání vlastního jazyka, pěstování vlastní kultury a náboženství.⁴⁰

Etnická menšina je skupina obyvatel státu, která se svými tradicemi, kulturními zvyklostmi, jazykem, případně i tělesnými znaky svých příslušníků liší od většinové společnosti. Etnická menšina má obvykle menší reprezentaci ve významných společenských pozicích a nižší společenské postavení. Příslušníci menšin se ve vyspělých společnostech snadněji než příslušníci většiny dostávají na její okraj. V důsledku toho mají horší přístup ke vzdělání, na trh práce a jsou soudy trestáni přísněji než příslušníci většiny.⁴¹ **V České republice je nejvíce ohrožena sociálním vyloučením romská menšina.** Romové patří mezi nejvíce diskriminované, nejméně vzdělané a zaměstnané obyvatele.

Osoby v obtížné sociální situaci, z níž si nedokáží pomoci

Mezi osoby které se ocitly v obtížné sociální situaci, z níž si nedokáží samy pomoci, lze řadit zejména osoby bez přístřeší (bezdomovce) a dále migranty a uprchlíky.

Bezdomovci

Většina populace si pod pojmem bezdomovec představí typicky neupraveného, špinavého a zapáchajícího člověka, přes den žebrajícího na frekventovaných místech, který si za vyžebnané peníze nakoupí levný alkohol a spolu s dalšími podobně vypadajícími existencemi jej konzumují. Noci pak tráví na lavičkách parků, v opuštěných budovách nebo v lepším případě v azylových domech. Na rozdíl od obecných představ veřejnosti, zákon č. 40/1993 Sb., o získávání státního občanství, ve znění pozdějších předpisů, v § 3, označuje za „bezdomovce“ osoby bez státního občanství.⁴²

⁴⁰ Matoušek, O. *Slovník sociální práce*, Portál: Praha, 2008, s. 109.

⁴¹ Tamtéž, s. 63.

⁴² Zákon č. 40/1993 Sb., o získávání státního občanství, ve znění pozdějších předpisů

V České legislativě se pojem bezdomovec v jiné souvislosti než je uvedeno, nevyskytuje. O osobách, které jsou veřejností (mnohdy i odbornou) chápány jako bezdomovci, se hovoří jako o **osobách v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení** (§ 57 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů), nebo o **osobách bez přístřeší** (§ 61 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) či společensky nepřizpůsobivých osobách.

Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci (FEANTSA) vyvinula nástroj – **Evropskou typologii bezdomovství ETHOS**, pro přesnější typizaci tohoto fenoménu. Typologie má národní modifikace, které reagují na podmínky a dostupné sociální služby jednotlivých evropských států pro danou cílovou skupinu. ETHOS – Evropská typologii bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR, na rozdíl od legislativy, o bezdomovcích hovoří (viz příloha č. 17).

Dle typologie ETHOS rozeznáváme čtyři základní kategorie lidí bez domova (bezdomovství), které mají další podkategorie:

- **bez střechy** – osoby žijící venku nebo v noclehárnách
- **bez bytu** – osoby v ubytovnách pro bezdomovce, osoby v pobytových zařízeních pro ženy, osoby v ubytovnách pro imigranty, osoby před opuštěním instituce (věznice, zdravotnické zařízení, zařízení pro děti)
- **s nejistým bydlením** – osoby žijící v nejistém bydlení, ohrožené vystěhováním a domácím násilím
- **s nevyhovujícím bydlením** – osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách, osoby žijící v nevhodném bydlení, osoby žijící v přelidněných bytech.⁴³

VÁGNEROVÁ uvádí, že bezdomovectví je komplexní kategorií, nelze jej spojovat jen se vztahem k bydlení, ale také s **určitým způsobem života** a s různými negativními návyky. Jedná se zejména o lidi, kteří nejsou schopni adekvátně reflektovat požadavky kladené na ně ze strany společnosti. Důsledkem bývá ztráta většiny společenských rolí a úpadek jejich společenské prestiže. Ve většině případů jde o osoby, které v důsledku nezaměstnanosti bývají zpravidla izolovány od společnosti, což vede k jejich sociálnímu

⁴³ *Ethos – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR.* [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW <<http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/CZ.pdf>>

vyloučení. Životní styl lidí bez přístřeší, ať už o něj přišli tím, že nezvládají základní požadavky společnosti, nebo důsledkem vlastního rozhodnutí, se podle VÁGNEROVÉ stává „pouhým stereotypem vegetování spojeným s užíváním alkoholu nebo drog. Pokud by měli mít řád, musel by jim jej někdo vytvořit“.⁴⁴

Lze konstatovat, že příčiny bezdomovectví mohou být různorodé, např. ekonomické problémy způsobené ztrátou zaměstnání a nemožností nalézt nové, nefunkční rodina, způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, návrat z výkonu trestu nebo ústavního zařízení, zadluženost, ale také zdravotní, psychické problémy aj.

Migranti a uprchlíci

Migrace je chápána jako změna trvalého pobytu. Z tohoto hlediska můžeme migraci dělit na vnitřní a mezinárodní. **Vnitřní migrace** je definována jako změna trvalého pobytu za hranicí určité administrativní jednotky např. obce. **Mezinárodní migrace** je definována jako změna obvyklého pobytu za hranice státu. Zatímco vnitřní migrace je statisticky podchycena, sledování mezinárodní migrace je značně problematické. Mezinárodní migrace má značné politické, ekonomické, sociální, demografické, psychologické a kulturní dopady.

Kromě vnitřní a mezinárodní migrace rozeznáváme migraci **legální** a **nelegální**. Podle Ministerstva vnitra ČR migrační politika státu neklade překážky legální migraci a podporuje migraci, která je pro stát a společnost dlouhodobě přínosná.⁴⁵

Nelegální migraci lze spatřovat ve **dvou rovinách**. V rovině **první** lze hovořit o nelegálním vstupu osob přes státní hranice daného státu, v rovině **druhé** jde o nelegální pobyt na území. NEŠPOROVÁ uvádí, že pokud imigranti nemohou získat vyšší legální statut (občanství, povolení k trvalému pobytu, azylu), zemi opouští. Přestože je v současné době větší možnost získat pracovní povolení, není samozřejmostí, že jej získají. Tuto situaci se naučili obcházet vzájemným zaměstnáváním, nelegální prací nebo tzv. bossismem a zvýšenou kriminální činností.⁴⁶

⁴⁴ Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, s. 748-751.

⁴⁵ *Migrace*. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>>

⁴⁶ Nešporová, O. *Rodiny přistěhovalců I*. 1. vyd. Praha: VÚPS, 2007, s. 26-39.

Zcela specifickou skupinou mezi cizinci pobývajícími na území České republiky jsou žadatelé o udělení **statutu mezinárodní ochrany** (azyl) a osoby, kterým byl azyl udělen. Podmínky pro udělení azylu upravuje zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.⁴⁷

U nás běžně používaný a namnoze frekventovaný termín **uprchlík** byl nahrazen pojem **azylant**. Jde o cizince, kterému byl udělen azyl, a jako na azylanta je na něj pohlíženo po celou dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu.

Podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků je pojem „**uprchlík**“ definován jako „osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo odmítá vzhledem ke shora uvedeným obavám, ochranu své vlasti.“ V České republice se uprchlíkům a jejich problémům věnuje Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU).⁴⁸ Nezbytnou součástí integrace cizinců do společnosti je zapojení se do ekonomického systému daného státu. Postavení jedince na trhu práce má významný vliv na utváření jeho životních podmínek.

Zákon č. 435/ 2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, rozlišuje dvě kategorie cizinců – **občané států EU** a jejich rodinní příslušníci a dále **cizinci z tzv. třetích zemí**. Toto rozdělení sebou nese i rozdílný přístup na trh práce. **Občané EU** a jejich rodinní příslušníci **mají volný přístup na trh práce** v ČR, nepotřebují povolení k zaměstnání a z hlediska zákona mají stejná práva jako občané ČR.

Ostatní cizince (tzv. z třetích zemí) mohou zaměstnavatelé zaměstnat **jen na základě povolení příslušného úřadu práce a povolení k pobytu za účelem zaměstnání**. Přístup cizinců na trh práce je ovlivněn zemí původu, která jim buď vstup na trh práce usnadňuje nebo ztěžuje. Získat nezbytné povolení k zaměstnání představuje poměrně složitý administrativní proces, neboť je s tím spojeno ještě mnoho jiných podmínek a omezení.⁴⁹ Z pohledu cizinců je právě tato mnohdy neřešitelná situace vede

⁴⁷ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů a o změně Zákona č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ Organizace pro pomoc uprchlíkům. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.opu.cz/>>

⁴⁹ Libelová, Z. *Zákon o zaměstnanosti s komentářem*. 3. vyd. Olomouc: Anag, 2006, s. 77-78.

k nelegální práci, díky které pozbývají sociálních výhod garantovaných státem, stávají se závislími na sociálních sítích klientského charakteru, ze kterých se těžce odpoutávají kvůli vlastní činnosti, pohybující se na hranici zákona. Vytváří vlastní sociální vazby mezi svými krajany a jinými přistěhovalci a jsou tak vyděleni z majoritní společnosti.

2 Sociální začleňování

Sociální začleňování (inkluze), je pojem označující postupy a procesy, které napomáhají tomu, aby se osoby z různých důvodů dříve ze společnosti vyloučené, zařadily zpět. Jelikož se jedná o složité procesy, na které lze nazírat z různých úhlů, je namísto se blíže touto problematikou zabývat.

2.1 Charakteristika sociálního začleňování

Při definování sociálního začleňování musíme vycházet z procesu, jež mu předchází, tedy ze sociálního vyloučení, jak bylo popsáno v předcházející kapitole, které sebou nese pro jedince i společnost celou řadu rizik. Vyšší míra rizika je jedním z charakteristických znaků sociálního vyloučení, které je třeba v procesu sociálního začleňování brát v potaz.

Rizika, jimž jsou vystaveni sociálně vyloučení jednotlivci

- Nevyhovující životní podmínky (bydlení, životní prostředí, atd.)
- Horší zdravotní stav
- Riziko tzv. sociálněpatologických jevů (závislosti, nefungující rodiny atp.)
- Kriminalita – vyšší riziko stát se nejen pachatelem, ale i obětí trestné činnosti
- Ekonomická rizika související se zastavováním majetku a nevýhodnými půjčkami

Rizika sociálního vyloučení pro společnost

Na první pohled se může jevit, že hlavním rizikem sociálního vyloučení je vysoká kriminalita. Někteří autoři však za mnohem závažnější problém považují odcizení hodnotám hlavního proudu společnosti.⁵⁰ Sociálně vyloučení přicházejí o důvěru v systémy majoritní společnosti buď proto, že s nimi již vůbec nepřichází do styku, nebo proto, že je vnímají jako obtěžující (protože tyto systémy na ně kladou pro ně nesrozumitelné nebo nepřijatelné požadavky), či dokonce nepřátelské. Namísto toho si vytvářejí vlastní systémy norem a hodnot a svoji identitu vymezují v protikladu k většinové společnosti. V západní Evropě a USA jsou tyto problémy nejvíce patrné

⁵⁰ Mareš, P. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení*. Sociologický časopis, 2000, s. 285 – 297.

zejména v ghettech, která vznikají na základě rasového, etnického, či náboženského původu. V ČR bychom mohli poukázat v této souvislosti na tzv. vyloučené lokality, které se nacházejí téměř v každém větším městě, nebo na problematické (a namnoze medializované) soužití v Matiční ulici v Mostě, či na nedávné nepokoje na severu Čech.

Sociálně vyloučenými se stávají zejména skupiny osob stejného etnického původu nebo náboženského vyznání s vysokým kulturním a sociálním kapitálem. V důsledku vyloučení začínají hledat vlastní identitu a vytvářejí si odstup od zbytku společnosti. V takových podmínkách snadno vzniká **fundamentalismus a nesnášenlivost** ke zbytku společnosti.

Je třeba poukázat na skutečnost, že svoji negativní roli zde sehrává necitlivé rozhodování a opatření v sociální politice, stejně tak senzacechtivá média, zejména televize a tisk, které populisticky reagují na změny a dění v sociální oblasti a pomocí kterých jsou šířeny „zaručené informace“, mnohdy budující a posilující jednostranné, negativní postoje a přístupy jak ze strany majoritní společnosti k sociálně vyloučeným a obecně k řešení namnoze složité sociální problematiky v zemi, tak ze strany sociálně vyloučených, kterým mohou dodávat falešný pocit výjimečnosti.

Jako jeden ze základních mechanismů překonání sociálního vyloučení je proto dnes chápána zejména sociální inkluze (proces sociálního začleňování). Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v § 3 definuje sociální začleňování jako proces, **který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.**⁵¹

Stejně jako na sociální vyloučení (exkluzi) i na sociální začleňování (inkluzi) lze nazírat z více úhlů pohledu. Jak uvádí MAREŠ, i když inkluze není přímým opakem exkluze, nelze je od sebe oddělit. Cílem sociálního začleňování je překonat exkluzi, která je ve většině případů důsledkem spolupůsobení více negativních faktorů.⁵²

⁵¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

⁵² Mareš, P., Sirovátka, T. *Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda*. Sociologický časopis, 2008, s. 271 – 294.

LEVITAS uvádí, že se třemi základními diskurzí o příčinách sociální exkluze, jsou spojovány i tři rozdílné přístupy sociální politiky k řešení sociálního vyloučení.

- **Redistributivní diskurz** (spojen s chudobou, jako příčinou sociálního vyloučení), se zaměřuje na odstraňování chudoby jako příčiny sociálního vyloučení formou využití sociálních dávek, tedy přerozdělováním.
- **Integrativní diskurz** (spojen s nezaměstnaností, jako příčinou sociálního vyloučení), považuje při řešení sociálního vyloučení za základní strategii placené zaměstnání či jiné komunitní aktivity zaměřené na překonávání sociální izolace. Důraz je zde kladen na participaci, tedy spolupráci a individuální zodpovědnost.
- **Moralizující diskurz** (spojen se sociálně patologickým jednáním osoby, jako příčinou sociálního vyloučení), zdůrazňuje, že inkluzi je možno uskutečňovat zejména pomocí resocializace. V tomto případě lze změny dosáhnout jistou intervencí z venku (sociální prací, krizovou intervencí, represí).⁵³

Strategie sociálního začleňování se může lišit na základě důrazů na jednotlivé příčiny sociálního vyloučení a následně i na typ přijímaných řešení. Můžeme konstatovat, že jde o jistý střet přístupu, který jako příčinu exkluze vidí osobní morální selhání s přístupem, který vidí důvod zejména v kumulaci objektivních příčin. Důsledky volby mezi jednotlivými přístupy se projevují ve všech hlavních oblastech strategie sociálního začleňování: ve strategii redistribuce zdrojů, ve strategii začleňování na trhu práce a ve strategii podpory participace v sociálních aktivitách.

Je na místě hovořit a uvažovat o **individualizujícím přístupu**, který klade důraz na individuální flexibilní přístup a odpovědnost jedince k průběhu sociálního začleňování, nebo o druhém přístupu, který **objektivizuje příčiny sociálního vyloučení**, je spojen daleko více s důrazem na redistribuci, která má zabezpečit společenský standard a zamezit tak vyloučení z většinového způsobu života.⁵⁴

Pokud se jedná o „**míru začleňování**“, vede velice zajímavou diskuzi GOODIN ve své stati **Inkluze a exkluze**, ze které vyplývá, že rozdíl mezi exkluzí a inkluzí, jak jsou chápány v současnosti, je velice malý. V mnoha případech budou lidé sociálně

⁵³ Mareš, P., Sirovátka, T. *Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda*. Sociologický časopis, 2008, s. 271 – 294.

⁵⁴ Tamtéž, s. 271 – 294.

vyloučení i sociálně začlenění žít stále těsně na pomyslné hranici (třeba chudoby), jedná se jen o to, na které „**straně hranice**“ člověk stojí. GOODIN nezpochybňuje, že je důležité stát na „té správné straně“, uvádí však, že život na hranici má také své nevýhody a to i tam, kde by to nemělo hrát žádnou roli.⁵⁵ Z tohoto úhlu pohledu je třeba také vidět jisté napětí mezi integrativním diskurzem, který zdůrazňuje a předpokládá integrační přístup, tedy iniciativu na straně sociálně vyloučeného a redistributivním diskurzem, který naopak dává důraz na redistribuci (přerozdělování). V praxi se sociální pracovníci opakovaně setkávají s otázkou sociálně vyloučených osob (zejména nadměrně zadlužených) – *co z toho budu mít, když budu spolupracovat na svém sociálním začleňování? Ty dluhy stejně nikdy v životě nesplatím, to raději budu stále ten zadlužený bezdomovec, který využívá služby noclehárny či azylového domu, které mě zaplatí „sociálka“!*

Princip sociálního začleňování

Jak uvádí HORÁKOVÁ, **sociální začleňování** je mezi oslovenými odborníky výrazně méně zažitý koncept ve srovnání se sociálním vyloučením. Důvodem může být skutečnost, že zatímco koncept sociálního vyloučení popisuje reálné, relativně lehce uchopitelné, společensky nežádoucí procesy, koncept sociálního začleňování představuje volbu řady konkrétních intervencí, vedoucích k zabránění sociální exkluze, které nemusí být vždy jednoznačně identifikovatelné. Mnohdy se jedná spíše o otázku dobré praxe v konkrétní situaci a konkrétním prostředí než o obecně definovatelný koncept.⁵⁶

Začleňování jedince, skupiny či komunity do společnosti **může probíhat např. formou sociální práce**. Jak uvádí MATOUŠEK, americká Národní asociace sociálních pracovníků definovala sociální práci jako „profesionální aktivitu zaměřenou na pomáhání jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování a na tvorbu společenských podmínek příznivých pro tento cíl“.⁵⁷

⁵⁵ Goodin, R. *Inkluze a exkluze*. [Přel. Kepáková, K.] In Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské university sociální studia 5, Brno, s. 16.

⁵⁶ Mareš, P., et al. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008, s. 49.

⁵⁷ Matoušek, O. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 184.

Sociální práce se realizuje prostřednictvím sociálních služeb, jejichž obsah určuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Sociální služby představují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Samotnou sociální práci vykonává odborně kvalifikovaný sociální pracovník, který musí splňovat kritéria dané zákonem, včetně morálních předpokladů (bezáhonnost).⁵⁸

Jeden z možných principů sociální práce se sociálně vyloučeným člověkem je patrný ze schématu č. 3, které vzniklo na základě společné práce frekventantů při výcviku sociálních supervizorů, který realizovala o.s Hestia a jehož jsem se zúčastnil. Jedná se o upravené schéma, které se nachází na webových stránkách autora, Olomouckého psychologa SMÉKALA⁵⁹.

Ze schématu je patrné, že osoba či skupina prochází při sociálním začleňování několika fázemi, ve kterých je poskytována pomoc.

- **BEZMOC** – díky souhře a působení více faktorů se osoba (skupina) dostává do fáze, kde je bezmocná, nedokáže samostatně uspokojovat a naplňovat své potřeby, případně je naplňuje a uspokojuje v nedostatečné míře. Jedná se fakticky o stav sociálního vyloučení nebo o akutní ohrožení sociálním vyloučením. Na základě zakázky a uzavřené smlouvy se začne realizovat sociální práce.
- **NE – MOC** – pomocí technik a metod sociální práce sociální pracovník spolu s osobou sociálně vyloučenou, případně ohroženou sociálním vyloučením (klientem), analyzuje (diagnostikuje) jeho stav se zaměřením na nedostatečné či chybějící kompetence, schopnosti, dovednosti atd., způsoby pomoci a cíle.
- **POMOC** – v této fázi je dotyčné osobě poskytována prostřednictvím zejména technik a metod sociální práce účinná pomoc. Jde zejména o aktivity zaměřené na problém (kurativní a rehabilitační).⁶⁰
- **SVÉPOMOC** – sociálně vyloučená osoba či skupina je vedena (a dovedena) k tomu, aby byla schopna participovat na „sebepomoci“ a nebyla plně odkázána na pomoc sociálního pracovníka. Aktivity sociálního pracovníka se budou zaměřovat více na klienta a jeho potenciál.⁶¹ **Zde lze spatřovat rozsáhlý prostor pro**

⁵⁸ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ Smékal, L. *Moc a bezmoc v poradenství*. [online].2010, [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW< <http://www.lubomir-smekal.cz/news/moc-a-bezmoc-v-poradenstvi-a-terapii/>>

⁶⁰ Navrátil, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1.vyd. Brno: Marek Zeman, 2001, s. 17.

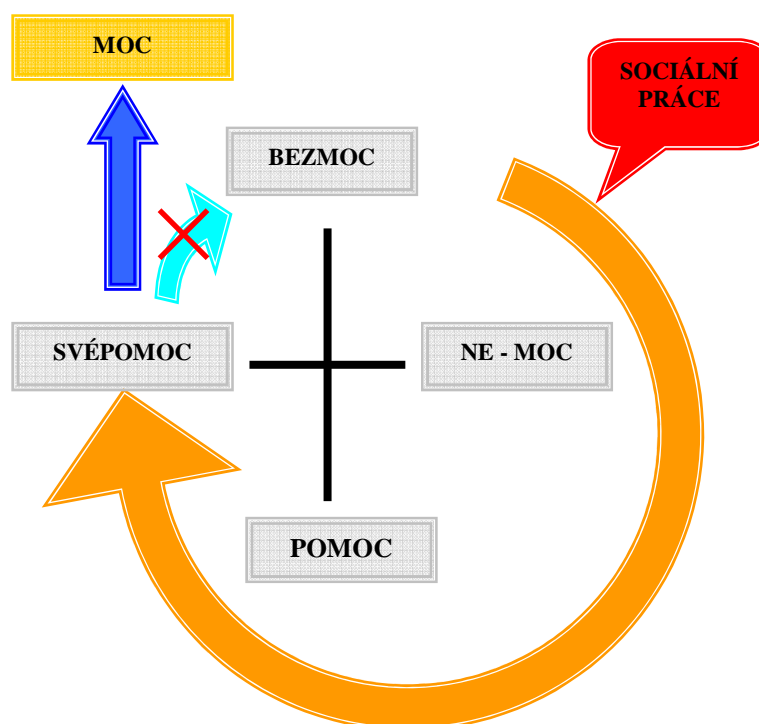
⁶¹ Tamtéž, s. 50 – 59.

využívání metod sociální pedagogiky, jako např. kompenzaci nevhodných podnětů, posílení vlastní kompetence, nabídku podnětů vyplývajících z individuálních potřeb, plánování pozitivní perspektivy, konzultační aktivity, supervize aj.⁶²

- **MOC** – osoba či skupina je schopna sama naplňovat a uspokojovat své potřeby, „plně přebírá zodpovědnost za své rozhodování“, je zcela začleněna do společnosti. V této fázi je zakázka je ukončena.

Mezi dvěma posledními fázemi (**svépomoc** a **moc**) hrozí v některých případech reálné nebezpečí, které spočívá v tom, že (méně zkušený) sociální pracovník se nedokáže oprostít od zodpovědnosti, kterou na sebe za klienta bezdůvodně přebírá a nedojde k ukončení zakázky. Klient se může opětovně dostat do fáze bezmoci, kdy se proces zacyklí. (Z praxe jsou tyto případy známy).

Schéma č. 3: Princip sociální práce se sociálně vyloučeným člověkem

⁶² Bakošová, Z. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*. 3. vyd. Bratislava: Public promotion s.r.o., 2008, st.59 – 62.

2.2 Legislativní zakotvení sociálního začleňování

MATOUŠEK definuje sociální politiku státu jako „soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů o změnu nebo o udržení a provozování (fungování) svého či jiného státního, samosprávného nebo nestátního sociálního systému“.⁶³

KREBS uvádí, že na sociální politiku je třeba pohlížet jako na celek, tedy na určitý systém s četnými komplikovanými vnitřními i vnějšími vazbami na ostatní prvky společenského systému, tedy i na své společenské okolí. Sociální politika je tedy na jednu stranu vždy specifická v každé zemi a době, na druhou stranu má ale i určité společné znaky.⁶⁴ I když je pojetí sociální politiky nejednoznačné, v důsledku čehož se různí i její definice, můžeme (alespoň v ČR) rozeznávat dva přístupy k jejímu chápání.

Pro první přístup je charakteristické **širší pojetí** sociální politiky. Z tohoto hlediska lze sociální politiku vymezit jako konkrétní jednání zejména státu, ale i ostatních subjektů, kterým je ovlivňována sociální sféra společnosti. **Sociální politika je tedy vnímána jako aktivity vážící se bezprostředně k životním podmínkám lidí.**⁶⁵

Druhý přístup nahlíží na sociální politiku v **užším slova smyslu**, kdy cílem sociální politiky je především reakce na sociální rizika, resp. na jejich eventuální negativní důsledky (stáří, nemoc, invalidita) a nutnost eliminovat sociální tvrdosti, které doprovází fungování tržního mechanismu (např. nezaměstnanost, chudoba). **Toto pojetí redukuje sociální politiku na systém opatření především v oblasti zaměstnanosti a sociálního zabezpečení.** Jedná se o dílčí přístup, i když v sobě zahrnuje rozsáhlou část širší sociální politiky. Toto pojetí mělo a má značný význam pro průběh ekonomické transformace a zajišťování sociálního smíru.⁶⁶ Sociální politika se realizuje pomocí různých nástrojů, jejichž spektrum je značně široké a rozmanité. Základní podmínka funkčnosti těchto nástrojů spočívá v tom, že musí respektovat základní principy sociální politiky, působit v jejích intencích a umožňovat naplňování cílů a funkcí sociální politiky.

⁶³ Matoušek, O. *Slovník sociální práce*. Portál: Praha, 2003, s. 118.

⁶⁴ Krebs, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 20.

⁶⁵ Tamtéž, s. 25

⁶⁶ Tamtéž, s. 25

Základem každé demokratické společnosti je právní řád, v jehož rámci je vytyčena sociálněprávní legislativa. **Nástroje právní povahy** (vedle ekonomických nástrojů, sociálních dokumentů a nátlakových akcí), patří k základním a stěžejním nástrojům sociální politiky.⁶⁷

Nástroje právní povahy

Mezi základní nástroje právní povahy dle KREBSE patří právní normy, které zakotvují nárok člověka na pomoc, definují rozsah a způsob pomoci, zmocňují subjekty k poskytování pomoci a určují pravidla pro její poskytování.⁶⁸ Uvádím přehled základních právních norem, které lze řadit k základní sociálněprávní legislativě (jejichž výčet nebude úplný):

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 43/2010 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády
- Vyhlášky ministerstev, ostatních ústředních orgánů a samosprávy

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, které se považuje za nezbytnou částku k zajištění

⁶⁷ Krebs, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 62.

⁶⁸ Tamtéž, s. 62.

výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.⁶⁹ Částky životního a existenčního minima platné od 1. 1. 2012 jsou stanoveny **nařízením vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima**, kdy výše životního minima pro jednotlivce činí v současné době **3.410,- Kč** a částka existenčního minima činí měsíčně **2.200,- Kč**.⁷⁰

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, upravuje poskytování pomoci k zajištění životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi. **Za osobu v hmotné nouzi lze považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením**, jestliže zejména:

- je propuštěna z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody
- je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti
- je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech
- je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby

Nárok na výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi vzniká na základě splnění podmínek daných tímto zákonem.

Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou:

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- mimořádná okamžitá pomoc

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, upravuje mimo jiné podmínky pro poskytování služeb sociální prevence. Úkolem těchto služeb je zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou sociálním vyloučením ohroženy a to zejména pro krizovou sociální situaci, životními návyky a způsob života

⁶⁹ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ Nařízením vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, ve znění pozdějších předpisů

vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. Mezi tyto služby řadíme zejména azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizovou pomoc, noclehárny, sociální rehabilitaci aj.⁷¹

Tento samý zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, definuje sociální vyloučení jako vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace, kterou je chápáno oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.⁷²

Podmínky poskytování sociálních služeb

Základní a stěžejní podmínkou pro poskytování veškerých sociálních služeb v České republice (tedy i služeb, pomocí kterých se uskutečňuje sociální začleňování osob a skupin do společnosti) je dle § 76 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, **jejich registrace**. Každý poskytovatel sociálních služeb (fyzická nebo právnická osoba) je povinen ještě před zahájením poskytování sociální služby získat na místně příslušném krajském úřadě, případně ministerstvu, oprávnění k poskytování sociálních služeb. Toto oprávnění se získává rozhodnutím o registraci. Bližší podmínky a postup při registraci upravuje § 79 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, který rovněž upravuje další podmínky provozování sociálních služeb včetně zániku poskytované služby.

⁷¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

⁷² Tamtéž

2.3 Služby sociální prevence

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, hovoří ve své třetí části o službách sociální prevence, které jsou určeny zejména pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, respektive sociálně vyloučené. Smyslem a cílem těchto služeb je působit jednak preventivně a bránit tak vlastnímu sociálnímu vyloučení a dále napomáhat osobám překonávat jejich nepříznivou sociální situaci a tím chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. Obsah a náplň jednotlivých služeb blíže určuje prováděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.⁷³

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, vymezuje sociální služby určené zejména pro osoby ohrožené sociálním vyloučením následujícím způsobem.⁷⁴

Sociální poradenství

V rámci sociálního poradenství jsou osobám v nepříznivé sociální situaci poskytovány nezbytné informace, které přispívají k řešení jejich situace. Sociální poradenství se dělí na **základní sociální poradenství**, které je součástí všech poskytovaných sociálních služeb a poskytovatelé mají za povinnost tuto činnost zajistit, a na **odborné sociální poradenství**.

Odborné sociální poradenství je zaměřeno na potřeby jednotlivých skupin osob v občanských, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, pro oběti trestných činů a domácího násilí, zahrnuje rovněž sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Služba zahrnuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Součástí odborného poradenství je i půjčování kompenzačních pomůcek. Služba se poskytuje bezúplatně.

⁷³ Prováděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

⁷⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Služby rané péče

Služby rané péče jsou terénní, popřípadě ambulantní, poskytované dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je osobou se zdravotním postižením nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.

Telefonická krizová intervence

Telefonická krizová intervence patří mezi terénní služby. Poskytuje se na přechodnou dobu osobám, které se nacházejí v ohrožení zdraví nebo života, případně jsou v jiné obtížné životní situaci, kterou nemohou řešit vlastní silou

Azylové domy

Azylové domy poskytují osobám v nepříznivé sociální situaci, spojené se ztrátou bydlení, pobytové služby na přechodnou dobu. Služba obsahuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování a pomoc při uplatňování práv oprávněných zájmů a osobních záležitostí.

Domy na půl cesty

Domy na půl cesty poskytují pobytové služby na přechodnou dobu zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež. Způsob poskytování služeb v domech na půl cesty je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob.

Kontaktní centra

Kontaktní centra jsou nízkoprahová zařízení, poskytující ambulantní, případně terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách. Cílem služby je minimalizovat sociální a zdravotní rizika spojená se zneužíváním návykových látek.

Krizová pomoc

Krizová pomoc je ambulantní, terénní nebo pobytová služba, která je na přechodnou dobu poskytovaná osobám v ohrožení zdraví nebo života, kdy nemohou vlastními silami řešit svoji nepříznivou sociální situaci.

Nízkoprahová denní centra

Nízkoprahová denní centra poskytují ambulantní nebo terénní služby osobám bez přístřeší. Služba obsahuje pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy, nebo pomoc při zajištění stravy a pomoc při uplatňování práv, zájmů a osobních záležitostí.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní nebo terénní služby dětem a mládeži do 26 let věku, ohroženým společensky nežádoucími jevy.

Noclehárny

Noclehárny poskytují ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování.

Služby následné péče

Služby následné péče jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytující následnou péči osobám s chronickým psychickým onemocněním a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly ambulantní či ústavní léčbu ve zdravotnickém zařízení nebo které abstínují. Služba obsahuje terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní nebo ambulantní služby poskytované rodinám s dětmi, jejichž vývoj je v důsledku dlouhodobé obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, ohrožen.

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením sociální služba je ambulantní popř. terénní služba, poskytována osobám v důchodovém věku, případně osobám zdravotně postiženým, které jsou ohroženy sociálním vyloučením.

Sociálně terapeutické dílny

Sociálně terapeutické dílny jsou ambulantní službou, která je poskytována osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce.

Terapeutické komunity

Terapeutické komunity poskytují pobytové služby na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickým duševním onemocněním, které mají zájem o začlenění do běžného života.

Terénní programy

Terénní programy jsou služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jim jsou ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele různých druhů návykových látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba může být poskytována anonymně.

Sociální rehabilitace

Tato služba představuje soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti a soběstačnosti v nejvyšší možné míře, zejména rozvojem schopností, dovedností, posilováním s upevňováním návyků, nácvikem běžných činností apod. Uskutečňuje se terénní, ambulantní i pobytovou formou.

3 Služby sociální prevence ve Vsetíně

V této kapitole se budu zabývat systémem péče o sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně, zkoumat, zda je péče o tyto osoby dostačující, hledat případné nedostatky a navrhnout jejich řešení.

3.1 Metodologická východiska výzkumu

Předmětem praktické části diplomové práce je mapování (výzkum) systému péče o osoby sociálně vyloučené ve městě Vsetíně. **Vzhledem k tématu a zaměření práce jsem si stanovil tyto hypotézy:**

Hypotéza **H₁**:

Nejvíce osob, využívajících služby sociálního začleňování, je v produktivním věku.

Hypotéza **H₂**:

Počet uživatelů terénních a nízkoprahových služeb ve Vsetíně je větší, než počet uživatelů pobytových a ambulantních služeb.

Hypotéza **H₃**:

Počet uživatelů terénních a nízkoprahových služeb ve Vsetíně do 26 let je větší, než počet uživatelů nad 26 let.

Hypotéza **H₄**:

Město Vsetín je dostatečně pokryto sociálními službami pro osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Za účelem potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz jsem zkoumal současný stav systému péče o osoby sociálně vyloučené (respektive poskytované sociální služby pro tuto cílovou skupinu). Byl realizován obsáhlý výzkum, který měl stanoveny několik dílčích cílů:

- Zjistit počet poskytovatelů soc. služeb pro sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně.
- Zjistit rozsah poskytovaných služeb pro sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně.
- Zjistit počty uživatelů jednotlivých služeb pro sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně.
- Zjistit cílové skupiny uživatelů sociálních služeb pro vyloučené osoby ve Vsetíně.
- Zjistit věkovou skladbu uživatelů jednotlivých služeb pro sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně.
- Zjistit počty pracovníků v přímé péči, poskytující služby soc. vyloučeným osobám ve Vsetíně.
- Zjistit náklady na poskytované služby pro sociálně vyloučené osoby ve Vsetíně.
- Zjistit případné nedostatky v systému péče o osoby sociálně vyloučené ve Vsetíně

Metodologické poznámky k empirické části

Pro zmapování jednotlivých organizací poskytujících sociální služby pro sociálně vyloučené osoby a jejich činnosti, jsem použil zejména metodu studia dokumentů, kdy jsem vycházel z **Katalogu sociálních služeb Zlínského kraje,**⁷⁵ **Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji na rok 2009 – 2011**⁷⁶ a na rok **2012 – 2014**⁷⁷ a **Komunitního plánu města Vsetína.**⁷⁸ Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb patří ke stěžejním dokumentům, kdy jsou na jeho základě ve Zlínském kraji jednotlivé služby zařazovány do příslušných cílových skupin (senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, osoby ohrožené sociálním vyloučením). Sociální služby zařazené do střednědobého plánu mají mohou žádat o finanční podporu své činnosti ze strany Zlínského kraje a MPSV, kdy tyto finance přerozděluje kraj. Dále jsem využil interní materiály Zlínského kraje, které obsahují informace od jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb v rámci benchmarkingu v aplikaci KISSOS.

Jako způsob získávání dalších údajů, faktů, dat, informací, poznatků a názorů jsem zvolil metodu řízeného rozhovoru (interview), který byl realizován se zástupci jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb ve Vsetíně

⁷⁵ *Katalog soc. služeb.* [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW < <http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=127340&doctype=ART&nid=3057&cpi=1> >

⁷⁶ *Střednědobý plán rozvoje soc. služeb na rok 2009 – 2011.* [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW < <http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=71765&doctype=ART&nid=8076&cpi=1> >

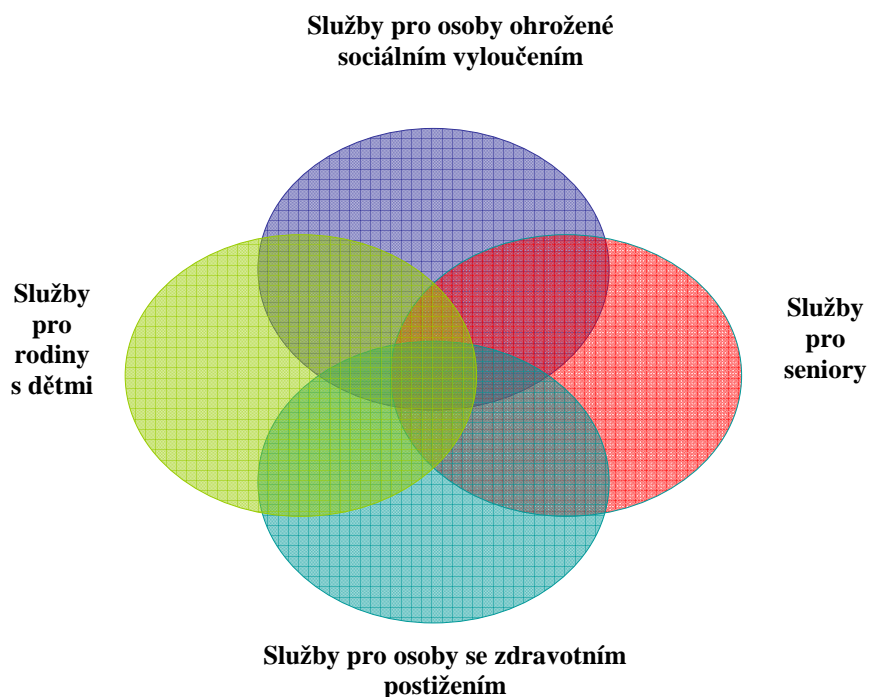
⁷⁷ *Střednědobý plán rozvoje soc. služeb na rok 2012 – 2014.* [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW < <http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=173809&doctype=ART&cpi=1> >

⁷⁸ Společnost pro komunitní práci Vsetín, *Komunitní plán sociálních služeb a péče Vsetínska na období 2011 – 2013.* Společnost pro komunitní práci Vsetín o.p.s., 2010, s. 42 – 87.

3.2 Informace a údaje o poskytovaných sociálních službách ve Vsetíně

Než se budeme zabývat samotným systémem péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením ve Vsetíně, ukážeme si, jak je nastavena celková struktura sociálních služeb ve Zlínském kraji. Střednědobé plánování sociálních služeb se zaměřuje na čtyři skupiny uživatelů a to na **rodiny s dětmi, seniory, osoby se zdravotním postižením a osoby ohrožené sociálním vyloučením**. Toto rozčlenění je následně implantováno do komunitních plánů jednotlivých obcí. Dle interních materiálů a kvalifikovaného odhadu činí podíl osob ohrožených sociálním vyloučením, které využívají sociální služby pro danou cílovou skupinu cca 35% celkového počtu uživatelů. Jak naznačuje **schéma č. 4**, může docházet (a také dochází), k jistému průniku jednotlivých skupin uživatelů, čímž se v této práci nebudeme zabývat, stejně tak, jako se nebudeme zabývat definováním všech skupin uživatelů. Vydefinujeme si a dále se budeme zabývat pouze službami pro **osoby ohrožené sociálním vyloučením**.

Schéma č. 4 – Přehled typů sociálních služeb podle cílových skupin uživatelů

Pokud se jedná o vymezení okruhu služeb pro **osoby ohrožené sociálním vyloučením**, v rámci **Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji na rok 2009 – 2011** a na rok **2012 – 2014** je tato cílová skupina vymezena následovně:

- soby, které jsou závislé, nebo jsou ohroženy závislostí (zejména na návykových látkách, včetně alkoholu a patologickým hráčstvím)
- osoby bez přístřeší (dle typologie ETHOS⁷⁹)
- osoby propuštěné z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody
- osoby propuštěné ze školského zařízení pro výkon ústavní, ochranné výchovy a osoby odcházející z pěstounské péče z důvodu dosažení zletilosti

Osoby ohrožené sociálním vyloučením často trpí dlouhodobou nezaměstnaností a nebo chudobou. V rámci cílové skupiny dochází rovněž ke kumulaci různých uvedených znevýhodnění.

Na základě informací získaných z Katalogu sociálních služeb Zlínského kraje, z Komunitního plánu města Vsetína, informací od poskytovatelů sociálních služeb a dalších vlastních poznatků a jejich následné analýzy lze konstatovat, že ve městě Vsetín poskytuje v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením několik nestátních organizací či občanských sdružení, jejichž činnost blíže popíšu.

□ **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o.s.**

Občanské sdružení Elim patří k nejstarším občanským sdružením, které působí na území města Vsetína. Vzniklo v roce 1991 a od května roku 1992 poskytuje mimo jiné sociální služby osobám bez přístřeší. V současné době provozuje dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů několik sociálních služeb, a to službu **Terénní program, Denní centrum, Noclehárnu, Azylový dům a Sociální rehabilitaci**.

⁷⁹ Ethos. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW <<http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/CZ.pdf>>

Mimo poskytování sociálních služeb se tato organizace věnuje dětem a mládeži, kdy se zaměřuje zejména na různé volnočasové aktivity, jako je sportovní klub, letní kempy s angličtinou apod. V minulosti občanské sdružení rovněž provozovalo rehabilitační ambulanci a pečovatelskou službu a ve spolupráci s tehdejší Okresním úřadem Vsetín uskutečňovalo stanové tábory pro děti s výchovnými problémy.⁸⁰ Za zmínku stojí rovněž fakt, že v roce 1993 tehdejší ředitel občanského sdružení Elim Vsetín stál u zrodu **Sdružení azylových domů v ČR, o.s.**, aktivně se podílel na jeho vzniku a následně pracoval ve vedení tohoto sdružení s celorepublikovou působností, které se postupem času stalo platformou organizací, zabývajících se sociálně vyloučenými osobami – bezdomovci.⁸¹

Terénní práce

Služba (viz příloha č. 1) je poskytována osobám starším 18 let, které se ocitly v obtížné životní situaci, jsou bez přístřeší, žijí na ulicích a v sociálně nevhodných lokalitách. Cílem služby je takové osoby vyhledávat, poskytovat jim základní sociální poradenství a pomoc při řešení jejich situace.⁸²

Denní centrum

Službu (viz příloha č. 2) mohou využívat osoby bez přístřeší starší 18 let, žijící mimo klasické ubytovací kapacity, které zpravidla nevyužívají jiných pobytových sociálních služeb. Denní centrum nabízí možnost pobytu ve společenské místnosti, využití hygienického zázemí, možnost zakoupení a konzumace jednoduché stravy a možnost využít oblečení ze šatníku. Uživatelům je poskytováno základní sociální poradenství a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.⁸³

⁸⁰ Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.elimvsetin.cz/>>

⁸¹ Sdružení azylových domů v ČR, o.s. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.azylovedomy.cz/>>

⁸² Terénní práce Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=12>

⁸³ Denní centrum Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=24&Itemid=30>

Noclehárna

Noclehárna (viz příloha č. 3) poskytuje ambulantní služby mužům bez přístřeší, kteří se ocitli v tíživé životní situaci. Služba obsahuje pomoc klientům při ošetření jejich základních lidských potřeb důstojným způsobem a v přijatelných podmínkách (nocleh, strava, hygiena), poskytnutí podpory k samostatnosti, soběstačnosti a nezávislosti na pomoci jiných, poskytnutí podpory při obnovení, popř. získání základních společenských a pracovních návyků, poskytnutí pomoci při řešení problémů prostřednictvím základního sociálního poradenství, poskytnutí podpory v navazování a upevňování kontaktů s rodinou, přáteli a okolím.⁸⁴

Azylový dům

Uživatelům **azylového domu** (viz příloha č. 4) je poskytováno ubytování, stravování, pomoc při prosazování práv a zájmů, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou, podpora racionálního hospodaření s finančními prostředky, upevnění pracovních návyků, výchovné a vzdělávací služby, poskytnutí informací a volnočasové aktivity. Uživatele po celou dobu pobytu v azylovém domě provází pracovní terapie. Cílem služby je resocializace uživatele a jeho návrat do společnosti.⁸⁵

Sociální rehabilitace

Posláním služby **sociální rehabilitace** (viz příloha č. 5) je snaha o plné zapojení osob nacházejících se v nepříznivé sociální situaci do ekonomického, sociálního a kulturního života společnosti. Prostřednictvím individuální, systematické podpory uživatelů je usilováno o dosažení co nevyšší míry jejich samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti.⁸⁶

⁸⁴ Noclehárna Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW < http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=13 >

⁸⁵ Azylový dům Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW < http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=14 >

⁸⁶ Sociální rehabilitace. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW < http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=36 >

□ **Občanské sdružení Agarta**

Občanské sdružení Agarta poskytuje ve Vsetíně sociální služby osobám závislým na nelegálních návykových látkách a jejím blízkým prostřednictvím dvou sociálních služeb a to **Kontaktního centra** a **Terénního programu**, který je rozšířen i do okolních měst (Valašského Meziříčí a Rožnova pod Radhoštěm). Sdružení vzniklo v roce 2005 a pokračuje v činnosti dřívějšího Kontaktního centra Klíč.⁸⁷

Kontaktní centrum

Služba (viz příloha č. 6) je určena osobám ohroženým drogovou závislostí nebo na drogách závislým, tj. uživatelům návykových látek i osobám jim blízkým (rodičům, partnerům, ...). K hlavnímu cíli patří zejména snižování sociálních a zdravotních rizik spojených se zneužíváním drog v rámci programu „Harm reduction“, konkrétní práce s klienty zaměřená na motivaci ke změně životního stylu a zlepšení jejich sociální situace. Klientům je poskytován výměnný program, individuální poradenství, poradenství pro rodiče a osoby blízké, informační servis, krizová intervence, orientační testy z moči, sociální servis, testování infekčních onemocnění, základní zdravotní ošetření, hygienický a potravinový servis.⁸⁸

Terénní program

Rovněž tato služba (viz příloha č. 7) je poskytována osobám ohroženým drogovou závislostí nebo osobám závislým na návykových látkách. Jedná se o specifickou formou sociální práce poskytovanou přímo na ulici v přirozeném prostředí uživatelů drog. Zaměřuje se především na klienty, kteří se chovají rizikovým způsobem a nejsou motivováni ke změně. Mezi hlavní cíle patří snižování sociálních a zdravotních rizik spojených se zneužíváním drog, práce s klienty zaměřená na motivaci ke změně životního stylu a zlepšení jejich sociální situace. V rámci terénních programů je poskytován výměnný program, sekundární výměnný program, individuální poradenství, informační servis, krizová intervence, sociální práce a základní zdravotní ošetření.⁸⁹

⁸⁷ Agarta. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.agarta.cz/index.htm>>

⁸⁸ Kontaktní centrum. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.agarta.cz/kontaktnicentrum.htm>>

⁸⁹ Terénní program. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.agarta.cz/terenniprogramy.htm>>

□ **Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o. p. s.**

Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o. p. s. (VKCI), je organizací poskytující ve Vsetíně služby (vedle svých dalších rozsáhlých aktivit) rovněž osobám ohroženým sociálním vyloučením, kterým je k dispozici občanská poradna.⁹⁰

Občanská poradna

Občanská poradna (viz příloha č. 8) poskytuje pomoc všem osobám, které se na ni obrátí s problémem nebo se ocitnou v nepříznivé životní situaci. Služba odborného sociálního poradenství je poskytována na čtyřech praktických úrovních a zahrnuje tyto činnosti: informace, rady, aktivní pomoc a asistenci (činnost ve prospěch uživatele, která je vykonávána mimo poradnu).⁹¹

□ **Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.**

Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s. je organizací, která má své stabilní místo mezi poskytovateli sociálních služeb ve Vsetíně. Organizace vznikla transformací Linky důvěry, která rozšířila své služby na **Azylový dům pro ženy a matky s dětmi a Terénní asistenční služby pro rodiny s dětmi.**

Azylový dům pro ženy a matky s dětmi

Azylový dům (viz příloha č. 9) nabízí ženám a matkám s dětmi, které se ocitly v krizové situaci a potřebují okamžitou pomoc, ubytování a podporu při zajištění základních potřeb, pomoc v sociálně-právních problémech, konzultace s psychologem, zajištění aktivit pro volný čas, pomoc v péči o děti a další služby dle potřeb klientek. Prostřednictvím odborných znalostí a zkušeností sociálních pracovníků jsou uživatelky podporovány a motivovány k zajištění samostatného bydlení mimo azylový dům do šesti měsíců od počátku využívání služby.⁹²

⁹⁰ VKCI. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.vkci.cz/>>

⁹¹ VKCI poradna, [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.vkci.cz/index.php?page=obcanska-poradna>>

⁹² Azylový dům pro ženy. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.azylovydum.cz/azylovy_dum>

Terénní asistenční služba v rodinách s dětmi

Terénní asistenční služba v rodinách s dětmi (viz příloha č. 10) je poskytována rodině s dítětem (dětmi), kde existují rizika ohrožení vývoje nebo je vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zajištění školní docházky a přípravu dětí na vyučování, pomoc při sestavování rodinného rozpočtu, zajištění zdravotnické péče, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů.⁹³

□ Město Vsetín

Město Vsetín zřídilo v roce 2008 organizační složku pod názvem **Terénní sociální práce** (viz příloha č. 11) K tomuto kroku vedly zejména důvody potřeby registrovat terénní sociální práci jako sociální službu podle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Organizační složka **Terénní sociální práce** převzala náplň činnosti oddělení sociální prevence na odboru sociálních věcí. Dle zřizovatele, kterým je Město Vsetín, se jedná o výkon samostatné působnosti. Služba je poskytována osobám v krizi, osobám žijícím v sociálně vyloučených komunitách, osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, rodinám s dětmi a etnickým menšinám, tj. převážně Romským občanům, bydlících zejména v lokalitě Poschla ve Vsetíně.

Cílem služby je vyhledávat osoby spadající do cílové skupiny a minimalizovat rizika jejich způsobu života, pomoc se zvýšením jejich životní úrovně a sociálním začleněním.⁹⁴

⁹³ Terénní asistenční služba. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.azylovydum.cz/asistencni_sluzba>

⁹⁴ Terénní sociální práce. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.mestovsetin.cz>

□ **Občanské sdružení Na Cestě**

Občanské sdružení **Na Cestě** provozuje **Nízkoprahové centrum pro děti a mládež** (viz příloha č. 12) pro věkovou kategorii 15 – 26 let. Služba nabízí prostor pro pravidelné i jednorázové setkávání, volnočasové aktivity pro mládež (výtvarné workshopy, tématické večery, koncerty, soutěže, víkendové pobyty, zážitkové hry), preventivní programy a sociální poradenství. Vstup do centra je volný (bez poplatků), bez nutnosti pravidelné docházky a je zde zajištěna anonymita uživatelů.⁹⁵

□ **Diakonie Českobratrské církve evangelické – středisko Vsetín**

Tato organizace s celorepublikovou působností má své středisko rovněž ve městě Vsetíně, kde provozuje několik sociálních služeb. Pro osoby ohrožené sociálním vyloučením zřizuje a provozuje dvě sociální služby a to **nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Rubikon** a dále **socializačně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Mozaika**, které jsou umístěny do lokality Poschla, která je obývaná převážně občany Romského etnika.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Rubikon

Služba (viz příloha č. 13) je určena dětem a mládeži ve věku od 6 do 26 let, kteří jsou ohroženi vyloučením ze společnosti vlivem chudoby, nízkého vzdělání, místem bydlení, odlišnými hodnotami a způsoby chování, etnické či národnostní příslušnosti, kteří se ocitají v obtížných životních situacích, jež ohrožují mezilidské vztahy, zdraví, jejich životní uplatnění a uplatnění ve společnosti, kteří hledají prostor pro trávení svého volného času a realizaci vlastních aktivit.

Posláním služby je poskytovat odbornou pomoc a podporu uživatelů v nepříznivé sociální situaci a tak napomáhat jejich začlenění do společnosti a předcházet jejich sociálnímu vyloučení.⁹⁶

⁹⁵ Na Cestě, o.s. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.centrumarcha.cz>

⁹⁶ NZDM Rubikon. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.diakonievssetin.cz/sluzby-pro-rodice-mladez-a-deti/nizkoprahovy-klub-rubikon/>>

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Mozaika

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (viz příloha č. 14) jsou poskytovány rodině s nezletilými dětmi, jejichž vývoj je ohrožen působením dlouhodobě nepříznivé sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami překonat. Služby jsou poskytovány okruhu osob ve Vsetíně a jeho blízkém okolí. Pomoc se zaměřuje na rozvoj samostatných aktivit a zodpovědnosti uživatele při řešení sociálně nepříznivé situace ohrožující vývoj dítěte a současně podporující sociální inkluzi.⁹⁷

□ Pod křídly o.s.

Občanské sdružení Pod křídly, založené v roce 2000 pěstounkou, paní Emílií Smrčkovou, provozuje ve Zlínském kraji sedm domů na půl cesty, kdy jeden z nich je ve městě Vsetíně.

Dům na půl cesty „Pod křídly“

Služba (viz příloha č. 15) je určena „mladým dospělým“ od 18 let zpravidla do 26 let, kteří po dosažení zletilosti opouštějí ústavní zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, případně pěstounské rodiny nebo nefunkční biologické rodiny. V rámci domu na půl cesty je uživatelům poskytnuto ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.⁹⁸

□ Charita Vsetín

Charita Vsetín poskytuje ve městě jednu sociální službu zaměřenou na osoby ohrožené sociálním vyloučením a to **nízkoprahové centrum pro děti a mládež Zrnko**.

Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Zrnko

Služba (viz příloha č. 16) je poskytována dětem a mládeži od 6 do 18 let, které se ocitly v nepříznivé a obtížné životní situaci nebo jsou touto situací ohroženy, žijí v sociálně vyloučených komunitách, nebo jsou příslušníky etnických menšin.

⁹⁷ SAS Mozaika. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.diakonievsetin.cz/sluzby-pro-rodice-mladez-a-deti/sluzby-pro-rodiny-s-detmi-mozaika/>>

⁹⁸ Dům na půl cesty. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.podkridly.cz/>

Cílem nízkoprahového zařízení je navázat s uživateli vztah, vytvořit pro ně bezpečné a podnětné prostředí, nabízet podporu a odbornou pomoc, usilovat o pozitivní změnu v jejich způsobu života, vytvářet podmínky pro sociální začlenění a poskytovat prostor pro vlastní aktivity. Služba nabízí volnočasové aktivity pro neorganizované děti a mládež, nacházející se v obtížné životní situaci nebo ohrožené sociálně-patologickými jevy. Zařízení nabízí prostor pro řešení osobních problémů uživatelů směřující k jejich sociální rehabilitaci a integraci.⁹⁹

□ **Sociální služby pro osoby ohrožené sociálním vyloučením poskytované v rámci výkonu přenesené působnosti městským úřadem Vsetín a v samostatné působnosti poskytované Městem Vsetín**

V rámci mapování sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením nelze v žádném případě opomenout sociální služby, které jsou těmto osobám poskytovány Městským úřadem Vsetín (dále MěÚ) v rámci výkonu přenesené působnosti, jak definuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a Městem Vsetín v rámci samostatné působnosti.

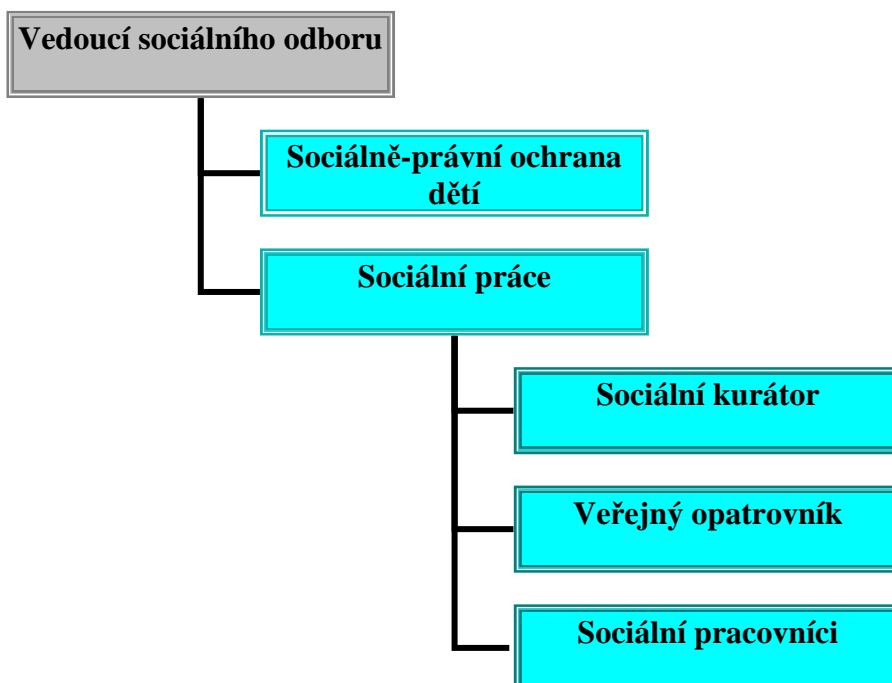
Tyto služby poskytuje MěÚ a Město Vsetín prostřednictvím pracovníků sociálního odboru na základě daných zákonů, což je zejména zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,

Takto poskytované sociální služby jsou velmi různorodé a značného rozsahu, obsahují základní a odborné sociální poradenství, terénní práci, sledování dohledů nad výchovou nařízených soudy, návštěvy dětí v dětských domovech a věznicích, sociální práci s odsouzenými a podobně. Lze konstatovat, že se jedná o soubor různorodých a specifických služeb či úkonů, které jsou poskytovány na základě zákonného

⁹⁹ NZDM Zrnko. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.vsetin.caritas.cz>

zplnomocnění a oprávnění velmi širokému spektru osob ve specifických problémových situacích. Z tohoto důvodu nelze vždy ani dost dobře vyspecifikovat a vydefinovat cílové skupiny uživatelů těchto služeb a následně rozklíčovat, kdy se jedná o osoby ohrožené sociálním vyloučením. V mnoha případech jsou sociální pracovníci odboru sociálních věcí v roli koordinátora či manažera, který koordinuje součinnost a spolupráci jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb v daném konkrétním případě, jak o tom hovoří např. metodiky MPSV.

Schéma č. 5 – Organizační struktura sociálního odboru MěÚ Vsetín

3.3 Analýza a shrnutí výsledků výzkumu

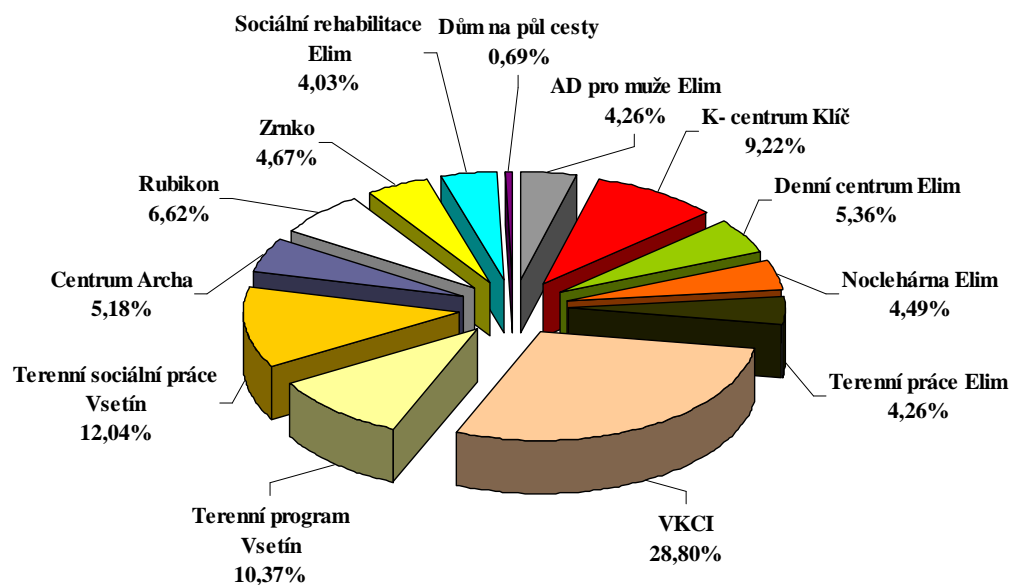
Počty uživatelů sociálních služeb

Pokud jde o **jednotlivé uživatele** sociálních služeb, na základě výsledků počtu uživatelů získaných od jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb je patrné, že celkově jsou ve městě Vsetíně poskytovány různé sociální služby cca 1 736 jednotlivcům. Jedná se o osoby, které se objevují ve statistických výkazech, tzv. unicitní uživatelé (jedinečná osoba, neopakující se klient bez ohledu na počet kontaktů), se kterými mají jednotliví poskytovatelé uzavřeny smlouvy o poskytnutí sociální služby.

Z tabulky (viz tab. č.1) a grafu (viz graf č. 1) je patrné, že menší počet uživatelů mají služby pobytové, jako je např. **Azylový dům** či **Dům na půl cesty**, kde se jedná o dlouhodobě poskytované sociální služby (délka pobytu se odvíjí od standardů a vnitřních předpisů). Azylový dům pro muže uzavírá s uživatelem smlouvu na 18 měsíců, Dům na půl cesty poskytuje své služby uživatelům do jejich 26 let věku. Nízkoprahové, terénní a ambulantní služby mají naopak díky svému charakteru daleko vyšší počty uživatelů.

Sociální služba	Počet uživatelů
AD pro muže Elim	74
K - centrum Klíč	160
Denní centrum Elim	93
Noclehárna Elim	78
Terénní práce Elim	74
VKCI	500
Terénní program Agarta	180
Terénní sociální práce Vsetín	209
NZDN Archa	90
NZDM Rubikon	115
NZDM Zrnko	81
Sociální rehabilitace Elim	70
Dům na půl cesty	12
Celkem	1 736

Tab. č. 1- Počty uživatelů jednotlivých sociálních služeb

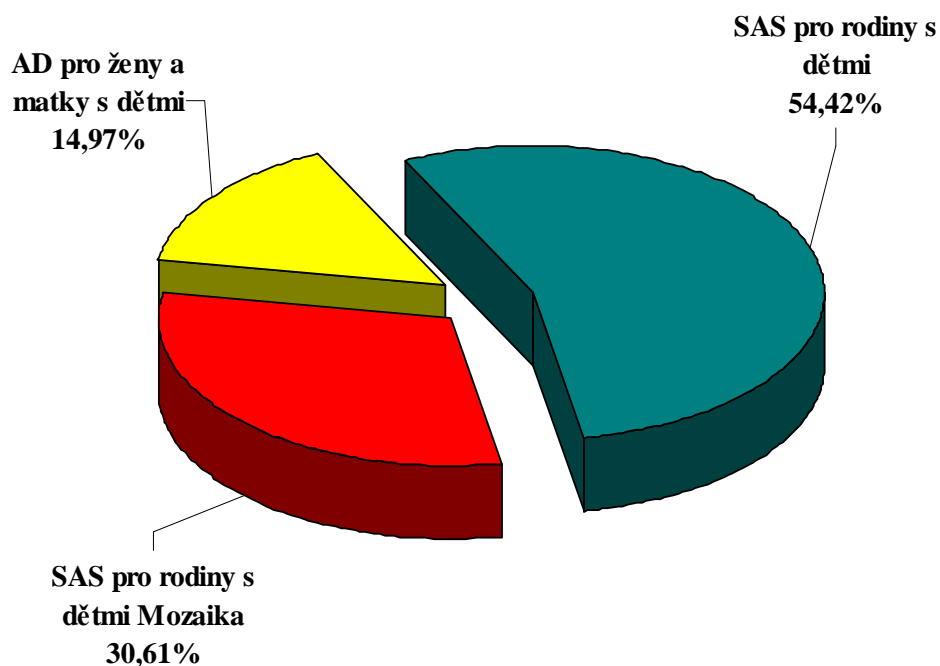
Graf č. 1 - Počty uživatelů jednotlivých sociálních služeb

Při sledování počtu rodin (viz tab. č. 2) je opět patrný stejný trend jako u jednotlivců, pobytové služby dlouhodobého charakteru mají několikanásobně nižší počet uživatelů, než služby ambulantní či terénní.

Na základě zkušeností a empirického pozorování lze odhadnout, že každá z níže uvedených rodin má minimálně 2 děti, což znamená, že by se mohlo jednat o dalších 600 osob ohrožených sociálním vyloučením (viz tab. č. 3).

Sociální služba	Počty rodin
AD pro ženy a matky s dětmi	22
SAS pro rodiny s dětmi	80
SAS pro rodiny s dětmi Mozaika	45
Celkem	147

Tab. č. 2 - Počty uživatelů (rodin) jednotlivých sociálních služeb

Graf č. 2 - Počty uživatelů (rodin) jednotlivých sociálních služeb

Na základě interních informací a zkušeností můžeme provést kvalifikovaný odhad počtu osob ohrožených sociálním vyloučením, kterým jsou poskytnuty služby ze strany sociálního odboru městského úřadu ve Vsetíně, kdy lze tento počet činí cca 1 000 osob.

Poskytovatel sociální služby	Počet osob
Organizace poskytující soc. služby jednotlivcům (tab. č. 1)	1 736
Organizace poskytující soc. služby rodinám	600*
MěÚ Vsetín	1 000*
Celkem	3 300

* Kvalifikovaný odhad

Tab. č. 3 – Počty uživatelů sociálních služeb v ORP Vsetín

Na základě údajů získaných od poskytovatelů sociálních služeb a kvalifikovaného odhadu lze předpokládat, že ve městě Vsetín jsou **poskytovány sociální služby cca 3 300 osobám ohroženým sociálním vyloučením** (viz tab. č. 3). I když je sídlo poskytovatele sociálních služeb ve městě Vsetíně, služby využívají obyvatelé celého obvodu ORP. Z databáze Českého statistického úřadu lze zjistit, že ve správním

obvodu ORP Vsetín k 31.12.2010 žilo **67 118 osob**¹⁰⁰. Na základě srovnání údajů a výpočtu lze konstatovat, že v obvodu ORP Vsetín cca 4,9% populace využívá sociální služby určené pro osoby ohrožené sociálním vyloučením (viz tab. č. 4).

Počet obyvatel ORP Vsetín k 31.12.2010	Počet uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené soc. vyloučením v ORP Vsetín (zaok.)	Počet uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené soc. vyloučením v ORP Vsetín %
67 118	3 300	4,9%

Tab. č. 4 – Odhadované počty uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením v ORP Vsetín

Lze podotknout, že rozvrstvení osob ohrožených sociálním vyloučením v celém ORP Vsetín není stejnoměrné, jejich zvýšená kumulace je zejména na „mediálně proslavené“ lokalitě Poschla ve Vsetíně.

Z dokumentů Evropské komise (Investice pro evropskou konkurenceschopnost: Příspěvek České republiky ke Strategii Evropa 2020, Národní program reforem České republiky 2011 a Cíle strategie Evropa 2020) zjistíme, že **v České republice bylo v roce 2008 ohroženo chudobou a nebo sociálním vyloučením 15,3% obyvatel, což činí cca 1 566 000 osob.**^{101, 102} Z podrobné ekonomické analýzy sociálních služeb ve Zlínském kraji za období 2007 – 2011 vyplývá, že podíl uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením na celkovém počtu uživatelů sociálních služeb činí cca **35%**.¹⁰³ Výpočtem dojdeme k závěru, že počet uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením ve Vsetíně se pohybuje v rámci celorepublikového průměru osob ohrožených sociálním vyloučením (viz tab. č. 5).

¹⁰⁰ Český statistický úřad, [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=19&potvrz=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_3_33=7212&childsel0=4&childsel0=4&cislotab=DEM9010UC&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp>

¹⁰¹ Národní program reforem České republiky, [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_czech_cs.pdf>

¹⁰² Cíle strategie Evropa 2020, [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://ec.europa.eu/europe2020/targets_cs.pdf>

¹⁰³ Podrobná ekonomická analýza sociálních služeb ve Zlínském kraji za období 2007 – 2011, [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.krzlinicky.cz/docDetail.aspx?docid=174709&doctype=ART&&cpi=1>>

Počet obyvatel ORP Vsetín k 31.12.2010	Počet osob ohrožených soc. vyloučením v ORP Vsetín (15,3% populace)	Počet uživatelů sociálních služeb ORP Vsetín (přepočteno z počtu uživatelů a zaokrouhleno) ¹⁰⁴
67 118	10 270	9 500

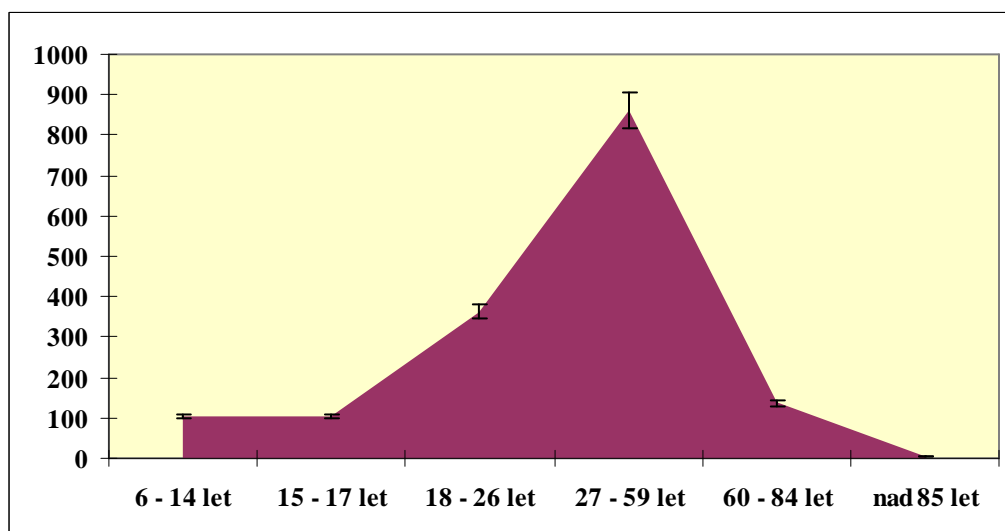
Tab. č. 5 – Srovnání odhadu počtu osob ohrožených soc. vyloučením a přepočtených uživatelů sociálních služeb v ORP Vsetín

Uživatelé sociálních služeb dle věku

Pro vyhodnocení počtu uživatelů dle věku bylo použito dělení věkových kategorií shodně z databázi Kissos, do které jednotliví poskytovatelé sociálních služeb ve Zlínském kraji zaznamenávají data o jimi poskytovaných službách.

Z tabulky (viz tab. č. 5) a grafu (viz graf č. 4) je patrné, že nejrozsáhlejší skupina uživatelů patří do věkové kategorie 27 – 59 let a to **861 osob** z 1 736 unicitních uživatelů, což představuje **49,80%** uživatelů služeb, se kterými mají jednotliví poskytovatelé uzavřeny smlouvy

Druhou rozsáhlá skupinou jsou osoby ve věku 18 – 26 let, kdy do této skupiny spadá **368 osob**, což představuje **21,20%** uživatelů služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Graf č. 3 - Rozvrstvení uživatelů soc. služeb dle věku

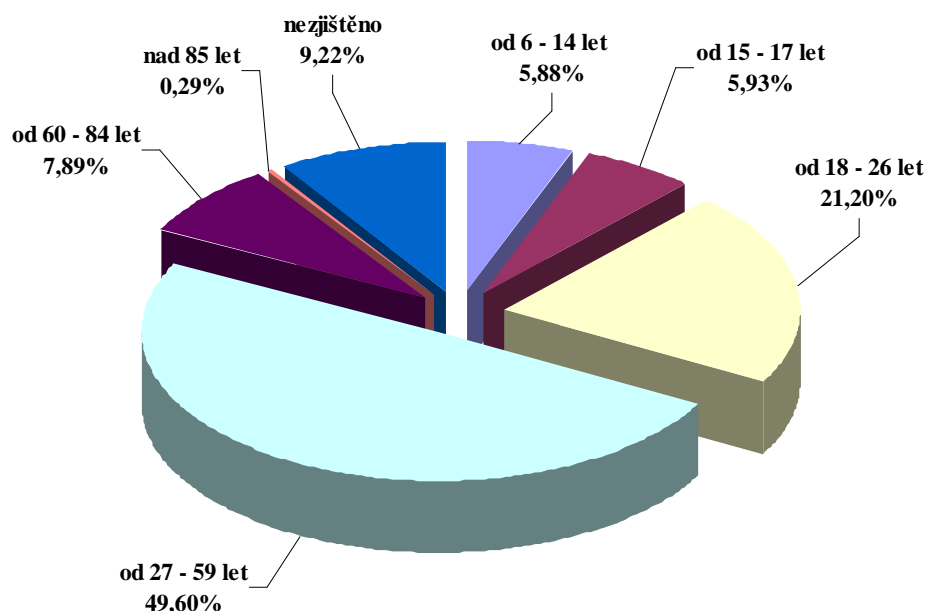
¹⁰⁴ Vzorec pro výpočet počet uživatelů sociálních služeb ORP Vsetín

počet uživatelů soc. služeb = počet uživatelů soc. služeb pro osoby ohrožené soc. vyloučením v ORP Vsetín/35%*100

Zde nalézáme potvrzení hypotézy H_1 , kdy je z daných údajů patrné, že tyto dvě nejrozsáhlejší věkové skupiny, dohromady čítající **1 229** osob (což představuje **70,80%** uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením), **jsou osoby v produktivním věku** (viz graf č. 3). Při porovnání s celkovým počtem obyvatel ORP Vsetín činí osoby v produktivním věku, které využívají sociální služby pro osoby ohrožené sociálním vyloučením **1,8%**.

Věkové kategorie	Počet uživatelů
6 - 14 let	102
15 - 17 let	103
18 - 26 let	368
27 - 59 let	861
60 - 84 let	137
nad 85 let	5
nezjištěno	160
Celkem	1736

Tab. č. 5 – Počty uživatelů sociálních služeb ve Vsetíně dle věkových kategorií

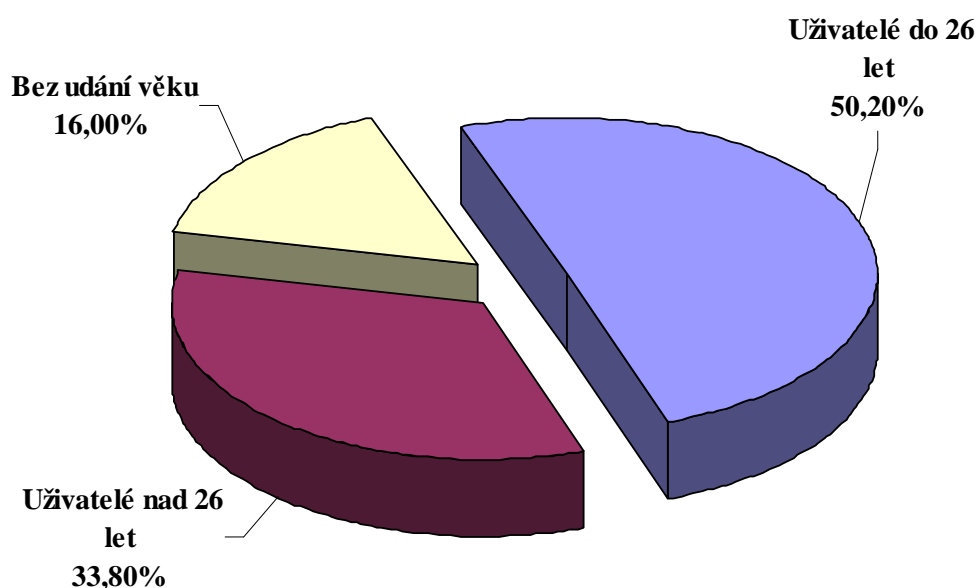
Graf č. 4 - Počty uživatelů sociálních služeb ve Vsetíně dle věkových kategorií

Uživatelé nízkoprahových a terénních sociálních služeb dle věku

Z hlediska osob ohrožených sociálním vyloučením jsou významné terénní a nízkoprahové služby, kde dochází mnohdy vůbec k prvnímu kontaktu sociálně vyloučené osoby se sociálním pracovníkem či streetworkerem, od kterého se odvíjí další sociální práce a pomoc.

Uživatelé nízkoprahových a terénních sociálních služeb	
Uživatelé do 26 let	502
Uživatelé nad 26 let	338
Bez udání věku	160
Celkem	1000

Tab. č. 6 – Počty uživatelů nízkoprahových a terénních sociálních služeb ve Vsetíně

Graf č. 5 - Počty uživatelů nízkoprahových a terénních sociálních služeb ve Vsetíně

Z tabulky č. 6 je patrné, že ve městě Vsetíně využívá nízkoprahové a terénní služby celkem **1 000** uživatelů, což představuje **57,6%** (viz graf č. 5) z celkového počtu **1 736** uživatelů, které uvádí tabulka č. 1. Důležitý moment, ve kterém lze spatřovat příčinu tohoto stavu je právě nízkoprahovost, tedy relativně lehká dostupnost těchto služeb. **Tímto srovnáním se nám potvrzuje hypotéza H₂**, která předpokládá že počet uživatelů terénních a nízkoprahových služeb ve Vsetíně je větší, než počet pobytových a ambulantních služeb.

Vzhledem k rozložení počtu uživatelů nízkoprahových a terénních služeb (viz graf č. 5), budeme **hypotézu H₃**, která má za to, že uživatelé sociálních služeb do 26 let dávají přednost terénním a nebo nízkoprahovým službám (tj. závislost mezi preferencí uvedených služeb a věkem), testovat pomocí chí-kvadrát testu. Pro vyhodnocení volím pětiprocentní hladinu významnosti ($\alpha = 0,05$).

Stanovíme si nulovou hypotézu **H₀**, která předpokládá, že počet uživatelů terénních a nízkoprahových služeb do 26 let je stejný, jako počet uživatelů nad 26 let. K hypotéze **H₀** stanovíme **alternativní hypotézu H_A**, která je totožná z hypotézou **H₃**. Dále budeme postupovat dle metodiky pro testování pomocí chí-kvadrátu. Výpočet provedeme pomocí programu Microsoft Office Excel.^{105, 106, 107}

Uživatelé nízkoprahových a terénních sociálních služeb				
Věková kategorie	Data	Využívá	Nevyužívá	Celkem
Uživatelé do 26 let	Počet	502	71	573
	%	87,61%	12,39%	100%
Uživatelé nad 26 let	Počet	338	665	1003
	%	33,7%	66,3%	100%
Celkem počet		840	736	1576
Celkem %		100%	100%	100%

Tab. č. 7 – Korelační tabulka

Pozorované četnosti

502	71	573
338	665	1003
840	736	1576

Vypočtené četnosti

305,41	267,59
534,59	468,41

Signifikance chí-kvadrát testu: 0,000

¹⁰⁵ Cvičení ze statistiky. [online]. 2010, [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://ulb.upol.cz/praktikum/statistika3.pdf>>

¹⁰⁶ Kontingenční tabulky [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupný z WWW <http://www.pedf.cuni.cz/kpsp/skalouda/chi_kvadrat.doc>

¹⁰⁷ Chráska, M. *Metody pedagogického výzkumu*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2007, s. 69 – 87.

Na základě provedeného testování, v souladu se zmíněnou metodikou, můžeme hypotézu H_0 zamítnout, jelikož **výsledek signifikance chí-kvadrát testu = 0,000 < α kdy $\alpha = 0,05$** a potvrdit alternativní hypotézu H_A totožnou s hypotézou H_3 , která předpokládá, že uživatelé do 26 let upřednostňují terénní a nízkoprahové služby.

Personální zajištění poskytovaných služeb

Pokud máme mapovat systém péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením ve městě Vsetíně, je třeba také zmapovat počet osob, které dané služby v tomto městě poskytují.

Při srovnání personálního obsazení jednotlivých služeb (viz tab. č. 8, graf č. 6) vychází, že největší počty pracovníků mají sociální služby pobytové, tj. azylové domy, které musí pokrýt pracovníky nepřetržitý, celoroční provoz. Při bližším pohledu na výsledky můžeme zjistit, že provoz sociální služby Noclehárna Elimu (i když se jedná o pobytovou službu z omezeným provozem), je zajišťován necelým jedním pracovním úvazkem. Tato situace vyplývá z dispozičního uspořádání azylového domu a noclehárny v jedné budově. Za situace, kdy by se noclehárna nacházela v jiných prostorách, by byl počet pracovníků vyšší, s čímž by úzce souvisely náklady na poskytování této služby.

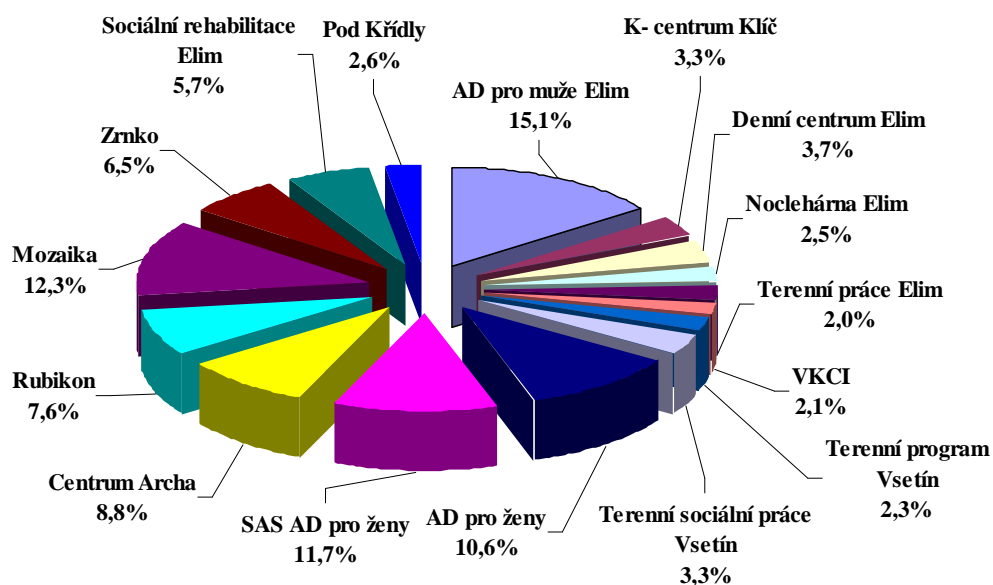
Další služby, které jsou personálně velmi silně pokryté, jsou sociálně aktivizační služby a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Zde je nutno konstatovat, že tyto služby působí zejména v lokalitě Poschla, kde je zvýšená kumulace osob ohrožených sociálním vyloučením.

Pohled na počty pracovníků poskytujících sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením, v součtu za organizace, může svědčit o jisté prestiži jednotlivých zřizovatelů sociálních služeb ve Vsetíně.

Ze srovnání vyplývá, že nejvíce pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením je zaměstnáno v **Elimu, křesťanské společnosti pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.**, a to 14 pracovníků, což představuje 24,9% všech pracovníků v dané sféře (viz tab. č. 9, graf č. 7).

Sociální služba	Počet prac.
AD pro muže Elim	7,17
K - centrum Klíč	1,8
Denní centrum Elim	2,18
Noclehárna Elim	0,87
Terénní práce Elim	1,28
VKCI	1,1
Terénní program Agarta	1,5
Terénní sociální práce Vsetín	3
AD pro ženy	4,88
SAS AD pro ženy	7
NZDM Archa	3,5
NZDM Rubikon	4,8
SAS Mozaika	7,3
NZDM Zrnko	5,25
Sociální rehabilitace Elim	2,5
Dům na půl cesty	2
Celkem	56,13

Tab. č. 8 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

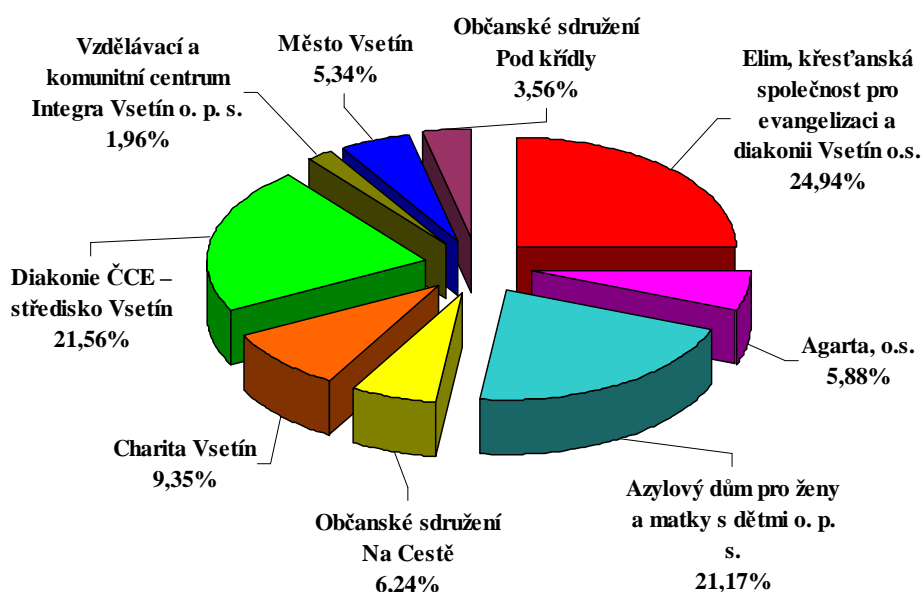

Graf č. 6 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

Dalšími personálně silnými organizacemi je **Diakonie ČCE – středisko Vsetín** s 12,1 pracovníka (21,6%) a **Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.**, který má 11,88 prac. (21,2%). Všechny tyto tři organizace patří na Vsetíně k nejstarším a stabilním (vedle České katolické charity), které se od svého prvopočátku jasně profilovaly jako organizace, které chtějí pomáhat osobám ohroženým sociálním vyloučením. Každá z těchto organizací postupně rozšiřovala rádius svého působení a ke stávajícím službám přidávala další, které na sebe navazovaly, s cílem poskytovat zájemcům z řad uživatelů co nejkomplexnější služby.

Zřizovatel soc. služeb – organizace	Počet pracovníků
Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín o.s.	14
Agarta, o.s.	3,3
Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.	11,88
Občanské sdružení Na Cestě	3,5
Charita Vsetín	5,25
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	12,1
Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o. p. s.	1,1
Město Vsetín	3
Občanské sdružení Pod křídly	2
Celkem	56,13

Tab. č. 9 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně za jednotlivé zřizovatele

Graf č. 7 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně za jednotlivé zřizovatele

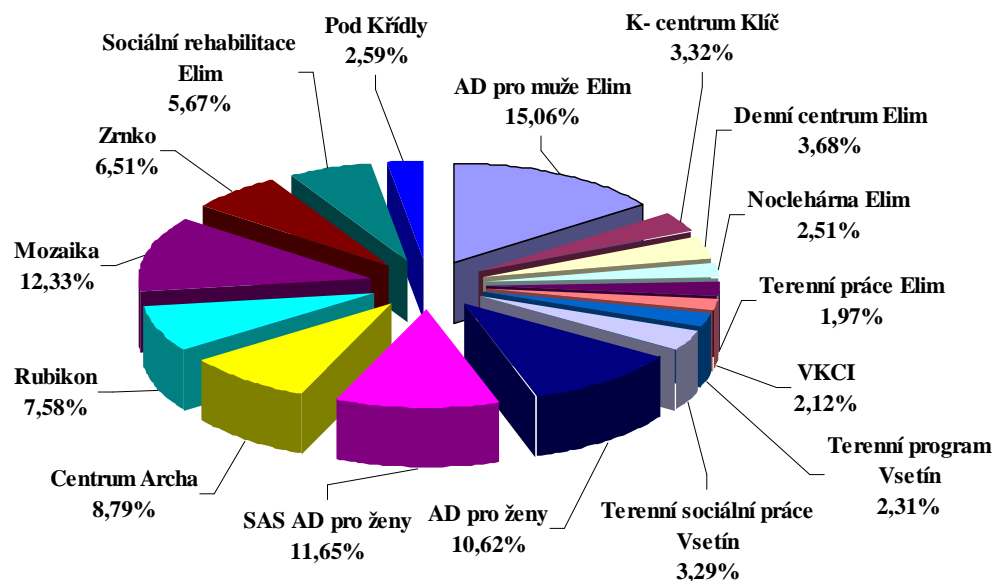
Náklady na poskytované služby

Poslední srovnání, které ve své práci uvádím, je srovnání nákladovosti jednotlivých služeb. Ze získaných údajů vyplývá, že nejnákladnější jsou sociální služby pobytové, dále terénní a ambulantní. Výše nákladů se odvíjí zejména od personálního pokrytí služby (viz tab. č. 10, graf č. 8).

Ve své diplomové práci záměrně nehodnotím efektivitu poskytovaných sociálních služeb, kdy bych přepočítával náklady na jednotlivého uživatele a srovnával jednotlivé poskytovatele mezi sebou. Jedná se o kritérium velice diskutabilní, které má ve střednědobém plánování na krajské úrovni pouze pomocný charakter a doposud nejsou daná jasná kritéria pro toto hodnocení. Krajský úřad Zlínského kraje začal jako jeden z mála v ČR na tvorbě komplexu kritérií hodnocení efektivity sociálních služeb pracovat, nicméně se jedná o dlouhodobý a náročný proces, který je teprve na začátku.

Sociální služba	Náklady v Kč
AD pro muže Elim	4 354 000
K - centrum Klíč	960 090
Denní centrum Elim	1 062 500
Noclehárna Elim	727 000
Terénní práce Elim	568 600
VKCI	613 996
Terénní program Agarta	667 590
Terénní sociální práce Vsetín	950 000
AD pro ženy	3 070 000
SAS AD pro ženy	3 368 200
NZDM Archa	2 540 602
NZDM Rubikon	2 191 458
SAS Mozaika	3 565 000
NZDM Zrnko	1 882 500
Sociální rehabilitace Elim	1 640 000
Dům na půl cesty	750 000
Celkem	28 911 536

Tab. č. 10 – Náklady na jednotlivé poskytované sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

Graf č. 8 – Náklady na jednotlivé poskytované sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

Využívání sociálně-pedagogických metod při práci s uživateli

Pokud jde o sociálně-pedagogické metody při práci s uživateli, nelze říct, že by při poskytování služeb nebyly využívány. Z analýzy dokumentů vyplývá (viz příloha 1 – 16), že jednotliví poskytovatelé používají při práci s osobami ohroženými sociálním vyloučením kombinaci sociální práce a sociální pedagogiky.

Sociální služby, jako je **noclehárna** a nebo **terenní program pro osoby závislé na návykových látkách**, jsou služby ryze sociální, kde je dán důraz zejména na poskytnutí základní hygieny. Naopak **sociální rehabilitace** je služba, která má za úkol učít uživatele novým sociálním dovednostem a tyto v nich dále upevňovat a motivovat k jejich aktivnímu využívání, což velmi úzce souvisí se sociální pedagogikou. Podobné důrazy můžeme najít i u sociálně-aktivizačních služeb.

Zbývající služby využívají kombinaci těchto dvou přístupů, kde se kloubí sociální přístup se sociálně-pedagogickým. Použití jednotlivých přístupů je dle zkušeností ryze individuální a velice úzce souvisí jednak s danou situací a také s osobností uživatele. Tabulka č. 11, která ukazuje používání metod soc. pedagogiky je pouze informativní

Sociální služba	Používání sociálně pedagogických metod při práci s uživateli
AD pro muže Elim	částečně
K- centrum Klíč	částečně
Denní centrum Elim	částečně
Noclehárna Elim	ne
Terénní práce Elim	částečně
VKCI	částečně
Terénní program Vsetín	ne
Terénní sociální práce Vsetín	částečně
AD pro ženy	částečně
SAS AD pro ženy	ano
Centrum Archa	částečně
Rubikon	částečně
Mozaika	částečně
Zrnko	částečně
Sociální rehabilitace Elim	ano
Pod Křídly	částečně

Tab. č. 11 – Používání sociálně pedagogických metod při práci s uživateli

Sít poskytovatelů sociálních služeb ve městě Vsetíně

Pro lepší názornost a orientaci byly získané údaje o poskytovatelích sociálních služeb a službách, které poskytují, převedeny do grafické podoby, čímž vznikla tzv. **(interaktivní) mapa poskytovaných sociálních služeb ve Vsetíně**, která může sloužit jednak uživatelům či zájemcům o služby a také i samotným poskytovatelům pro jejich lepší orientaci. Při tvorbě mapy poskytovaných služeb jsem vycházel ze dvou hledisek. V jednom případě jsem mapoval jednotlivé organizace a jimi poskytované služby, ve druhém případě jsem se zaměřil na vybrané cílové skupiny a mapoval jsem jednotlivé služby, které mohou využít. Tímto způsobem vznikly dvě mapy sociálních služeb ve Vsetíně.

Mapa poskytovatelů sociálních služeb ve Vsetíně

Z daného schématu (schéma č. 6) lze vyčíst, že jednotlivým uživatelům ve městě Vsetíně, dle jejich potřeb, je k dispozici 10 různých poskytovatelů sociálních služeb, kteří dohromady poskytují 20 služeb různého charakteru, kdy 16 služeb je registrováno na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a další 4 služby či soubory služeb poskytuje Městský úřad Vsetín v rámci přenesené či samostatné působnosti.

Schéma č. 6 - Mapa poskytovatelů sociálních služeb ve Vsetíně

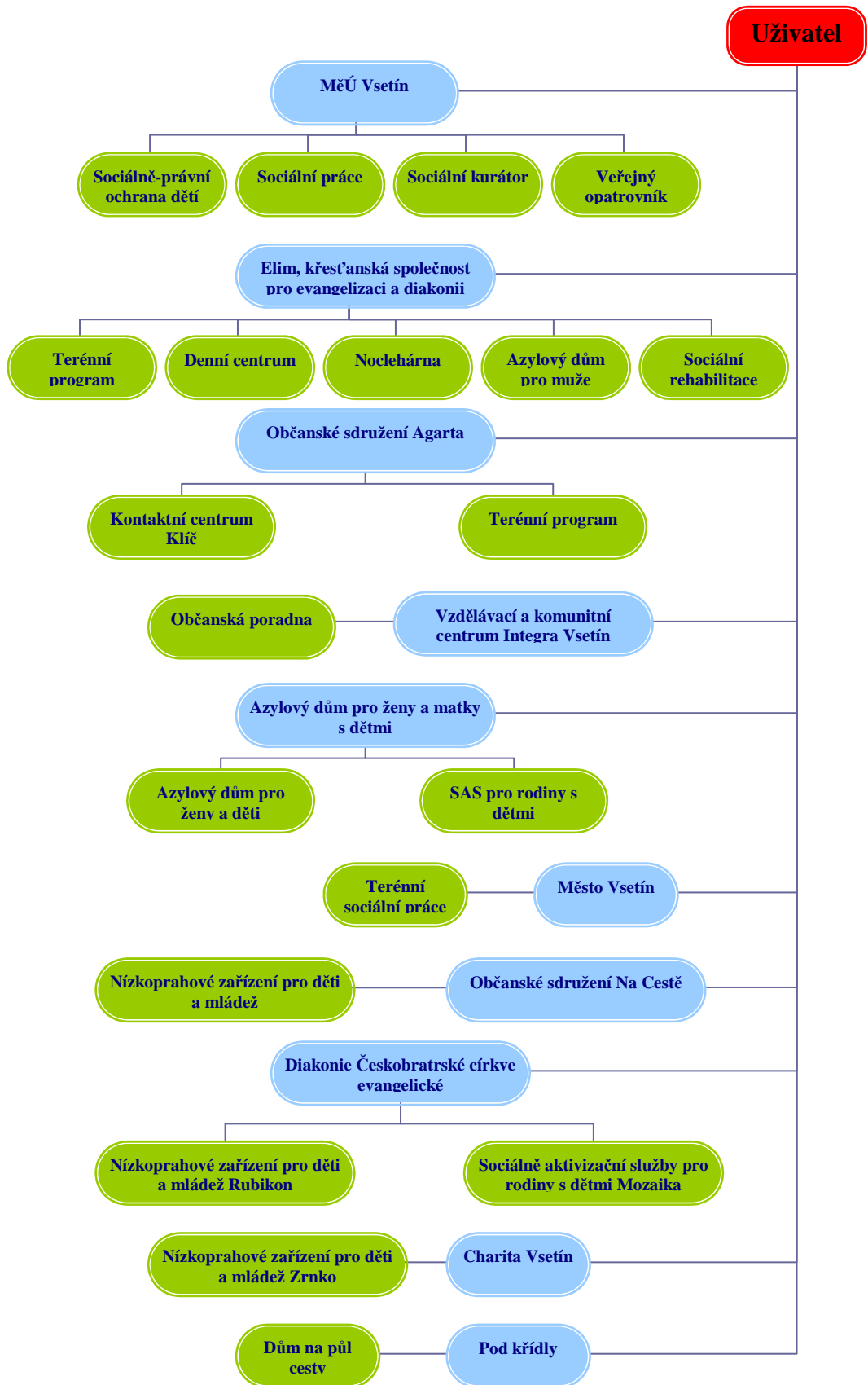
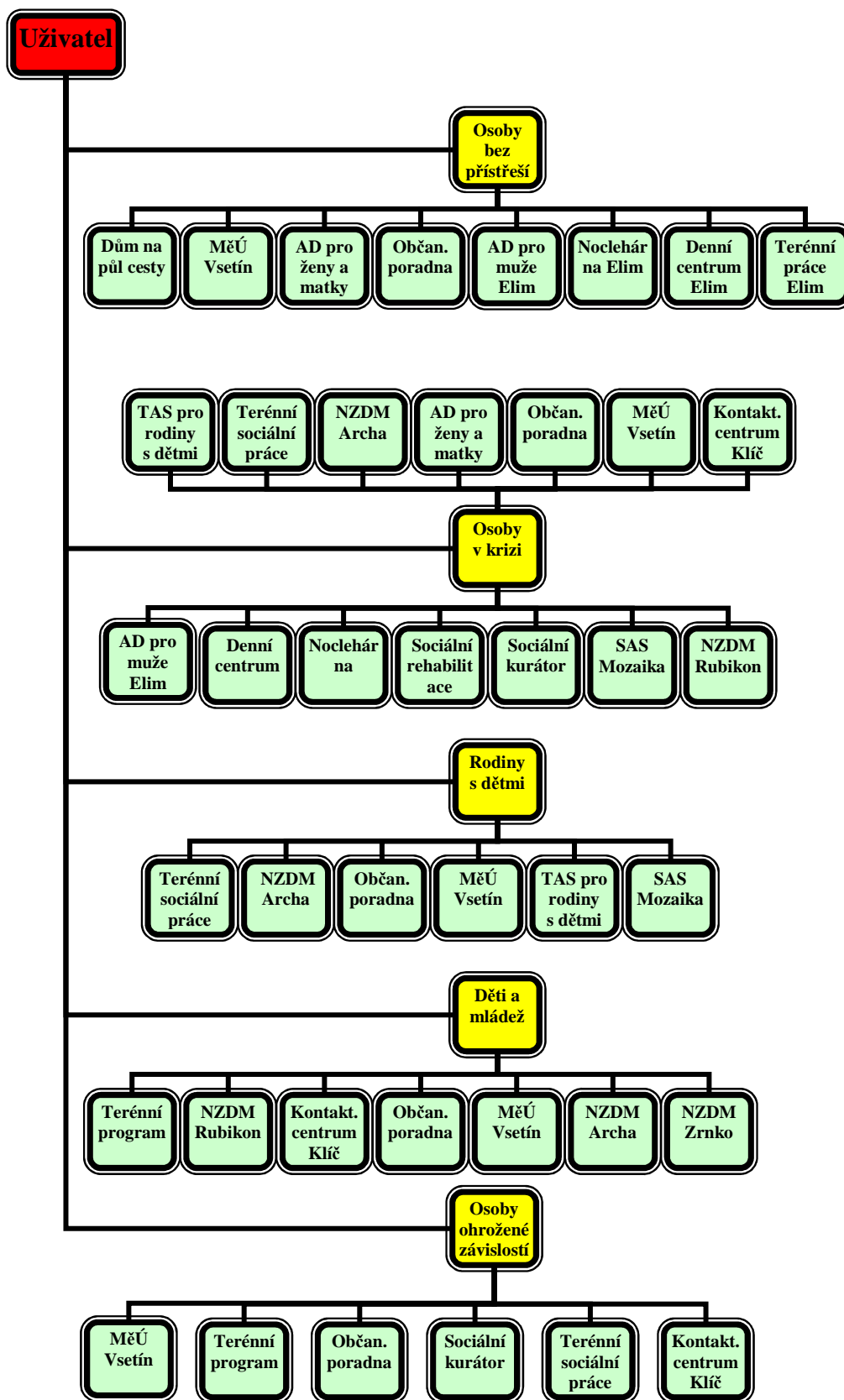

Schéma č. 7 - Mapa poskytovaných soc. služeb ve Vsetíně dle vybraných cílových skupin

Druhý pohled na poskytované sociální služby vychází z potřeb vybrané cílové skupiny (schéma č. 7). Pro základní mapování jsem si vybral **pět základních definic cílových skupin**, na které se jednotliví poskytovatelé sociálních služeb ve městě Vsetín zaměřují. Neznamená to, že se zde nenacházejí osoby, o kterých hovoří např. MAREŠ¹⁰⁸, nebo že by jeho definice byla zpochybňována. Jde ryze o praktickou, širší (obecnější) definici jednotlivých cílových skupin, které v sobě zahrnují i výše zmíněné osoby. Jedná se o **osoby bez přístřeší, osoby v krizi, osoby ohrožené závislostí, rodiny s dětmi a děti a mládež**

Osoby bez přístřeší

Tato skupina osob, která je pro každou lokalitu vždy velice problémová, může ve městě Vsetín využít pomoci devíti sociálních služeb, které poskytují různé organizace. Jedná se od poradenství, přes terénní práci až po bydlení v azylových domech či domu na půl cesty. Rozsah poskytovaných sociálních služeb je dost široký na to, aby dokázal reagovat téměř na každou situaci, do které se osoba ohrožená sociálním vyloučením dostane.

Zde praxe ukazuje na jeden z nedostatků, který se ale netýká jenom města Vsetína, ale celého Zlínského kraje (a nebo i celé ČR). Jak uvádějí jednotliví poskytovatelé, je problém s poskytováním sociální služby pro osoby bez přístřeší s přidruženými problémy, jako je závislost na alkoholu či jiných návykových látkách a nebo tělesné či psychické postižení.

Závislá osoba ve většině případů velice brzy poruší pravidla dané služby (většinou se jedná o azylový dům či noclehárnu), v důsledku čehož je jí poskytování služby ukončeno a končí na ulici. Pokud se jedná o **osoby s psychickým či tělesným postižením**, je třeba konstatovat, že většina zařízení není bezbariérová, což znesnadňuje každodenní život takto postiženým uživatelům. Druhá komplikace spočívá v tom, že v těchto zařízeních dost dobře nejde poskytovat různé zdravotní úkony. Filosofie je taková, že uživatelé sociální služby jsou zde na dobu nezbytně nutnou, než překonají akutní sociální krizi (smlouvy jsou uzavírány na 18 měsíců), z čehož vyplývá, že tyto různě postižené uživatele nelze kam „posunout“. Z tohoto důvodu se poskytovatelé

¹⁰⁸ Mareš, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha 2006, s. 16.

sociálních služeb brání ubytovat v azylovém domě lidi s výše uvedenými handicapy, což ošetřují např. pomocí standardů, zejména přesnou definicí cílové skupiny. Zde by se mohlo jednat o tzv. **přesah**, kdy uživatelé potřebují jednak sociální služby, ale zároveň i zdravotní a to mnohdy i v případě, že nesplňují zákonné podmínky na jejich poskytnutí (dluhy na zdravotním pojištění, bez nárok na invalidní důchod, ...).

Tato otázka byla projednávána na krajské úrovni při střednědobém plánování, kde vznikla myšlenka zřízení speciálního zařízení pro osoby bez přístřeší s přidruženými problémy (jedno pro celý Zlínský kraj, pro cca 50 osob), nicméně jak je zřejmé, za situace, kdy se budou poskytovatelům sociálních služeb krátit finanční příspěvky na jejich činnost, nebude nikdo iniciovat vznik nového zařízení.

Osoby v krizi

Jedná se o rozsáhlou skupinu osob, která se může potýkat s nejrůznějšími okruhy problémů, jako je nezaměstnanost, chudoba, ohrožení trestnou činností apod. Tyto osoby mohou hledat pomoc u širokého spektra poskytovatelů sociálních služeb, kde se jim dostane jednak základního sociálního poradenství a následně jsou směřovány na službu, která se dané cílové skupině věnuje.

Osoby ohrožené závislostí

Osoby ohrožené závislostí mohou ve městě Vsetín využít služeb, kde se jim dostane poradenství a dále služeb občanského sdružení Agarta, které provozuje **Terénní program** a **Kontaktní centrum**, kde mohou osoby závislé na různých návykových látkách využít odborného poradenství a široké nabídky dalších služeb.

Rodiny s dětmi

Pokud se jedná o rodiny s dětmi, je s těmito pracováno zejména při poskytování sociálně-právní ochrany v rámci přenesené působnosti na MěÚ Vsetín. Pokud potřebují další pomoc, jsou zde k dispozici zejména sociálně aktivizační služby, které se zaměřují na konkrétní pomoc, převážně ve spolupráci s OSPOD.

Děti a mládež

Tato poměrně rozsáhlá cílová skupina uživatelů má ve Vsetíně k dispozici hojně využívaná nízkoprahová zařízení, kde mohou děti a mladí lidé trávit jednak svůj volný čas a také využívat dalšího sociálního poradenství.

Rozhovor s vedoucími pracovníky vybraných sociálních služeb

Jako druhou metodu pro výzkum **Systému péče o osoby sociálně vyloučené ve Vsetíně** jsem zvolil metodu řízeného rozhovoru, který byl realizován s vedoucími pracovníky vybraných zařízení poskytující služby osobám bez přístřeší a to **Bc. Ester Savkovou (E.S.)**, ředitelkou Azylového domu pro muže Elim, **Mgr. Oldřichem Unarem (O.U.)**, vedoucím denního nízkoprahového centra Elim a paní **Pavlou Růčkovou (P.R.)**, pověřenou vedením Azylového domu pro ženy. Rozhovory byly uskutečněny po analýze výsledků získaných v rámci výzkumného šetření a je tedy zajímavé srovnávat odpovědi zasvěcených osob s výsledky výzkumu.

*Otázka: **Z jakého prostředí a z jakých důvodů přicházejí klienti do zařízení?***

Odpověď:

***E.S.** Klienti do azylového domu přicházejí z různého prostředí, jako je ulice, vězení, nemocnice, psychiatrická léčebna, dětský domov, výchovný ústav, ale také ubytovna a nebo noclehárna Elimu. Důvod je většinou stejný – nemají kde bydlet – přišli o byt, postrádají jakékoliv zázemí, rodina je odmítá či žádnou rodinu nemají a nebo s ní dlouhodobě neudržují kontakty.*

***O.U.** Naše zkušenosti a poznatky jsou takové, že velká část našich klientů jsou bývalí chovanci dětských domovů, kteří po dovršení zletilosti a následném ukončení ústavní výchovy (počátkem a v průběhu devadesátých let) se neměli kam vrátit, zůstali na ulici, neuchytli se nikde v zaměstnání a vykonávali pouze různé sezónní nebo příležitostné práce. Dále to jsou lidé s narušenými partnerskými a rodinnými vztahy, díky čemuž se rovněž ocitli na ulici. Nezanedbatelná část našich klientů jsou ale lidé, kteří jistou část života žili spořádaným způsobem, jsou mezi nimi i takoví, kteří dosáhli významných pozic a postů v zaměstnání či politice,*

ale pak se dostali do nějaké krizové situace, kterou nezvládli, začali požívat alkohol, drogy, a díky této závislosti přišli o práci, o rodinu, o přátele a skončili nakonec na ulici.

P.R. *Naše klientky přicházejí do AD pro ženy nejčastěji z prostředí neúplných rodin, nevhodných bytových podmínek apod. Důvodem proč jdou k nám jsou zejména nevyhovující podmínky pro bydlení, ztráta bydlení a násilí v rodině.*

Otázka: ***Musí klienti na poskytování služby např. z kapacitních důvodů čekat? Pokud ano, jaká je čekací doba?***

Odpověď:

E.S. *Ano, naši klienti musí občas na poskytování služby čekat a to zejména z kapacitních důvodů. Máme seznam potenciálních zájemců o poskytování služby, pokud se místo uvolní, dáme jim vědět a s tím, kdo první přijde a splní daná kritéria, uzavřeme smlouvu. Délka čekací doby je individuální, nikde jí nesledujeme.*

O.U. *Ano, někdy naši klienti musí na poskytování služby čekat. Je to dáno kapacitou služby. Máme nastavena kritéria tak, že v daný okamžik může být v zařízení maximálně 8 osob (uživatelů). Pokud je v daný okamžik více zájemců, musí další počkat, odvíjí se to od potřeby klientů a počasí, někdy je čekací doba i několik hodin. Zde se jedná o klienty, se kterými máme uzavřeny smlouvy o poskytování služby.*

Druhé kritérium je to, že v současné době můžeme mít s ohledem na personální kapacitu uzavřeny smlouvy maximálně s 36 uživateli. Zájemci o poskytování služby musí tedy čekat, až je některá smlouva vypovězena a nebo rozvázána, Tady je čekací doba kolem 14 dnů. Je pravdou že i klient bez smlouvy může využít služeb zařízení a to max. 5x do měsíce, takovému klientovi ale nejsou poskytovány žádné intervence a nikde se neobjeví ve statistice.

P.R. *Stane se, že občas musí klientka z kapacitních důvodů na poskytnutí služby čekat, zpravidla ale ne déle než týden. Je ale pravdou, že v roce 2011 jsme museli 10 klientek z kapacitních důvodů odmítnout.*

Otázka: *Jaká kritéria musí klient splnit, aby dosáhl na poskytování služby?*

Odpověď:

E.S. *Musí se jednat o klienta z naší cílové skupiny, tedy osobu bez přístřeší, muže, ve věku 18 – 80 let. Dále musí mít od lékaře potvrzení o bezinfekčnosti, musí mít finance na zaplacení pobytu (100 Kč/den), musí být soběstačný a mít alespoň základní hygienické návyky.*

O.U. *Musí se jednat o klienta z naší cílové skupiny, tedy osobu bez přístřeší, která není uživatelem jiné pobytové služby, staršího 18-ti let. Dále tato osoba nesmí být zjevně pod vlivem návykové látky.*

P.R. *Klientka musí být z naší cílové skupiny, tedy žena a nebo matka s dítětem či dětmi, musí tam být důvod, proč jí budeme službu poskytovat a musí mít potvrzení lékaře o tom, že může být v kolektivu.*

Otázka: *Po jakou průměrnou dobu klienti poskytovanou službu využívají?*

Odpověď:

E.S. *Maximální doba pobytu v azylovém domě je 18 měsíců. Je snahou klientů tuto dobu maximálně využít, ale ne vždy tu jsou po celou dobu. Tyto informace speciálně nesledujeme a nejsem si jista, zda systém Kissos, ve kterém Krajský úřad poskytování služby sleduje, toto umí vygenerovat.*

O.U. *Někteří klienti využívají službu více jak dva roky v kuse. Pokud klient dva měsíce službu nevyužívá, je mu ukončena spolupráce. Tyto údaje se nevykazují a proto je speciálně nevidujeme, asi by se daly dohledat.*

P.R. *Nejdelší možná doba pobytu v AD je šest měsíců, průměrně poskytujeme službu po dobu čtyřech až šesti měsíců.*

Otázka: *Jaké jsou nejčastější důvody pro ukončení poskytování služby?*

Odpověď:

E.S. *Odpověď je velice jednoduchá, buď si najde vlastní bydlení, nebo uplyne maximální doba pobytu a nebo poruší závažným způsobem pravidla.*

O.U. *Nejčastější důvod, pro který je ukončeno poskytování služeb spočívá v tom, že tato služba není uživatelem po dobu dvou měsíců využívána. Dalším důvodem pro ukončení poskytování služby je agrese a závažné porušování pravidel. Při prvním porušení je takové osobě zakázán vstup do zařízení na tři dny, při dalším na týden a pak je poskytování služby definitivně ukončeno. V takovém případě může opětovně žádat o poskytování služby až za šest měsíců. V mnoha případech je služba*

ukončena po vzájemné dohodě a to v případě, že si uživatel najde nějaké ubytování a nebo je mu poskytnuta služba azylového domu.

P.R. Nejčastějším důvodem pro ukončení služby je okolnost, že si ženy samy najdou nové bydlení, nebo že se nepříznivá situace v rodině vyřeší. I když máme pravidla natavená tak, že za jejich hrubé porušení můžeme poskytování služby ukončit, zatím k tomu nedošlo. Naše klientky místo toho, aby porušily daná pravidla, raději samy uzavřenou smlouvu ukončí a odejdu. Někdy – žel – i bez zaplacení.

Otázka: **Využívají klienti opakovaně této služby?**

Odpověď:

E.S. Ano, někteří klienti využívají opakovaně naší služby. Pokud je klientovi ukončen pobyt ze strany azylového domu, opětovně může o poskytování služby žádat po třech měsících, pokud pobyt ukončí sám, může požádat o další poskytování služby prakticky kdykoliv.

O.U. Ano, klienti naší službu velmi často využívají opakovaně. Stane se, že si klient najde práci, ubytování, pak je ve zkušební době propuštěn, je bez peněz, opět na ulici a vrací se k nám.

P.R. Ano, občas se stává, že klientky naši službu využívají opakovaně.

Otázka: **Z jakými problémy se Vaši klienti nejčastěji potýkají?**

Odpověď:

E.S. Je to různorodé, nejčastěji to jsou silní kuřáci – tedy problémy s nikotinem, alkoholem, mnozí mají spoustu dluhů a hrozí jim exekuce, problémy jsou také s chybějícími doklady, trestnou činností, zdravotní a vztahové.

O.U. Velkým problémem většiny našich klientů je závislost na alkoholu. Další problém je s úřady – tedy, ne že by jim úřady dělaly problémy, ale mnohdy jim chybí veškeré doklady a oni se nemohou zaevidovat na Úřadu práce, vyřídit si dávky a podobně. Další velký problém – a bude to znít divně – je domácí násilí mezi bezdomovci. Ve Vsetíně je mezi bezdomovci i dost manželských a nebo druhovských párů a často mezi nimi dochází k násilí. Dále dochází k násilnostem navzájem mezi bezdomovci a nebo jsou bezdomovci zbiti a okradeni někým, kdo mezi bezdomovce nepatří. Velký problém také představují krádeže barevných kovů ze strany bezdomovců, což je pro mnohé jediný zdroj obživy.

P.R. Asi největším problémem jsou finance. Stane se, že žena z důvodu domácího násilí uteče i s dítětem z domova, bez věcí, bez peněz a až pak dodatečně vyřizuje dávky a podobně. Dalším problémem je závislost na alkoholu a násilí ze strany partnerů.

Otázka: **Máte zaveden způsob měření úspěšnosti poskytované služby? Jaký?**

Odpověď:

E.S. Ano, máme nyní nastavená jistá pravidla, na základě kterých se dá hodnotit úspěšnost naší práce. Od dodržování těchto pravidel se odvíjí i postavení klienta. Zjednodušeně – noclehárna, která je při azylovém domě, je jeho předstupeň a nebo „nultý“ stupeň, I. stupeň je azylový dům a ti nejlepší, kteří na sobě pracují, mohou dosáhnout na II. stupeň, což je samostatný byt v běžné bytové zástavbě, kde se ve spolupráci se sociální pracovníci připravují na samostatný život.

O.U. Evidujeme, kolikrát klienti využívají které služby, jak se o sebe starají, jak často si perou prádlo a mění oblečení a nebo mají snahu o vyřízení osobních záležitostí. V současné době pomáháme asi deseti klientům s vyřizováním dokladů, aby se mohli po letech zaevidovat na Úřadu práce, požádat o dávky, hledat zaměstnání a začít splácet dluhy. Inspirací jim byli jiní klienti, u kterých se to již podařilo.

P.R. Ano, pravidelně vyhodnocujeme spolu s klientkami jejich individuální cíle, na druhou stranu ale není v našich silách a kompetencích pátrat, jak celá situace vypadá po jistém časovém období, co odejde z AD.

Otázka: **Je kapacita Vámi poskytované služby dostačující?**

Odpověď:

E.S. Kapacita těchto služeb nebude asi nikdy dostačující, stále bude dost lidí, kteří se ocitli na ulici a klasické bydlení bude pro ně z různých důvodů nedostupné. Je pravdou, že se při poskytování této služby objevují jisté sezónní výkyvy, kdy zejména v létě není o poskytování služby takový zájem, jako v zimě, ale i toto se mění, za poslední dva roky jsme téměř nezaznamenali rozdíl mezi létem a zimou.

O.U. Tuto otázku vidím ze dvou pohledů. Jako poskytovatel tvrdím, že kapacita je dostačující, větší počet klientů bychom s ohledem na personál nebyli schopni zvládnout. Pokud se na to podívám z pohledu klienta, tak je kapacita tohoto zařízení nedostačující. Klient se potřebuje teď ohřát, teď

vykoupat, teď poradit, teď si vyprat prádlo a ne až za hodinu, za den, za dva týdny. Klienta nezajímají standardy, dotace a vykazování kontaktů či intervencí, on potřebuje co nejdříve uspokojit své potřeby a my nejsme mnohdy schopni tyto jeho očekávání naplnit.

P.R. Na tuto relativně lehkou otázku se těžko hledá odpověď. S našimi 18 lůžky patříme mezi nejmenší zařízení vůbec. Na druhou stranu sídlíme ve velice stísněných podmínkách. Je období, kdy nejsou všechna lůžka obsazena, ale jindy musíme klientky z kapacitních důvodů odmítnout. Přemýšleli jsme o rozšíření kapacity i z důvodu větší diferenciací a potřeby návazných služeb, ale je to otázka peněz, které chybí.

Otázka: **Z jakými problémy se jako poskytovatelé nejčastěji setkáváte?**

Odpověď:

E.S. Největší problém, který nás jako poskytovatele trápí, jsou finance. Ve Zlínském kraji byly sociální služby financovány z individuálních projektů, na které šly peníze z EU a nyní, kdy tyto projekty byly ukončeny, zvažují mnozí poskytovatelé, zda svoji činnost výrazně nezredukuje či dokonce neukončí. S tímto velice úzce souvisí i nejistota pracovníků, co bude dál. Někteří naši pracovníci začínají uvažovat o změně zaměstnání. Byla by to velká škoda, protože se jedná o vzdělané a zkušené zaměstnance. Druhým problémem je negativní postoj veřejnosti k naší činnosti, který je mnohdy ovlivněn veřejnými médii. Ve velké míře nás také zaměstnává různé vykazování, kdy se stává, že pro různé projekty musíme stejné výkony evidovat a vykazovat duplicitně, odlišným způsobem. Nesmíme také zapomenout na neustálé psaní projektů a hledání zdrojů peněz, které je velmi časově náročné

O.U. Vezmu to zkrátka – potýkáme se se špatným financováním sociálních služeb, přebujelou administrativou, která nám odčerpává kapacity, které bychom mohli věnovat práci s klienty. Na straně klientů se pak potýkáme zejména se závislostí na alkoholu a s jejich nespolehlivostí.

P.R. Již jsem to naznačila výše, velkým problémem jsou finance, kdy nám chybí značná část peněz z důvodu ukončení individuálních projektů Zlínského kraje. Od toho se odvíjí počet pracovníků – jež má vliv na zastupitelnost, pracovníci jsou přetíženi. A dalším problémem jsou chybějící návazné služby. Naši práci také výrazně zatěžuje různé

vykazování kontaktů, intervencí, počítání a vykazování lůžekodnů apod. Rovněž hledání různých sponzorů a psaní projektů vyžaduje spoustu času. Odčerpává to kapacity, které bychom mohli věnovat přímé práci s klienty.

Otázka: ***Jak hodnotíte, na základě svých zkušeností a poznatků, systém péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením ve Vsetíně?***

Odpověď:

- E.S.** *Myslím si, že se v této oblasti udělal veliký kus práce a byla by škoda, pokud by v důsledku problémů s financováním sociálních služeb mělo dojít k omezení či rušení některých služeb. Naopak, je zde prostor pro další rozvoj, jsou zde relativně početné skupiny, které se „nevejdou“ do žádné cílové skupiny a my je musíme odmítnout. Jedná se například o manželské páry, případně rodiny s dětmi, které se ocitly na ulici, osoby se zdravotním postižením, chybí noclehárna pro ženy, které navštěvují denní centrum a podobně. Toto ale není jen problém Vsetína, je to obecný problém, který se ne vždy daří úspěšně řešit.*
- O.U.** *Dle mých poznatků a zkušeností je systém péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením ve Vsetíně plně funkční. Je pravdou, že některé služby by mohly mít větší kapacitu (třeba zrovna naše služba). Setkáváme se ale i z osobami, kterým ne vždy dokážeme úspěšně pomoci, jako jsou třeba osoby bez přístřeší s různými zdravotními komplikacemi a tělesnými handicapy a nebo se závislostí na alkoholu.*
- P.R.** *Pokud mohu hodnotit systém péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením ve Vsetíně, dle mých zkušeností je dobře nastaven, mezi jednotlivými poskytovateli existuje dobrá spolupráce. Ve Vsetíně je i dobrá spolupráce s úřady, což v některých jiných městech není.*

Vyhodnocení výzkumu

Výsledky výzkumu ukázaly, že **ve městě Vsetíně je** v současné době **9 zřizovatelů sociálních služeb** (včetně Města Vsetína), kteří **dohromady poskytují osobám ohroženým sociálním vyloučením 16 různých sociálních služeb**. Mimo nestátní neziskové organizace **lze mezi poskytovatele sociálních služeb zařadil také Městský úřad Vsetín**, který v rámci své přenesené působnosti plní svoji důležitou roli, která v současné době, v rámci reformy sociálního systému nabývá nových rozměrů.

Na základě výzkumu se jeví, že město Vsetín (a jeho blízké okolí) je dostatečně pokryto sítí sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, které **využívá 1 736 individuálních uživatelů**, se kterými jsou sepsány smlouvy o poskytování sociální služby. Vedle těchto individuálních uživatelů **jsou poskytovány sociálně aktivizační služby ještě 147 rodinám s dětmi**, což na základě zkušeností může představovat dalších cca 600 osob. Pokud k tomuto počtu připočteme minimální odhad počtu osob, kterým poskytuje své služby Městský úřad Vsetín v rámci přenesené působnosti a kterých může být cca **1 000**, **lze předpokládat, že ve městě Vsetíně využívá sociálních služeb cca 3 300 osob ohrožených sociálním vyloučením, což znamená že v celém ORP Vsetín využívá sociální služby určené pro osoby ohrožené sociálním vyloučením cca 4,9% populace.**

Výpočtem dojdeme k závěru, že celkový počet uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením ve Vsetíně se pohybuje v rámci celorepublikového průměru. Sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením poskytuje **56 pracovníků v přímé péči**, kdy **náklady činí přibližně 29 000 000 Kč.**

Z celkového počtu 1 736 individuálních uživatelů spadá 861 osob do věkové kategorie 27 – 59 let, což představuje 49,60 % a 368 osob do věkové kategorie 18 – 26 let (21,20%). Tyto dvě věkové kategorie, čítající 1 229 jednotlivců, tvoří osoby v produktivním věku. Tímto se potvrdila hypotéza **H₁**. Jelikož se jedná o velký soubor osob, tvořící 70,80% všech individuálních uživatelů, upustil jsem od matematických modelů ověřování hypotézy. Tohoto zjištění může být signálem pro praxi, respektive vedení města, aby zintenzivnilo úsilí a práci na pobídkách, vedoucí ke vzniku nových pracovních míst v regionu.

Z pohledu sociální pedagogiky jsou velmi zajímavé dvě věkové kategorie a to **děti a mládež** v rozmezí 6 – 14 let, kdy tato skupina čítá 102 osob, což představuje 5,88% uživatelů soc. služeb a dále mládež v rozmezí 15 – 17 let, ve které se nachází 103 osob, což je 5,93% uživatelů, případně i skupina mládeže ve věku 18 – 26 let. **Pro sociální pedagogiku jsou tyto dvě (tři) skupiny mladých lidí zajímavé zejména tím, že pomocí sociálně výchovné činnosti v terénu je možno kladně rozvíjet jejich potenciál.**

Ve městě Vsetíně je relativně početná **Romská komunita**, která je soustředěna zejména do lokality Poschla. Jak vyplynulo z výzkumu, zejména této komunitě jsou určeny hned 4 sociální služby a to Terénní sociální práce, kterou realizuje Město Vsetín, dále NZDM Rubikon a SAS Mozaika, jež zřídila Diakonie Českobratrské církve evangelické – pobočka Vsetín a NZDM Zrnko, jejímž zřizovatelem je Charita Vsetín.

Cílové skupině **osob bez přístřeší** poskytuje rozsáhlý komplex služeb **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o.s.**, a to jak terénní, tak ambulantní i pobytové.

Osobám závislým na nelegálních návykových látkách i jejím blízkým, poskytuje sociální služby a odborné poradenství občanské sdružení Agarta.

Matkám a rodinám s dětmi se věnuje a terénní, ambulantní i pobytové služby poskytuje **Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.**

Ze získaných poznatků vyplývá, že jednotliví poskytovatelé mají zavedený rámcový systém sledování úspěšnosti jimi poskytovaných služeb, který má ale svá jistá omezení. Poskytovatelé dále uvádějí, že jim hodně kapacity odebírá nejednotné vykazování prováděných výkonů a dále neustálé hledání nových zdrojů financování.

Z uvedeného by mohlo vyplynout, že systém péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením či sociálně vyloučené ve městě Vsetíně je dokonalý a nepotřebuje žádných změn. Při řízeném rozhovoru se zástupci vybraných poskytovatelů sociálních služeb se objevily ale i nedostatky, na které bude třeba v budoucnosti reagovat.

Z rozhovoru vyplynulo, že jednou z problémových otázek je péče o **rodiny bez přístřeší**. Je neoddiskutovatelným faktem, že většina obcí se zbavila obecních bytů a nyní má omezené možnosti v poskytování sociálních bytů. Pokud se jedná o osoby bez přístřeší, ve stávajícím systému je k dispozici azylový dům pro muže a azylový dům pro ženy. Nejen ve Vsetíně, ale i v celém Zlínském kraji není k dispozici žádná sociální služba, která by mohla poskytnout ubytování manželskému páru bez přístřeší. V krizové situaci nezbývá nic jiného, než rodinu rozdělit a každému členu poskytovat službu zvlášť.

Obdobně jsou na tom i ženy bez přístřeší, které využívají denního centra Elimu a které z důvodu nedostatečné kapacity či jiných, osobních důvodů nevyužívají, nebo nemohou využívat služeb Azylového domu pro ženy. Pro tyto ženy není ve Vsetíně, ale ani v celém Zlínském kraji zřízena žádná noclehárna, jako pro muže. V zimních mrazivých nocích jim bylo umožněno nouzově přespávat v denním centru Elimu, což ale není systémové řešení.

Vyvstává otázka, jak postupovat v případě rodiny s dětmi v podobné nepříznivé životní situaci. Je na místě se ptát, zda legislativa zareagovala (či zareaguje) na změny v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, kdy tento zákon stanoví (a to správně), že důvodem k odebrání dětí z rodiny není špatná ekonomická situace. Jeví se, že v současné, ekonomicky náročné době ne všechny obce mají k dispozici dostatečné nástroje, jak tyto situace zdárně řešit.

Dalším, nemenším problémem je otázka **péče o osoby bez přístřeší**, které jsou **závislé na alkoholu** a nebo u kterých se vyskytují další **zdravotní komplikace**. Systémově tento problém řešen není, pokud se vyskytne, řeší se individuálně, mnohdy pouze na základě „dobrých vztahů“.

Na základě získaných poznatků **lze doporučit**, aby při střednědobém plánování sociálních služeb na další období byla nastolena otázka péče o zmíněné skupiny sociálně vyloučených osob a to konkrétně o **ženy bez přístřeší, rodiny bez přístřeší a osoby bez přístřeší závislé na alkoholu, případně s dalšími zdravotními problémy**.

Závěr

Péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením a sociálně vyloučené, patří mezi základní priority státu, neboť začleňování sociálně vyloučených osob je celospolečenský problém, na který se vynakládají nemalé finanční prostředky. Nejúčinnější péče je ta, která je zaměřena na konkrétní problém daného člověka. Abychom mohli účinně pomáhat lidem v jejich různých krizových životních situacích, je třeba v první řadě vědět a znát, o jaké situace se jedná, jaké mechanismy k sociálnímu vyloučení (exkluzi) vedou a dále mít ucelenou představu o procesech sociálního začleňování (inkluzi), což bylo předmětem teoretické části. Další, velice podstatné informace jsou ty, které představují konkrétní služby, zaměřené na pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením. Tyto informace byly zjišťovány v rámci praktické části a výstupem jsou mapy sociálních služeb poskytovaných ve Vsetíně.

Hlavním cílem diplomové práce bylo definovat a charakterizovat cílové skupiny sociálně vyloučených osob, na které se zaměřuje střednědobé plánování sociálních služeb ve Zlínském kraji a zjistit, zda je stávající legislativa pro proces sociálního začleňování dostačující. Součástí tohoto cíle bylo zmapování systému péče o osoby sociálně vyloučené ve městě Vsetíně.

Tento cíl se podařilo naplnit, kdy výsledky výzkumu ukázaly, že ve městě Vsetíně je relativně rozsáhlá a zároveň stabilní síť sociálních služeb zaměřených na osoby ohrožené sociálním vyloučením, **kterou využívá cca 3 300 osob, což představuje 4,9% populace v ORP Vsetín.** Jak vyplynulo z rozhovorů, čekací doba na poskytnutí služby se pohybuje v rámci několika dnů, z čehož se dá usoudit, že tato síť sociálních služeb není kapacitně nikterak poddimenzovaná, ale odpovídá stávajícím potřebám. Jako klad lze rovněž vyzdvihnout dobrou spolupráci mezi jednotlivými poskytovateli sociálních služeb.

Na základě rozhovorů byly zjištěny rovněž jisté nedostatky daného systému, spočívající zejména v tom, že ne vždy lze zcela uspokojivě reagovat na potřeby osob se specifickými problémy, jako jsou manželské páry, případně rodiny s dětmi bez přístřeší a dále osoby bez přístřeší s přidruženými problémy, jako jsou zdravotní a tělesné handicap, případně alkoholismus. Bylo by žádoucí, aby i na tyto okruhy osob

reagovalo zejména střednědobé plánování sociálních služeb při tvorbě koncepcí, případně komunitní plán města Vsetína.

Přínos této práce pro sociální pedagogiku lze spatřovat v tom, že **výzkum ukázal na rozsáhlou skupinu dětí a mladých lidí ve věku 6 – 17 (respektive 26) let, čítající cca 500 osob**, využívajících převážně terénní a nízkoprahové služby určené pro osoby ohrožené sociálním vyloučením. Vzhledem k nízkému věku těchto osob je reálná šance na jejich pozitivní formování, což může být zároveň i výzvou pro komunální politiky při rozhodování, kam směřovat případné finanční dotace.

Za praktický výstup této práce lze považovat dvě mapy sociálních služeb ve městě Vsetíně, kdy jedna představuje zřizovatele sociálních služeb a jimi poskytované služby (schéma č. 6) a druhá, která nabízí jednotlivým cílovým skupinám uživatelů možné sociální služby (schéma č. 7).

V průběhu tvorby této práce vyvstal nejenom ve městě Vsetíně, ale v celém Zlínském kraji, problém s financováním sociálních služeb poskytovaných osobám ohroženým sociálním vyloučením, na který rovněž poukazovali v rozhovoru zástupci jednotlivých poskytovatelů. Do roku 2012 byly sociální služby z velké části financovány z individuálních projektů prostřednictvím Zlínského kraje, který získal finanční prostředky na základě projektu z Evropské unie. Nyní, na rok 2012 a další roky, byla možnost tohoto financování ukončena, respektive se mění podmínky pro podávání individuálních projektů. Veškeré služby, o kterých tato práce pojednává, se staly zcela závislé pouze na financování z prostředků MPSV, které je nedostačující a to z toho důvodu, že MPSV navýšilo pouze jim poskytovaný objem finančních prostředků v uplynulém roce, ale žádným způsobem nereagovalo na výpadek vzniklý ukončením možnosti financování z individuálních projektů. Rozdíl mezi optimálním návrhem potřebných dotací na provoz sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením na rok 2012 a reálným návrhem MPSV činí pro ORP Vsetín 13 266 000 Kč, v celém Zlínském kraji pak více jak 166 000 000 Kč.

Na krajské i místní úrovni proběhla a probíhají intenzivní jednání, kdy se hledá možnost dofinancování všech již běžících projektů zaměřených na sociální začleňování

vyločených osob zpět do společnosti. Ve hře jsou dokonce i varianty na omezení či zrušení některých stávajících sociálních služeb.

Aktuální problém financování služeb pro osoby sociálně vyloučené časově i tématicky přesahuje rámec této práce, přesto osobně považuji za důležité jej tady zmínit, protože ukazuje na závažné nedostatky v legislativě. Od financování se odvíjí celková činnost jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb, tedy i rozsah a kvalita péče o sociálně vyloučené osoby.

Z kontextu je zřejmé a opakovaně to zaznívá od představitelů měst, obcí nebo poskytovatelů sociálních služeb, že „stát“ přesouvá mnohé své kompetence a povinnosti v sociální oblasti na obce. Na „přesun“ těchto kompetencí reaguje patřičným způsobem i legislativa. Velkým problémem, který již ale není dostatečně legislativně ošetřen, je celkové financování sociálních služeb. **Chybí jasná, srozumitelná, kompaktní a vymahatelná pravidla, na základě kterých by byly jednotlivým poskytovatelům sociálních služeb v rámci celé ČR přidělovány finanční dotace určené na jejich činnost. V absenci těchto pravidel lze spatřovat velikou slabinu současného systému sociálních služeb.**

Resumé

Diplomová práce se zabývá systémem péče o osoby sociálně vyloučené ve Vsetíně. V úvodu pojednává o sociálním vyloučení (exkluzi) a nastiňuje některé teorie o jeho příčinách. Zabývá se jeho příčinami, faktory a mechanismy, vyjmenovává jednotlivé skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením.

Charakterizuje proces sociálního začleňování (inkluzi), zabývá se přístupů sociální politiky k řešení sociálního vyloučení, ukazuje na legislativu spojenou s procesy sociálního začleňování a charakterizuje jednotlivé služby pro osoby ohrožené sociálním vyloučením.

V praktické části se detailně zabývá systémem péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením ve Vsetíně a provádí jeho analýzu. V rámci analýzy byly vytvořeny pro potřeby praxe dvě mapy poskytovaných sociálních služeb ve městě Vsetíně.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na systém péče o osoby sociálně vyloučené ve Vsetíně. V prvních dvou kapitolách pojednávám o pohledu na procesy sociálního vyloučení (exkluzi) a sociálního začleňování (inkluzi), ukazuji na faktory, které jsou pro tyto procesy stěžejní a charakteristické. Zmiňuji sociální politiku státu a legislativu, která zakotvuje sociální pomoc vyloučeným osobám. Popisuje jednotlivé služby sociálního začleňování, jak je uvádí legislativa.

Praktická část je zaměřena na výzkum systému péče o sociálně vyloučené osoby ve městě Vsetíně. V závěru své práce se zabývám analýzou a hodnocením služeb zaměřených na sociální začleňování ve Vsetíně a poukazuji na některé související problémy.

Klíčová slova: sociální vyloučení, exkluze, sociální začleňování, inkluze, sociální služby

Annotation

The Diploma thesis is focused on care system for socially excluded people in Vsetín. In the first two chapters I deal with a view of processes of social exclusion (exclusion) and social integrating (inclusion), I point to factors which are fundamental and characteristic for these processes. I mention social policy of the state and legislation, which imbeds social assistance to exempt people. I describe particular services of social integrating, how are mentioned in legislation.

Practical part is aimed to research of care system of social excluded people in Vsetín. In conclusion of my work I deal with analyses and evaluation of services focused on social integrating in Vsetín and point on some related problems.

Key words: social exclusion, exclusion, social integrating, inclusion, social services

Seznam použité literatury

- BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*. 3. vyd. Bratislava: Public promotion s.r.o., 2008, ISBN 978-80-969944-0-3
- BROŽ, M. *Kdo drží černého Petra*. Praha: Člověk v tísni – společnost při České televizi o.p.s. 2007, ISBN 978-80-86961-27-9
- GILTNER, R. *Okrajové sociální kultury*. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 2001, ISBN 80-210-2728-2
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007, ISBN 978-80-247-1369-4
- GOODIN, R. *Inkluze a exkluze* [Přel. Kepáková, K] In Sborník prací fakulty sociálních studií Brněnské university sociální studia 5, Brno
- JANOUSHKOVÁ, K. *Profesní dovednosti terénních pracovníků*. In Sborník studijních textů. Ostrava: Ostravská universita, 2008, ISBN 978-80-7368-504-1
- KELLER, J. *Tři sociální světy*. 1. vyd. Praha: Slon 2010, ISBN 978-80-7419-031-5
- KOTÝNKOVÁ, M. *Rozsah a průběh sociálního vyloučení v České společnosti*. In Sborník sociálních studií Brněnské univerzity, Sociální studia 5, 2000
- KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, ISBN 978-80-7357-276-148
- Libelová, Z. *Zákon o zaměstnanosti s komentářem*. 3. vyd. Olomouc: Anag. 2006, ISBN 80-7263-328-7
- MAREŠ, P. et al. *Sociální exkluze na lokální úrovni*, 1. vyd. Praha 2008, ISBN 978-80-7416-014-1
- MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha 2006, ISBN 80-87007-15-8
- MAREŠ, P. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení*. Sociologický časopis, 2000, ISSN 0038-0288
- MAREŠ, P., SIROVÁTKA, T. *Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluzie) – koncepty, diskurz, agenda*. Sociologický časopis, 2008, ISSN 0038-0288
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Portál: Praha, 2003, ISBN 80-7178-549-0
- MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-473-7
- NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1.vyd. Brno: Marek Zeman, 2001, ISBN 80-903070-0-0

NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I*. 1. vyd. Praha: VÚPS, 2007, ISBN 978-80-87007-55-6

SPOLEČNOST PRO KOMUNITNÍ PRÁCI VSETÍN, *Komunitní plán sociálních služeb a péče Vsetínska na období 2011 – 2013*. Společnost pro komunitní práci Vsetín o.p.s, 2010, ISBN 978-80-254-8500-2

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-802-3

VALENTOVÁ, M. *Evropský sociální monitoring*. 1. vyd. Praha 2003, ISBN 978-88-0239-144-05

Další zdroje

Nařízením vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, ve znění pozdějších předpisů

Parlamentní listy, 14.9.2011, Strach matky samoživitelky: Stačí chřipka a za dveřmi už stojí exekutor

Prováděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1993 Sb., o získávání státního občanství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

AGARTA. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.agarta.cz/index.htm>>

Azylový dům Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=14>

Azylový dům pro ženy. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.azylovydum.cz/azylovy_dum>

Cíle strategie Evropa 2020. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://ec.europa.eu/europe2020/targets_cs.pdf>

Český statistický úřad. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=19&potvrz=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_3_33=7212&childsel0=4&childsel1=4&cislotab=DEM9010UC&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp>

Denní centrum Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=24&Itemid=30>

Dům na půl cesty. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.podkridly.cz/>

Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.elimvsetin.cz/>>

ETHOS – *Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR*. [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW <<http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/CZ.pdf>>

Katalog sociálních služeb. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW <<http://www.krzlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=127340&doctype=ART&nid=3057&api=1>>

Kontaktní centrum. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.agarta.cz/kontaktnicentrum.htm>>

Kontingenční tabulky. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.pedf.cuni.cz/kpsp/skalouda/chi_kvadrat.doc>

Migrace. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>>

Na Cestě, o.s. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.centrumarcha.cz/>

Národní program reforem České republiky. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_czech_cs.pdf>

Noclehárna Elim. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=13>

NZDM Rubikon. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.diakonievsetin.cz/sluzby-pro-rodice-mladez-a-deti/nizkoprahovy-klub-rubikon/>>

NZDM Zrnko. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.vsetin.caritas.cz/>

Organizace pro pomoc uprchlíkům. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.opu.cz/>>

- RADOSTNÝ, L. *Faktory sociálního vyloučení*. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://everest.natur.cuni.cz/akce/segregace/publikace/Radostny.pdf>>
- SAS Mozaika. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.diakonievsetin.cz/sluzby-pro-rodice-mladez-a-deti/sluzby-pro-rodiny-s-detmi-mozaika/>>
- Sdružení azylových domů v ČR, o.s. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.azylovedomy.cz/>>
- SILVER, H. *Social Exclusion and Solidarity*. [online]. 2004, [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW <<http://www.gsdr.org/go/display&type=Document&id=3548>>
- SMÉKAL, L. *Moc a bezmoc v poradenství*. [online]. 2010, [cit. 2012-02-12], Dostupné z WWW <<http://www.lubomirmsmekal.cz/news/moc-a-bezmoc-v-poradenstvi-a-terapii/>>
- Sociální rehabilitace. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.elimvsetin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=36>
- Střednědobý plán rozvoje soc. služeb na rok 2009 – 2011*. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW <<http://www.krzlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=71765&doctype=ART&nid=8076&cpi=1>>
- Střednědobý plán rozvoje soc. služeb na rok 2012 – 2014*. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW <<http://www.krzlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=180877&doctype=ART&nid=12017&cpi=1>>
- Terénní asistenční služba. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <http://www.azylovydum.cz/asistencni_sluzba>
- Terénní program. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.agarta.cz/terenniprogramy.htm>>
- Terénní sociální práce. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <www.mestovsetin.cz>
- TOUŠEK, L. *Sociální vyloučení a prostorová segregace, přehledová studie 7/11, Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu (CAT) 2007*. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné také z WWW <<http://www.antropologie.org/publikace/44-prehledove-studie/143-socialni-vyloueni-a-prostorova-segregace>>
- VKCI. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.vkci.cz/>>
- VKCI. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW <<http://www.vkci.cz/index.php?page=obcanska-poradna>>
- Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – Metodika*. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z WWW <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps>

Seznam zkratek

ČR	-	Česká republika
ÚP	-	Úřad práce
EU	-	Evropská unie
FEANTSA	-	Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci
OPU	-	Organizace pro pomoc uprchlíkům
VKCI	-	Vzdělávací a komunitní centrum Integra
MěÚ	-	Městský úřad
MPSV	-	Ministerstvo práce a sociálních věcí
AD	-	Azylový dům
KC	-	Kontaktní centrum
NZDM		Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
SAS	-	Sociálně-aktivizační služby
ORP	-	Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Seznam grafů

Graf č. 1 – Počty uživatelů jednotlivých sociálních služeb

Graf č. 2 – Počty uživatelů (rodin) jednotlivých sociálních služeb

Graf č. 3 – Rozvrstvení uživatelů soc. služeb dle věku

Graf č. 4 – Počty uživatelů sociálních služeb ve Vsetíně dle věkových kategorií

Graf č. 5 – Počty uživatelů nízkoprahových a terénních sociálních služeb ve Vsetíně

Graf č. 6 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

Graf č. 7 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně za jednotlivé zřizovatele

Graf č. 8 – Náklady na jednotlivé poskytované sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Počty uživatelů jednotlivých sociálních služeb

Tab. č. 2 – Počty uživatelů (rodin) jednotlivých sociálních služeb

Tab. č. 3 – Počty uživatelů sociálních služeb v ORP Vsetín

Tab. č. 4 – Odhadované počty uživatelů sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením v ORP Vsetín

Tab. č. 5 – Počty uživatelů sociálních služeb ve Vsetíně dle věkových kategorií

Tab. č. 6 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

Tab. č. 7 – Korelační tabulka

Tab. č. 8 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně za jednotlivé zřizovatele

Tab. č. 9 – Počty pracovníků poskytující sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně za jednotlivé zřizovatele

Tab. č. 10 – Náklady na jednotlivé poskytované sociální služby osobám ohroženým sociálním vyloučením ve Vsetíně

Tab. č. 11 – Používání sociálně pedagogických metod při práci s uživateli

Seznam schémat

Schéma č. 1: Trojúhelník blahobytu

Schéma č. 2: Mechanismy sociálního vyloučení

Schéma č. 3: Princip sociální práce se sociálně vyloučeným člověkem

Schéma č. 4 – Přehled typů sociálních služeb podle cílových skupin uživatelů

Schéma č. 5: Organizační struktura sociálního odboru MěÚ Vsetín

Schéma č. 6: Mapa poskytovatelů sociálních služeb ve Vsetíně

Schéma č. 7: Mapa poskytovaných sociálních služeb ve Vsetíně dle vybraných cílových skupin

Seznam příloh

Příloha č. 1 – sociální služba **Terénní práce**, kterou provozuje **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.**

Příloha č. 2 – sociální služba **Denní centrum**, kterou provozuje **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.**

Příloha č. 3 – sociální služba **Noclehárna**, kterou provozuje **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.**

Příloha č. 4 – sociální služba **Azylový dům pro muže**, kterou provozuje **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.**

Příloha č. 5 – služba **Sociální rehabilitace**, kterou provozuje **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.**

Příloha č. 6 – sociální služba **Kontaktní centrum Klíč**, kterou provozuje **Agarta o. s.**

Příloha č. 7 – sociální služba **Terénní program**, kterou provozuje **Agarta o. s.**

Příloha č. 8 – sociální služba **Občanská poradna**, kterou provozuje **Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o. p. s.**

Příloha č. 9 – sociální služba **Azylový dům pro ženy a matky s dětmi**, kterou provozuje **Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.**

Příloha č. 10 – sociální služba **Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi**, kterou provozuje **Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.**

Příloha č. 11 – sociální služba **Terénní sociální práce**, kterou provozuje **Město Vsetín**

Příloha č. 12 – sociální služba **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Archa**, kterou provozuje **občanské sdružení Na Cestě**

Příloha č. 13 – sociální služba **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Rubikon**, kterou provozuje **Diakonie ČCE – středisko Vsetín**

Příloha č. 14 – sociální služba **Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Mozaika**, kterou provozuje **Diakonie ČCE – středisko Vsetín**

Příloha č. 15 – sociální služba **Dům na půl cesty**, kterou provozuje **občanské sdružení Pod Křídly**

Příloha č. 16 – sociální služba **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Zrnko**, kterou provozuje **Charita Vsetín**

Příloha č. 17 – **Ethos** – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR

Přílohy

Terénní práce Elim			
Adresa	Horní Jasénka 119, 755 01 Vsetín		
Telefon	736 473 259, fax: 571 431 900		
E-mail	tp@elimvsetin.cz		
Webové stránky	www.elimvsetin.cz		
Ředitel – vedoucí	Bc. Oldřich Unar		
Poskytovatel služby	Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín		
Forma poskytované sociální služby: terénní			
Komu jsou služby určeny:			
Služba je určena osobám starším 18 let v krizi, bez přístřeší – žijícím na ulici, v sociálně nevhodných lokalitách.			
Charakteristika poskytovaných služeb:			
Cílem služby je vyhledávat osoby, které se ocitly v obtížné životní situaci související se ztrátou bydlení, jsou na okraji společnosti bez domova, na ulici, v sociálně vyloučených komunitách a pomáhat tak předcházet jejich vyloučení. Služba poskytuje klientům informace týkající se řešení jejich nepříznivé životní situace, pomoc při řešení problémů prostřednictvím základního sociálního poradenství.			
Kapacita: 6 klientů za den			
Skladba uživatelů:	18 – 26 let	15	Přímé pracovní úvazky: 1,28
	27 – 59 let	42	
	60 – 84 let	8	
	Celkem	65	
Náklady celkem: 568 600 Kč			

Příloha č. 1 – sociální služba Terénní práce, kterou provozuje Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.

Denní centrum Elim			
Adresa	Rokvnice 413 (objekt Kotovo), 755 01 Vsetín		
Telefon	736 473 259, fax: 571 431 900		
E-mail	dc@elimvsetin.cz		
Webové stránky	www.elimvsetin.cz		
Ředitel – vedoucí	Bc. Oldřich Unar		
Poskytovatel služby	Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o.		
Forma poskytované sociální služby: ambulantní			
Komu jsou služby určeny:			
Služba je určena osobám bez přístřeší starším 18 let, které žijí a přespávají mimo klasické ubytovací kapacity a zpravidla nevyužívají jiných pobytových sociálních služeb.			
Charakteristika poskytovaných služeb:			
Nízkoprahové denní centrum nabízí možnost využití pobytu ve společenské místnosti, hygienického zázemí (sprcha a WC), možnost zakoupení jednoduché stravy a její konzumace, možnost využít oblečení ze šatníku a poradenství.			
Kapacita: 8 osob			
Skladba uživatelů:	18 – 26 let	24	Přímé pracovní úvazky: 2,18
	27 – 59 let	68	
	60 – 84 let	8	
	Celkem	100	
Náklady celkem: 1 062 500 Kč			

Příloha č. 2 – sociální služba Denní centrum, kterou provozuje Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.

Noclehárna Elim			
Adresa	Horní Jasénka 119, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 432 624, fax: 571 431 900		
E-mail	ad@elimvsetin.cz		
Webové stránky	www.elimvsetin.cz		
Ředitel – vedoucí	Ing. Jiří Růžička		
Poskytované služby	Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o.		
Forma poskytované sociální služby: ambulantní			
Komu jsou služby určeny:			
Služba je určena mužům od 18 let bez přístřeší, v krizi.			
Charakteristika poskytovaných služeb:			
Noclehárna poskytuje ambulantní služby mužům bez přístřeší, kteří se ocitli v tíživé životní situaci. Služba obsahuje pomoc klientům při ošetření jejich základních lidských potřeb důstojným způsobem a v přijatelných podmínkách (nocleh, strava, hygiena), poskytnutí podpory k samostatnosti, soběstačnosti a nezávislosti na pomoci jiných, poskytnutí podpory při obnovení, popř. získání základních společenských a pracovních návyků, poskytnutí pomoci při řešení problémů prostřednictvím základního sociálního poradenství, poskytnutí podpory v navazování a upevňování kontaktů s rodinou, přáteli a okolím.			
Kapacita: 12 klientů za noc			
Skladba uživatelů:	18 – 26 let	5	Přímé pracovní úvazky: 0,87
	27 – 59 let	68	
	60 – 84 let	4	
	Celkem	77	
Náklady celkem: 727 000 Kč			

Poznámka – nízký přímý pracovní úvazek je dán skutečností, že služba je poskytována v rámci Azylového domu.

Příloha č. 3 – sociální služba **Noclehárna**, kterou provozuje **Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.**

Azylový dům pro muže Elim			
Adresa	Horní Jasénka 119, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 432 624, fax: 571 431 900		
E-mail	ad@elimvsetin.cz		
Webové stránky	www.elimvsetin.cz		
Ředitel – vedoucí	Ing. Jirí Růžička		
Poskytovatel služby	Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o.		
Forma poskytované sociální služby: pobytová			
Komu jsou služby určeny: Služba je určena mužům bez přístřeší starším 18 let.			
Charakteristika poskytovaných služeb: Cílem služby je návrat uživatele do společnosti – jeho resocializace, minimalizace závislosti na službě. Uživateli je poskytováno ubytování, stravování, pomoc při prosazování práv a zájmů, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou, podpora racionálního hospodaření s finančními prostředky, upevnění pracovních návyků, výchovné a vzdělávací služby, poskytnutí informací a volnočasové aktivity. Uživatele po celou dobu pobytu v azylovém domě provází pracovní terapie. Rozsah hodin vykonaných za měsíc si uživatel stanoví v rámci individuálního plánu.			
Kapacita: 32 míst, uživatelé jsou ubytováni ve dvou-, tří- a čtyřlůžkových pokojích.			
Skladba uživatelů:	18 – 26 let	4	Přímé pracovní úvazky: 7,17
	27 – 59 let	47	
	60 – 84 let	4	
	Celkem	55	
Náklady celkem: 4 354 000 Kč			

Příloha č. 4 – sociální služba Azylový dům pro muže, kterou provozuje Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.

Sociální rehabilitace Elim			
Adresa	Smetanova 1484 (věžový dům, 5. patro), 755 01 Vsetín		
Telefon	571 412 018, fax: 571 431 900		
E-mail	sr@elimvsetin.cz		
Webové stránky	www.elimvsetin.cz		
Ředitel – vedoucí	Ing. Jirí Růžička		
Poskytovatel služby	Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o.		
Formy poskytování sociální služby: ambulantní, terénní			
Komu jsou služby určeny: Služba je určena osobám ve věku 16 – 64 let.			
Charakteristika poskytovaných služeb: Posláním služby je snaha o plné zapojení osob nacházejících se v nepříznivé sociální situaci do ekonomického, sociálního a kulturního života společnosti. Prostřednictvím individuální podpory je vyvíjeno úsilí o získání co nevyšší míry jejich samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti.			
Kapacita:			
<ul style="list-style-type: none"> • Kapacita ambulantní formy poskytování služby je 15 uživatelů denně. • Kapacita terénní formy poskytování služby je 10 uživatelů denně. 			
Skladba uživatelů:	18 – 26 let	10	Přímé pracovní úvazky: 2,5
	27 – 59 let	57	
	60 – 84 let	3	
	Celkem	70	
Náklady celkem: 1 640 000 Kč			

Poznámka: sociální rehabilitace je registrována na 2 cílové skupiny a to osoby ohrožené sociálním vyloučením a osoby zdravotně znevýhodněné.

Příloha č. 5 – služba Sociální rehabilitace, kterou provozuje Elim, křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Vsetín, o. s.

Kontaktní centrum Klíč			
Adresa	Ohrada 1879, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 436 900		
E-mail	kc-klic@seznam.cz		
Webové stránky	www.agarta.cz		
Ředitel – vedoucí	Mgr. Jakub Olšák		
Poskytovatel služby	Agarta o. s.		
Forma poskytované sociální služby: ambulanti			
Komu jsou služby určeny:			
Služba je určena osobám ohroženým drogovou závislostí nebo na drogách závislým, tj. uživatelům návykových látek i osobám jim blízkým (rodičům, partnerům a jiným blízkým uživatelů drog).			
Charakteristika poskytovaných služeb:			
K hlavnímu cíli služby patří snižování sociálních a zdravotních rizik spojených se zneužíváním drog v rámci programu „Harm reduction“, konkrétní práce s klientem zaměřená na motivaci ke změně životního stylu a zlepšení jeho sociální situace. Klientům je k dispozici výměnný program, individuální poradenství, poradenství pro rodiče a osoby blízké, informační servis, krizová intervence, orientační testy z moči, sociální servis, testování infekčních onemocnění, základní zdravotní ošetření, zajištění návaznosti, hygienický servis, potravinový servis.			
Kapacita: 350 uživatelů za rok, 4 500 kontaktů za rok (10 minut jednání).			
Skladba uživatelů:	15 – 17 let	5	Přímé pracovní úvazky: 1,8
	18 – 26 let	45	
	27 – 59 let	30	
	nezjištěno	80	
	Celkem	160	
Náklady celkem: 960 090 Kč			

Příloha č. 6 – sociální služba Kontaktní centrum Klíč, kterou provozuje Agarta o. s.

Terénní program			
Adresa	Ohrada 1879, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 436 900		
E-mail	kc-klic@seznam.cz		
Webové stránky	www.agarta.cz		
Ředitel – vedoucí	Mgr. Jakub Olšák		
Poskytovatel služby	Agarta o. s.		
Forma poskytované sociální služby: terénní			
Komu jsou služby určeny: Služba je určena osobám ohroženým drogovou závislostí nebo osobám závislým na návykových látkách.			
Charakteristika poskytovaných služeb: Jedná se o specifickou formou sociální práce poskytovanou přímo na ulici v přirozeném prostředí uživatelů drog. Zaměřuje se především na klienty, kteří se chovají rizikovým způsobem a nejsou motivováni ke změně. Mezi hlavní cíle patří snižování sociálních a zdravotních rizik spojených se zneužíváním drog, práce s klientem zaměřená na motivaci ke změně životního stylu a zlepšení jeho sociální situace. V rámci terénních programů je poskytován výměnný program, sekundární výměnný program, individuální poradenství, informační servis, krizová intervence, sociální práce, základní zdravotní ošetření.			
Kapacita: 350 klientů, 4 500 kontaktů za rok.			
Skladba uživatelů:	15 – 17 let	10	Přímé pracovní úvazky: 1,5
	18 – 26 let	60	
	27 – 59 let	30	
	nezjištěno	80	
	Celkem	180	
Náklady celkem: 667 590 Kč			

Příloha č. 7 – sociální služba Terénní program, kterou provozuje Agarta o. s.

Občanská poradna			
Adresa	Jiráskova 419, 755 01 Vsetín		
Telefon	517 410 231, fax: 571 410 231		
E-mail	vkci@vkci.cz		
Webové stránky	www.vkci.cz		
Ředitel – vedoucí	Ing. Tomáš Pířka - Mgr. Soňa Zelíková		
Poskytovatel služby	Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o. p. s.		
Forma poskytované sociální služby: ambulantní			
Komu jsou služby určeny: Služba je určena všem osobám v nepříznivé sociální situaci.			
Charakteristika poskytovaných služeb: Občanská poradna poskytuje pomoc všem, kteří se na ni obrátí s problémem nebo se ocitnou v nepříznivé životní situaci. Služba odborného sociálního poradenství je poskytována na čtyřech praktických úrovních a zahrnuje tyto činnosti: informace, rady, aktivní pomoc a asistenci (činnost ve prospěch uživatele, která je vykonávána mimo poradnu). Klient nepotřebuje doporučení. Sociální poradna pracuje na principech důvěrnosti, nezávislosti a nestrannosti.			
Kapacita: 350 klientů, 4 500 kontaktů za rok.			
Skladba uživatelů:	18 – 26 let	40	Přímé pracovní úvazky: 1,1
	27 – 59 let	360	
	60 – 84 let	95	
	nad 85 let	5	
	Celkem	500	
Náklady celkem: 613 996 Kč			

Příloha č. 8 – sociální služba Občanská poradna, kterou provozuje Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o. p. s.

Azylový dům pro ženy a matky s dětmi Vsetín			
Adresa	Hrbová 1561, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 421 062, 739 633 345, fax: 571 421 062		
E-mail	azylovydum@azylovydum.cz		
Webové stránky	www.azylovydum.cz		
Ředitel – vedoucí	Bc. Michal Trčálek		
Poskytovatel služby	Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.		
Forma poskytované sociální služby: pobytová			
Komu jsou služby určeny: Služba je určena ženám, matkám a dětem, které se ocitly v krizové situaci a potřebují okamžitou pomoc.			
Charakteristika poskytovaných služeb: Azylový dům nabízí ubytování a pomoc při zajištění základních potřeb ženám, matkám a jejich dětem v krizové situaci. Služba dále nabízí pomoc v sociálně-právních problémech, konzultace s psychologem, zajištění aktivit pro volný čas, pomoc v péči o děti a další služby dle potřeb klientek. Prostřednictvím odborných znalostí a zkušeností sociálních pracovníků jsou uživatelky podporovány a motivovány k zajištění samostatného bydlení mimo azylový dům do šesti měsíců od počátku využívání služby.			
Kapacita: 18 míst, bytování ve dvou a čtyřlůžkových pokojích se společným příslušenstvím.			
Skladba uživatelů:	osoby bez příštřeší	2	Přímé pracovní úvazky: 4,88
	rodiny s dětmi	20	
	Celkem	22	
Náklady celkem: 3 070 000 Kč			

Příloha č. 9 – sociální služba Azylový dům pro ženy a matky s dětmi, kterou provozuje Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.

Terénní asistenční služba v rodinách s dětmi	
Adresa	Hrbová 1561, 755 01 Vsetín
Telefon	571 421 062, 739 633 345, fax: 571 421 062
E-mail	azylovydum@azylovydum.cz
Webové stránky	www.azylovydum.cz
Ředitel – vedoucí	Bc. Michal Trčálek
Poskytovatel služby	Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.
Forma poskytované sociální služby: terénní	
Komu jsou služby určeny:	
Služba je určena rodinám s dětmi bez omezení věku.	
Charakteristika poskytovaných služeb:	
Jedná se o terénní služby poskytované rodinám s dětmi, kde existují rizika ohrožení vývoje nebo je vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zajištění školní docházky a přípravu dětí na vyučování, pomoc při sestavování rodinného rozpočtu, zajištění zdravotnické péče, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů.	
Kapacita:	
Počet klientů – 20, údajem se rozumí maximální počet rodin, kterým může být sociální služba poskytnuta v jednom časovém období.	
Celkový počet klientů: 80 rodin s dětmi	
Přímé pracovní úvazky: 7	
Náklady celkem: 3 368 200 Kč	

Příloha č. 10 – sociální služba Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, kterou provozuje Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o. p. s.

Terénní sociální práce Vsetín			
Adresa	Mostecká 303, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 491 625, 571 491 626		
E-mail	tsp@email.cz		
Webové stránky	www.mestovsetin.cz		
Ředitel – vedoucí	Jan Plšek		
Poskytovatel služby	Město Vsetín		
Forma poskytované sociální služby: terénní			
Komu jsou služby určeny:			
Služba je určena osobám v krizi, osobám žijícím v sociálně vyloučených komunitách, osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, rodinám s dětmi a etnickým menšinám.			
Charakteristika poskytovaných služeb:			
Cílem služby je vyhledávat osoby spadající do cílové skupiny služby a minimalizovat rizika jejich způsobu života, pomoc se zvýšením jejich životní úrovně a sociálním začleněním. Služba se zaměřuje na vyhledávání a kontaktování uživatelů v jejich přirozeném prostředí, poskytování základního poradenství (zejména v oblasti bydlení, zaměstnání a životní úrovně), provádění preventivních opatření (např. kontrola plateb nájmu a sledovaných závazků – splátkové kalendáře), pomoc při vypisování formulářů a žádostí, práce s dokumenty (porozumění, analýza možností a dalšího postupu, korespondence s úřady a jiné), doprovod při jednáních, jednání v zájmu klienta na úřadech a institucích.			
Kapacita: 45 kontaktů denně.			
Skladba uživatelů:	18 – 26 let	57	Přímé pracovní úvazky: 3
	27 – 59 let	137	
	60 – 84 let	15	
	Celkem	209	
Náklady celkem: 950 000 Kč			

Příloha č. 11 – sociální služba Terénní sociální práce, kterou provozuje Město Vsetín

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Archa			
Adresa	Palackého 138, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 412 164		
E-mail	centrumarcha@centrumarcha.cz		
Webové stránky	www.centrumarcha.cz		
Ředitel – vedoucí	Bc. Miriam Hurtová		
Poskytovatel služby	Občanské sdružení Na Cestě		
Forma poskytované sociální služby: ambulantní			
Komu jsou služby určeny: Služba je určena dětem a mládeži ve věku 15 až 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy.			
Charakteristika poskytovaných služeb: Služba nabízí zařízený prostor pro pravidelné i jednorázové setkávání, volnočasové aktivity pro mládež (výtvarné workshopy, tématické večery, koncerty, soutěže, víkendové pobyty, zážitkové hry), preventivní programy a sociální poradenství. Vstup do centra je volný (bez poplatků), bez nutnosti pravidelné docházky a je zde zajištěna anonymita.			
Kapacita: 30 uživatelů v daný okamžik			
Počet klientů 90			
Skladba uživatelů:	15 – 17 let	30	Přímé pracovní úvazky: 3,5
	18 – 26 let	60	
	Celkem	90	
Náklady celkem: 2 540 602 Kč			

Příloha č. 12 – sociální služba Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Archa, kterou provozuje občanské sdružení Na Cestě

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Rubikon			
Adresa	Poschla 988, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 420 617, 736 677 798, fax: 571 420 617		
E-mail	marta.doubravova@post.cz, vsetin@diakoniecce.cz		
Webové stránky	www.diakonievsetin.cz		
Ředitel – vedoucí	Mgr. Marta Doubravová		
Poskytovatel služby	Diakonie ČCE – středisko Vsetín		
Forma poskytované sociální služby: ambulantní, terénní			
Komu jsou služby určeny:			
Služba je určena dětem a mládeži ve věku od 6 do 26 let, kteří jsou ohroženi vyloučením ze společnosti vlivem chudoby, nízkého vzdělání, místem bydlení, odlišnými hodnotami a způsoby chování, etnické či národnostní příslušnosti, kteří se ocitají v obtížných životních situacích, jež ohrožují mezilidské vztahy, zdraví, jejich životní uplatnění a uplatnění ve společnosti, kteří hledají prostor pro trávení svého volného času a realizaci vlastních aktivit.			
Charakteristika poskytovaných služeb:			
Posláním služby je poskytovat odbornou pomoc a podporu uživatelů v nepříznivé sociální situaci a tak napomáhat jejich začlenění do společnosti a předcházet jejich sociálnímu vyloučení. V NZDM Rubikon jsou zajištěny podmínky pro bezpečné trávení volného času, realizaci volnočasových aktivit i pro přiměřené vzdělávání. Je zde poskytována pomoc při řešení problémů a obtížných životních situací, odborné poradenství a v případě potřeby i doprovod.			
Kapacita: 50 uživatelů za den.			
Skladba uživatelů:	6 – 14 let	55	Přímé pracovní úvazky: 4,8
	15 – 17 let	30	
	18 – 26 let	30	
	Celkem	115	
Náklady celkem: 2 191 458 Kč			

Příloha č. 13 – sociální služba Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Rubikon, kterou provozuje Diakonie ČCE – středisko Vsetín

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Mozaika	
Adresa	Poschla 988, 755 01 Vsetín
Telefon	571 420 617, 736 677 798, fax: 571 420 617, 739 255 278, 571 420
E-mail	vsetin@diakoniecce.cz, Anna.Hribkova@email.cz
Webové stránky	www.diakonievssetin.cz
Ředitel – vedoucí	Anna Hříbková
Poskytovatel služby	Diakonie ČCE – středisko Vsetín
Forma poskytované sociální služby: ambulantní, terénní	
Komu jsou služby určeny: Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou poskytovány rodině s nezletilým dítětem, jehož vývoj je ohrožen působením dlouhodobě nepříznivé sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami překonat.	
Charakteristika poskytovaných služeb: Pomoc se zaměřuje na rozvoj samostatné aktivity uživatele. Motivuje činnostem, které vedou k samostatnosti a zodpovědnosti uživatele při řešení sociálně nepříznivé situace ohrožující vývoj dítěte a současně podporují sociální inkluzi. Služby jsou poskytovány okruhu osob ve Vsetíně a blízkém okolí.	
Kapacita: max. 40 rodin	
Celkový počet klientů: 45 rodin s dětmi	
Přímé pracovní úvazky: 7,3	
Náklady celkem: 3 565 000 Kč	

Příloha č. 14 – sociální služba Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Mozaika, kterou provozuje Diakonie ČCE – středisko Vsetín

Dům na půl cesty „Pod křídly“	
Adresa	Rokytnice 481, Vsetín
Telefon	571 110 857
E-mail	podkridly@podkridly.cz
Webové stránky	www.podkridly.cz
Ředitel – vedoucí	Emilie Smrčková
Poskytovatel služby	Občanské sdružení Pod křídly
Formy poskytování sociální služby: pobytová.	
Komu jsou služby určeny: Služba je určena mladým dospělým od 18 do 26 let, kteří po dosažení zletilosti opouštějí ústavní zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, případně opouštějí pěstounské rodiny nebo nefunkční biologické rodiny.	
Charakteristika poskytovaných služeb: Posláním domu na půl cesty „Pod křídly“ je pomoc a podpora mladým dospělým od 18 let do 26 let, kteří po dosažení zletilosti opouštějí ústavní zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, případně opouštějí pěstounské rodiny nebo nefunkční biologické rodiny (které byly pod dohledem oddělení sociálně právní ochrany dětí) při vstupu do samostatného života. V rámci domu na půl cesty jsou nabízeny tyto základní činnosti a služby: <ul style="list-style-type: none"> • poskytnutí ubytování • zprostředkování kontaktu se společenským prostředím • sociálně terapeutické činnosti • pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí. 	
Kapacita: 7 ubytovacích jednotek	

Příloha č. 15 – sociální služba Dům na půl cesty, kterou provozuje občanské sdružení Pod Křídly

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Zrnko			
Adresa	Sychrov 53, 755 01 Vsetín		
Telefon	571 429 817, fax: 571 411 709		
E-mail	zrnko.vsetin@caritas.cz		
Webové stránky	www.vsetin.caritas.cz		
Ředitel – vedoucí	Jana Flachsová, DiS.		
Poskytovatel služby	Charita Vsetín		
Forma poskytované sociální služby: ambulantní, terénní			
Komu jsou služby určeny: Služby jsou určeny dětem a mládeži od 6 do 18 let, které se ocitly v nepříznivé a obtížné životní situaci nebo jsou touto situací ohroženy, žijí v sociálně vyloučených komunitách, nebo jsou příslušníky etnických menšin.			
Charakteristika poskytovaných služeb: Cílem nízkoprahového zařízení je navázat s uživateli vztah, vytvořit pro ně bezpečné a podnětné prostředí, nabízet podporu a odbornou pomoc, usilovat o pozitivní změnu v jejich způsobu života, vytvářet podmínky pro sociální začlenění a poskytovat prostor pro vlastní aktivity. Služba nabízí volnočasové aktivity pro neorganizované děti a mládež, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci nebo jsou ohroženi sociálně-patologickými jevy. Zařízení nabízí prostor pro řešení osobních problémů uživatelů směřující k jejich sociální rehabilitaci a integraci.			
Kapacita: 15 klientů.			
Skladba klientů:	6 – 14 let	47	Přímé pracovní úvazky: 5,25
	15 – 17 let	28	
	18 – 26 let	6	
	Celkem	81	
Náklady celkem: 1 882 500 Kč			

Příloha č. 16 – sociální služba Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Zrnko, kterou provozuje Charita Vsetín

Bezdomovství, sociální vyloučení spojená s absencí bydlení, je jedním z problémů, kterého se týká Strategie sociální ochrany a začlenění EU. Právnická bezdomovství a reintegrace osob bez domova jsou otázkami, které vyžadují dobré pochopení procesů a mechanismů, které vedou do situací absence nebo ztráty domova.

FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) vytvořila typologii bezdomovství a vyloučení z bydlení, nazvanou ETHOS.

Typologie ETHOS vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovství. Mít domov může být chápáno jako: mít přiměřené bydlení, které může osoba a její rodina využít

úspěšně (fyzická oblast); mít prostor pro vlastní soukromí s možností sociálních vztahů (sociální oblast); mít právní důvod k užívání (právní oblast). Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení: bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení – všechny tyto situace ukazují na absenci bydlení. ETHOS tedy dělí osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení. Tyto konceptní kategorie se dále dělí na 13 operačních (pracovních) kategorií, v rámci realizovaného národního projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR byl vytvořen soubor národních subkategorií. Typologie tak může být využita pro monitoring bezdomovství, pro vytváření politik a jejich rozvoj a vyhodnocování.

Konceptní kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhová) definice	Národní subkategorie	*	
BEZ STŘECHY	1 Osoby přetahující venku	1.1 Veřejné prostory nebo venku (na ulici)	Osoby přetahující na ulici nebo ve veřejně přístupných prostorách bez možnosti ubytování	1.1.1 Osoby spící venku (např. ulice, pod mostem, nádraží, letiště, veřejné dopravní prostředky, kanály, jaskyně, odstavené vagony, stany, geráts, pračárny, sklady s půdy domů, vraky aut)	b	
	2 Osoby v noclehárně	2.1 Noclehárna	Osoby bez obvyklého bydliště, které využívají nízkoprahové noclehárny	2.1.1 Osoby v nízkoprahové noclehárně 2.1.2 Osoby sezónně užívající k přemísťování prostory zařazené bez lůžek	b	
BEZ BYTU	3 Osoby v ubytovnách pro bezdomovce	3.1 Azylový dům pro bezdomovce	Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.1 Muži v azylovém domě 3.1.2 Ženy v azylovém domě 3.1.3 Matky s dětmi v azylovém domě 3.1.4 Otcové a děti v azylovém domě 3.1.5 Úplně rodiny v azylovém domě 3.1.6 Osoby v domě na půli cesty	b	
		3.2 Přechodná ubytovna	Osoby ve veřejných ubytovnách s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	3.2.1 Osoby ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení) 3.2.2 Osoby v přístřeší pro vystěhovávání z bytu	b	
		3.3 Přechodná podporované ubytování	Bezdomovci v přechodném bydlení se sociální podporou	3.3.1 Bydlení s podporou výkonové úrady pro bezdomovce neexistuje	a	
	4 Osoby v pobytových zařízeních pro ženy	4.1 Pobytové zařízení pro ženy	4.1 Ženy ubytované krátkodobě v zařízeních z důvodu ohrožení domácím násilím	4.1.1 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající na skryté adrese	a	
				4.1.2 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající v azylovém domě	a	
	5 Osoby v ubytovnách pro imigranty	5.1 Přechodné bydlení (azylová zařízení pro žadatele o azyl)	5.1 Imigranti v přechodných ubytovnách z důvodu imigrace	5.1.1 Žadatelé o azyl v azylových zařízeních	a	
				5.2 Ubytovny pro migrující pracovníky	Osoby v ubytovnách pro migrující pracovníky	5.2.1 Migrující pracovníci – částici ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení)
	6 Osoby před opuštěním instituce	6.1 Věznice a vazební věznice	6.1 Zůstává dříve z důvodu absence bydlení	6.1.1 Osoby před opuštěním věznice	a	
				6.2 Zdravotnická zařízení	Osoby před opuštěním zdravotnického zařízení	a
				6.3 Zařízení pro děti	Osoby před opuštěním dětské instituce	a
7 Uživatelé dlouhodobější podpory	7.1 Pobytová péče pro starší bezdomovce	7.1 Senioři a osoby invalidní dlouhodobě ubytované v azylovém domě	7.1.1 Muži a ženy v sanatorním věku nebo invalidní dlouhodobě ubytované v azylovém domě	b		
			7.2 Podporované bydlení pro bývalé bezdomovce	Dlouhodobě bydlící s podporou pro bývalé bezdomovce	7.2.1 Bydlení s podporou výkonové úrady pro bezdomovce neexistuje	a

* Použitá zkratka v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožení osoby b – bezdomovci

Konceptní kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhová) definice	Národní subkategorie	*	
NEJISTÉ BYDLNÍ	8 Osoby žijící v nejistém bydlení	8.1 Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	8.1.1 Osoby přechodně bydlící u příbuzných nebo přátel (nemají jinou možnost bydlení) 8.1.2 Osoby v podnájmu (nemají jinou možnost bydlení)	a	
		8.2 Bydlení bez právního nároku	Bydlení bez právního nároku, nezákonně obsazené budovy	8.2.1 Osoby bydlící v bytě bez právního důvodu 8.2.2 Osoby v nezákonně obsazené budově	a	
		8.3 Nezákonně obsazení pozemku	Nezákonně obsazení pozemku	8.3.1 Osoby na nezákonně obsazeném pozemku (zahradkářská kolonie, zahrada)	b	
	9 Osoby ohrožené vystěhováním	9.1 Výpověď z nájemního bytu	9.1 Ztráta vlastnictví bytu	9.1.1 Osoby, které dostaly výpověď z nájemního bytu	a	
				9.1.2 Osoby ohrožené vystěhováním z vlastního bytu	a	
	NEVYHOVUJÍCÍ BYDLNÍ	10 Osoby ohrožené domácím násilím	10.1 Policejně zaznamenaná domácí násilí	10.1.1 Případy, kdy policie zasáhla k zajištění bezpečí obětí domácího násilí	10.1.1 Osoby ohrožené domácím násilím – policejně zaznamenané případy – oběti	a
11.1 Mobilní obydlí				Mobilní obydlí, které není určené pro obvyklé bydlení	11.1.1 Osoby žijící v mobilním obydlí, např. maringotky, karavan, hausbot (nemají jinou možnost bydlení)	a
11.2 Neobvyklá stavba				Nouzový přístřešek, bouda, chatka, barák	11.2.1 Osoby žijící v budově, která není určena k bydlení, např. osoby žijící na pračovítkách, v zahradních chatkách se souhlasem majitele	a
12 Osoby žijící v nevhodném bydlení	12.1 Obydlené neobyvatelné byty	12.1 Bydlení v objektu označeném podle národní legislativy jako nevhodné k bydlení	12.1.1 Osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách např. bez kofaudace	a		
			12.1.2 Osoby žijící v nevhodném objektu – obydlí se stalo nezpůsobilým k obyvatelnosti (dříve mohlo být obyvatelné)	a		
			12.1.3 Osoby žijící v přeplávaných bytech	a		
13 Osoby žijící v přeplávaných bytech	13.1 Nejvyšší národní norma definující přeplávanost	13.1.1 Definované jako překračující nejvyšší normu podle rozměru nebo počtu místností	a			

* Použitá zkratka v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožení osoby b – bezdomovci

FEANTSA is supported financially by the European Commission. The views expressed herein are those of the author(s) and the Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained herein.

European Federation of National Associations Working with the Homeless AISBL
 Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri AISBL
 194, Clausse de Louvain ■ 1210 Brussels ■ Belgium ■ Tel.: +32 2 538 66 69 ■ Fax: +32 2 539 41 74 ■ ethos@feantisa.org ■ www.feantisa.org